

Mobil kommunikasjon og tenåringers tilhørighet i et sosialt nettverk.

En sosiokulturell tilnærming til apparatgeist-perspektivet.

Hovedfagsoppgave i pedagogikk
Våren 2004

Skrevet av:
Odd Arne Dolmen

Universitetet i Bergen
Det psykologiske fakultet

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	s. 3
1.1 Tema for oppgaven	s. 3
1.2 Problemstilling	s. 4
1.3 Tidligere forskning	s. 4
1.4 Mitt materiale	s. 6
1.5 Oppgavens struktur	s. 6
2. TEORETISKE PERSPEKTIVER	s. 8
2.1 Apparatgeist-perspektivet	s. 9
2.1.1 Mobil kommunikasjonsteknologis innvirkning på ulike kulturer	s.14
2.1.1.1 <i>Finland</i>	s.14
2.1.1.2 <i>Israel</i>	s.17
2.1.1.3 <i>Italia</i>	s.18
2.1.1.4 <i>Oppsummering</i>	s.20
2.2 Sosiokulturell teori	s.22
2.2.1 Mediering	s.29
2.3 Mobil kommunikasjon	s.33
2.4 Sosial kompetanse	s.37
3. METODE	s.38
3.1 Prosessen	s.38
3.2 Metodevalg	s.39
4. MOBIL KOMMUNIKASJON OG TILHØRIGHET I ET SOSIALT NETTVERK	s.50
4.1 Tilhørighet i et sosialt nettverk	s.50
4.1.1 Sosialt nettverk	s.51
4.1.2 Tilhørighet	s.51
4.2 Hvilken betydning har mobil kommunikasjon for tenårings tilhørighet i et sosialt nettverk?	s.52
4.2.1 Innblikk i forskningsfeltet	s.52

4.3.1 Tekstmeldinger	s.58
4.3.2 Tekstmeldinger, følelser og tilhørighet	s.68
4.3.3 Mobil kommunikasjonskompetanse	s.76
5. AVSLUTNING	s.81
LITTERATUR	s.88

1. INNLEDNING

1.1 Tema for oppgaven

Tema for denne oppgaven er hvordan tenåringer bruker mobil kommunikasjon i hverdagen. Mobiltelefonen brukes til å kommunisere med nære venner og foreldre. I tenårene er det de nærmeste vennene som betyr mest for ens selvbylde og videre utvikling (Schaffer 1999). Det er derfor viktig å knytte nære emosjonelle sosiale nettverk. Mobil kommunikasjon blant unge foregår hovedsakelig mellom jevnaldrende og nære venner som inngår i et sosialt nettverk. Den sosiale interaksjonen som foregår her, er ofte ekspressiv (Ling og Yttri, 2002:141). Det vil si at den inneholder følelsesmessig kommunikasjon mellom aktørene. Dette er med på å styrke de sosiale båndene i nettverket.

Jeg vil rette hovedfokus mot den kommunikasjonen som finner sted mellom tenåringer og deres nærmeste omgangskrets, og hvilken betydning den har for de unge i dagliglivet. Det er ikke selve mobiltelefonen som teknologisk verktøy som opptar meg, men hvilken innvirkning bruken av den har på tenåringers tilhørighet til et sosialt nettverk.

For å tolke egen empiri vil jeg bruke apparatgeist-perspektivet som teoretisk referanseramme. Dette perspektivet kan være med på å forklare hva som skjer i samhandlingen mellom menneske og teknologi, og på hvilken måte mennesker tar i bruk ny teknologi, og gjør den til et verktøy som brukes aktivt i dagliglivet.

Mobil kommunikasjon som verktøy for å skape og holde liv i sosiale relasjoner innad i en tenåringsgruppe står sentralt i oppgaven. Videre er dialogen mellom aktørene i en mobil kommunikasjon en viktig tilnærming i oppgaven. Et sosiokulturelt perspektiv kan være nyttig for å forstå den kommunikasjonen som finner sted på de unges mobiltelefoner. Å bruke en slik tilnærming vil kunne være fruktbart for å tolke de kommunikasjonsprosessene som foregår mellom de unge i denne oppgaven.

1.2 Problemstilling

Jeg er i utgangspunktet opptatt av kommunikasjon og samhandling blant tenåringer. Mye av denne kommunikasjonen skjer i dag via mobiltelefon. Derfor vil jeg finne ut hvilken betydning mobilkommunikasjon har for tenåringers tilhørighet og samspill i et sosialt nettverk. Oppgavens problemstilling lyder slik:

Hvilken betydning har mobil kommunikasjon for tenåringers tilhørighet i et sosialt nettverk?

Her vil jeg se på hva de unge bruker mobiltelefonen til og hvordan bruken er med på å opprettholde sosiale nettverk.

1.3 Tidligere forskning

Eija-Lisa Kasesniemi og Pirjo Rautiainen (2002) har studert mobil kultur hos barn og unge i Finland. De mener at dataene i denne undersøkelsen underbygger påstanden om at mobiltelefonen og SMS ikke er den primære motivasjonen for SMS-bruk. Den mest signifikante faktoren i tekstmeldingskulturen blant tenåringer er innholdet i meldingen. Utvekslingen av meldinger gjør det mulig for unge og være tenåringer og holde på deres unike sosiale status mellom barndom og voksenverden. Allikevel er det slik at tekstmeldingskulturen er avhengig av mobil teknologi, og at teknologien er med på å forme deres kommunikasjon og omgangsformer i dagliglivet.

En annen finsk forsker, Timo Kopomaa (2000) er opptatt av hvordan mobiltelefonen virker inn på daglig kontakt mellom mennesker og brukernes relasjoner til de stadig skiftende fellesskapene. Han hevder videre at mobiltelefonnettverket tilbyr brukerne en følelse av nærhet i form av telenærhet, uten å være fysisk til stede. Så lenge mobiltelefonen tilbyr kontinuerlig tilgjengelighet er andre mennesker alltid til stede. Videre tar han opp tekstmeldingen og dens særpreg som kommunikasjonsform.

Ling og Yttri (2002) og Ling (2003) har forsket på norske ungdommers bruk av mobil kommunikasjon. Ling og Yttris forskning fra 2002 hvor de lanserer begrepene mikrokoordinasjon og hyperkoordinasjon som jeg vil komme tilbake til i kapittel 2.

Innholdet i kommunikasjonen er viktig. Det er gjort studier i England (Harper 2002), og i Norge (Johnsen 2003) som konkluderer med det motsatte. De peker på at tekstmeldinger fungerer som gaver, og at det er det å gi gaver som er viktig for å knytte sosiale bånd innad i ungdomsgruppa. Innholdet i meldingene er uvesentlige.

Den norske etnologen Truls Erik Johnsen (2003) har forsket på norske ungdommer og deres mobiltelefonbruk og hevder at tekstmeldinger kan sammenlignes med å gi hverandre gaver. Dette gaveperspektivet ser på selve handlingen som det viktigste, og ikke innholdet i meldingen. Så lenge man sender en melding så får du svar, så lenge man gir en gave så får man en tilbake. Dette perspektivet ser bort fra innholdet i meldingen, altså kommunikasjonen, og hevder at man kan egentlig skrive hva som helst, det er det å sende en melding som er viktig for å opprettholde tilhørigheten til den tenåringsgruppen man er en del av.

Harper (2002) er en annen forsker som også snakker om et gaveperspektiv på bruk av tekstmeldinger. Dette skiller seg fra Johnsens (2003) syn på et avgjørende punkt. Han snakker om en ny kommunikativ form eller interaksjonsmønster. Senderen får ikke svar med en gang, det er ikke sikkert han får svar i det hele tatt. Dette leder ikke til en serie av umiddelbare ordvekslinger som i ansikt til ansikt kommunikasjon. Nei, hevder Harper det det handler om er å sende gaver, ikke meldinger å respondere på (Harper 2002:221).

Disse perspektivene er viktige og vil danne bakgrunn for min redegjørelse i kapittel 4 hvor jeg svarer på problemstillingen. Mine funn viser at det er like relevant å fokusere på innholdet som Ling og Yttri (2002) og Kasiesniemi og Rautiainen (2002) gjør, som på gaveperspektivet som er Johnsens(2003) syn. Det jeg har kommet frem til er at de unge har forskjellige syn på hva en tekstmelding er. Noen ser det som en gave, hvor det faktum at kommunikasjonen finner sted er det viktigste. Andre ser innholdet i tekstmeldingen som det sentrale, og ikke at kommunikasjonen har funnet sted. Vi kan si at de vurderer innholdet, før de betrakter det som kommunikasjon man kan respondere på.

Dette bringer oss over på kommunikasjon mellom de unge og jevnaldrende. Den mobile kommunikasjonen er preget av følelser og empati, og tilhørighet de unge seg i mellom, i tillegg til samordning. Tekstmeldinger er den mest utbredte formen for kommunikasjon blant de unge. Dette henger sammen med kostnader, men også med at man tør å vise mer følelser enn ved å ringe eller snakke med noen ansikt til ansikt.

Mobil kommunikasjon mellom unge handler om å vise empati og følelser for hverandre for å styrke sin tilhørighet til det sosiale nettverket man ønsker å være en del av.

1.4 Mitt materiale

Jeg har gjort feltarbeidet på en skole på Østlandet i en 8.klasse hvor jeg jobbet som lærer 11 timer i uka. Etter først å ha forkastet deltakende observasjon som metode, fordi jeg fikk ikke svar på det jeg var ute etter, måtte jeg få svar på de spørsmålene som trådte frem under prosessen ved å basere meg på kvalitative forskningsintervju. Etter å ha innhentet skriftlig samtykke fra foreldrene hadde jeg 20 elever som deltok i gruppeintervju. Disse intervjuene ble gjennomført som ustrukturerte intervju. Informantene fikk spørsmål som det oppstod samtaler rundt. Det at intervjuene fikk en samtaleform gjorde at informantene følte seg friere, og jeg fikk tak i essensielle problemstillinger som ungdommen skisserte. For å få til en så fri samtale som mulig har jeg jobbet mye med å opparbeide meg tillit blant informantene. Ved å ikke være en utenforstående forsker, har jeg snakket mye med informantene om at jeg har foretatt intervjuene som forsker, og ikke som lærer. Dette har fungert bra, og jeg føler at det at jeg kjente informantene litt på forhånd, har hjulpet meg i analysen av intervjuene.

Gruppeintervjuene fungerte som fokusintervju (Kvale 1999).

På bakgrunn av gruppeintervjuene kunne jeg lage en intervjuguide til dybdeintervjuene. Her intervjuet jeg ti elever, seks jenter og fire gutter. Jeg gjennomførte intervjuene i mars 2003, og benyttet meg av ustrukturerte intervju, fordi jeg var ute etter samtaleformen i intervjuene. Jeg vil si mer om forskningsprosessen i kapittel 3.

1.5 Oppgavens struktur

I dette kapittelet har jeg begrunnet mitt valg for tema for oppgaven. Videre har jeg presentert problemstillingen, vært innom tidligere forskning, utdypet egen forskning og

presentert eget materiale. Jeg vil nå gi en kort oversikt over den videre gangen i oppgaven.

I kapittel 2 vil ta for meg teoretiske perspektiver som ligger til grunn for analysen. Her vil jeg gjøre rede for apparatgeist-perspektivet og sosiokulturell teori, som jeg vil bruke som teoretiske perspektiver på oppgavens problemstillinger. Deretter vil jeg presentere forskningsfeltet mobil kommunikasjon, og diskutere relevante tilnærminger og begreper knyttet til mobil kommunikasjon.

I kapittel 3 vil jeg presentere mitt metodevalg og fortelle om hvordan intervjuingen har foregått og fungert, og gi et innblikk i arbeidet med analyseringen av egen empiri.

I kapittel 4 vil jeg fokusere på betydningen av mobil kommunikasjon når det gjelder tenårings tilhørighet i et sosialt nettverk. Her vil jeg ut fra apparatgeist-perspektivet, gjøre rede for mine funn.

Til slutt vil jeg i kapittel 5 oppsummere funnene jeg har gjort, og rette blikket fremover ved å se på hvilke pedagogiske perspektiver oppgaven er med på å løfte frem.

2. TEORETISKE PERSPEKTIVER

Forholdet mellom teknologi og mennesket er et sentralt perspektiv i oppgaven. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi virker direkte eller indirekte inn på menneskers dagligliv.

Spesielt unge er storforbrukere av denne teknologien, og det er interessant og se nærmere på hvilken rolle teknologien virker inn på de unges hverdag i samspill med jevnaldrende. Det er mobil kommunikasjon som er mitt fokus, og da mobiltelefonbruk blant tenåringer og hvilken rolle denne bruken har for tilhørigheten i en gruppe av jevnaldrende og kommunikasjonen dem imellom.

Jeg har derfor lett etter teoretiske tilnærminger som kan være med på å skape forståelse for forholdet mellom mobil teknologi og mennesker, og som tar for seg hvordan mennesker tar i bruk ny teknologi i dagliglivet. Da individets tilnærming til det sosiale fellesskapet, og hvilken rolle mobil kommunikasjon spiller i denne prosessen er et sentralt tema i oppgaven falt valget på apparatgeist-perspektivet. Dette perspektivet tar utgangspunkt i at det er et samspill med teknologien og menneskene i en kultur som danner grunnlaget for hvordan ny teknologi blir tatt i bruk i menneskers dagligliv. Individet ser på det sosiale nettverket det er en del av før det avgjør om det vil ta i bruk den nye teknologien eller forkaste den. Den nye teknologiens status i individets sosial nettverk vil i stor grad avgjøre om ny teknologi vil bli tatt i bruk innenfor en sosial gruppe.

Med et slikt perspektiv er det naturlig å trekke inn en sosiokulturell tilnærming for å bedre belyse kulturen og fellesskapets betydning for individets innlemming i et sosialt nettverk. Denne teoretiske tilnærmingen vil være nyttig når sentrale tema i oppgaven dreier seg om tenåringers bruk av mobilkommunikasjon og hvordan denne kommunikasjonen innvirker på de unges tilhørighet i et sosialt nettverk. For tenåringer er jevnaldrene venner de mest betydningsfulle andre ved siden av foreldrene. Det å ha venner og være med i et sosialt fellesskap er meget viktig i denne fasen av livet. Sosiokulturell teori kan derfor bidra med en økt forståelse av samspillet mellom individet og fellesskapet.

For å belyse forskningsfeltet mobil kommunikasjon blant unge vil jeg bruke apparatgeist-perspektivet sett i lys av en sosiokulturell tilnærming.

Jeg vil først si noe om apparatgeist-perspektivet og hva dette perspektivet kan bidra med i forhold til mine forskningstema. Deretter vil jeg ta for meg sosiokulturell teori knyttet opp til sentrale tema i oppgaver. Til slutt i kapitlet vil jeg gjøre rede for sentrale aspekter ved feltet mobil kommunikasjon.

2.1 Apparatgeist-perspektivet

Katz og Aakhus lanserer i boken *Perpetual Contact* (2002) teorien apparatgeist. Med denne tilnærmingen kan man i følge forfatterne fange opp menneskers bruk av personlig teknologi i dagliglivet. Dette perspektivet knytter sammen det individuelle og det kollektive aspektet ved sosial atferd (Katz og Aakhus 2002). Tilnærmingen ønsker å rette fokus på måten folk bruker mobil teknologi som verktøy i dagliglivet, ved at atferden knyttet til verktøybruk, og forholdet mellom teknologi, kropp og sosial rolle blir satt under lupen. Perspektivet tar også opp retorikken og meningsskapingen som oppstår i den sosiale interaksjonen mellom brukere og ikke-brukere av mobil teknologi.

Apparatgeist er satt sammen av ordene *apparat* og *geist*. Apparat henspeiler på det teknologiske, altså apparat i betydningen maskin eller teknisk verktøy. Geist kommer fra tysk og betyr ånd eller tanke. Hegel (2003) argumenterer for at det finnes en underliggende ånd (geist) i historien som fører til en stadig ekspansjon av frihet. Fornuften er absolutt og naturen er inkarnert fornuft. Individet oppnår på bakgrunn av dette individuell frihet gjennom å utvikle individuell overbevisning i samsvar med den universelle loven som man finner i organiseringen av staten som objektiv fornuft (Dewey 1997:300).

For Hegel har fornuften sitt utspring i den absolutte ånd.” Gjennom en spenningsfylt dialektisk prosess realiserte den seg i mennesket(subjektiv ånd) og i kulturen(objektiv ånd). Menneskets oppgave var i stigende utstrekning å overvinne det subjektive, og arbeide seg inn det objektive(familie, yrke, moral, rett, samfunn, stat), og gjennom dette vinne den frihet som lå i den orden og struktur som preget disse kulturobjektivasjoner.

Gjennom den dialektiske spenning mellom det subjektive og det objektive gikk veien til det absolutte, representert ved kunst, religion og filosofi” (Myhre 1989:77).

Hegel ser på subjektiviteten som sin tids fremste sykdom. ”Når jeget definerer at det som er, er kun i form av jeget; og når det som er, er definert av meg kan jeg likeså godt omstyrte og fornekte. Fra et slikt abstrakt jeg kan det ikke komme annet en helt tomme former” (Hegel i Svendsen 1999:62). Fra et slikt ståsted er det jeget som definerer hva som er verdifullt i seg selv. Det objektive eksisterer ikke. Problemet blir da at hvis det er opp til individet å bestemme alle tings betydning og verdi etter eget forgodtbefinnende vil disse tingene miste sin verdi og betydning fordi det nå ikke er noe ved tingene selv. De er tomme. Fordi det ikke finnes noe skille mellom det betydningsfulle og det ubetydelige, blir alt like interessant og følgelig like kjedelig (Svendsen 1999:62). Konsekvensen av dette blir at jeget vil oppfatte alt unntatt sin egen subjektivitet som tomt og intetsigende. Men etter hvert vil også denne subjektiviteten forekomme tom og intetsigende. Derfor kan ikke jeget i lengden finne tilfredsstillende i en nytelse av seg selv, men vil merke sin egen tomhet, og således begynne en søking etter noen fast og substansielt, etter vesentlige og bestemte interesser. Subjektiviteten fremstår som ulykkelig og motsetningsfull: På den ene siden forlanger den å finne sannheten, det objektive, på den annen side evner den ikke å frigjøre seg fra sin ensomhet, sin selvforskyldte selvtilstrekkelighet (Hegel i Svendsen 1999:63).

Geist er ånd. Hegel ser for seg en guddommelig verdensfornuft. (Myhre 1989:100). Denne ånden representerer det objektive som individet (subjektet) må forholde seg til som den sanne fornuft. Den gjennomsyrrer utviklingen i samfunnet og alle områder mennesket opptrer i. Det foregår en prosess i individet som fører til at det tar opp i seg den objektive sannhet (Hegel 2003). Denne prosessen er dialektisk og foregår mellom det subjektive og det objektive. Tidsånden, altså de kulturelle og historiske betingelsene som ligger i tiden denne dialektiske prosessen utspiller seg er med på å forme resultatet av denne prosessen hvor det subjektive og det objektive møtes. Det vil altså si at

individet dannes ut ifra den tidsånden som rår i den samfunnsmessige konteksten det lever i, i et samspill med dette.

I apparatgeist-sammenheng er det snakk om en underliggende ånd som fører til tilvekst av forandringer etterfulgt av tilfeldige, uforutsette utbrudd av drastiske endringer i historien (Katz og Aakhus 2002:307). Teknologi (les: mobil kommunikasjon) utvikles i takt med menneskene og den samtiden den opptrer i. Forholdet mellom menneske og maskin påvirkes av en bakenforliggende ånd, geist. Denne representeres ved at den opptrer som tidsånden, altså den tiden vi lever i. Mennesket tar i bruk den teknologien det har bruk for etter nøye overveielse og erfaringer. Teknologien blir ikke adoptert ukritisk av potensielle brukere. Den er ikke skjebnebestemt. Men den utvikles av menneskene og det samfunnet den skal brukes i.

Når det gjelder hvordan den enkelte bruker tar opp i seg ny teknologi, foregår det et samspill med omgivelsene. Tidsånden ligger bak og legger premissene for den dialektiske prosessen mellom individet og fellesskapet. Individet legger til grunn tidligere erfaringer med teknologi, ser på hvilken status bruk av ny teknologi vil gi, og i hvilken sosial kontekst en slik bruk skal inngå i, for å ta stilling til om det vil ta i bruk ny teknologi. Individet foretar denne vurderingen i samspill med fellesskapet før det tar stilling til om det skal ta i bruk eller forkaste den nye teknologien det er snakk om.

Snakker vi om tenåringers bruk av mobil kommunikasjon og ovenstående problemstilling, vil den enkelte potensielle bruker av mobil kommunikasjon se på tidligere erfaringer med å ta i bruk lignende teknologi eller erfaringsprosesser. Hvilke konsekvenser har det for meg og ta i bruk mobil kommunikasjon eller velge å la være?

Hva skal jeg med mobiltelefon, og hvilken status får jeg i vennekretsen ved anskaffe mobiltelefon eller velge å ikke ha tilgang til slik type kommunikasjonsteknologi? Denne overveielser for og imot anskaffelse foregår i samspill med jevnaldrene og omgivelsene rundt tenåringene. Tidsånden tenåring lever i er et informasjonssamfunn hvor individet må forholde seg til en stor mengde informasjon. Det gjelder å sortere informasjonsmengden, og å velge hvilken informasjon man vil bruke for å foreta valg som angår individets livsverden. Tenåringen samhandler altså med jevnaldrene,

informasjonssamfunnet og til sist men ikke minst med sine foreldre når det gjelder å overveie å ta i bruk mobil teknologi. Siden vi snakker om brukere som er avhengige av sine foreldre for å få penger til å kjøpe teknologien og tillatelse til å ta den i bruk, utgjør foreldrene en viktig siste instans i overveielserprosessen.

I motsetning til en funksjonalistisk tilnærming som ser mobiltelefoni kun som et redskap for å oppnå et mål, ser apparatgeist mobiltelefoni som praktisk og nyttig (utilitaristisk) og at det har symbolsk verdi. Videre skiller dette perspektivet seg fra strukturrasjonalisme ved at det ikke finner at teknologi blir usynlig når den blir institusjonalisert. Isteden er det slik at når en teknologi blir tatt for gitt (som mobiltelefonen) så er dette et resultat av folks nøye overveielser og evalueringer av teknologien over tid. Disse evalueringene og valgene er ikke bare tatt med hensyn til mobiltelefonens funksjonelle kvaliteter, men også ut i fra deres egne sosiale roller, status og verdier (Katz og Aakhus 2002:315).

Et viktig aspekt i denne sammenhengen er konkurransen om status og prestisje og omverdenens verdsetting av kompetanse på området. Apparatgeist setter også søkelyset på hvordan personlig teknologi kan brukes for å øke enkeltpersoners makt på bekostning av andre. Det foregår en konstant interaksjon mellom funksjonelle og sosiale behov hos potensielle brukere av teknologi når det gjelder valg av teknologi og bruken av den. Denne interaksjonen dreier seg om konkurrerende behov for tilhørighet og autonomi og de forskjellige grensene mennesker konstruerer for å mestre hverdagen. Å dra opp grensene mellom det private og det offentlige er innlysende i utformingen og bruken av personlig teknologi, og i den folkelige diskursen som enten lovpriser eller tar avstand fra personlig teknologi. Som et resultat av dette hevder apparatgeist-perspektivet å kunne med en viss grad av sikkerhet forutsi hvem som kommer til å bruke hvilke typer teknologi. Fordi disse redskapene lever sitt eget liv må folk forholde seg til disse i sitt sosiale miljø enten de har adoptert dem for egen bruk eller ikke. Dette dreier seg ikke bare om nye brukere av teknologien, men også de som vil måtte anses som "drop-outs", eller de som aktivt motsetter seg bruk, og til sist de som rett og slett ignorerer teknologien. Disse standpunktene bunner i dypereleggende kommunikative prinsipper, og bør ut i fra et apparatgeist-perspektiv reflekteres i de personlige teoriene

om teknologi som mennesker utvikler, samt deres rutinepregede og rituelle atferd som har relevans for teknologien (Katz og Aakhus 2002).

Vi kan ut i fra dette snakke om et interaksjonsperspektiv i denne tilnærmingen. Apparat-geist begrepet henspeiler på en interaksjon mellom maskin og ånd. Teknologi og menneske er i en konstant samhandlingsprosess hvor teknologi og menneske utvikler seg sammen.

På samme måte som menneske og maskin samhandler, er menneskene seg i mellom også i en interaksjonsprosess. Vi forholder oss til teknologien ut i fra en interaksjon med fellesskapet. Ved å se på hva fellesskapet rundt oss bruker av teknologi blir vi påvirket og ta dette med i betraktning når vi overveier å ta en teknologi i bruk. Videre bruker vi teknologien for å samhandle med andre. Vi sender e-post, surfer på nettet og kommuniserer via mobiltelefon. For å få til dette er vi også i interaksjon med mediet eller maskinene, ved at vi fysisk trykker på de rette knappene på teknologiverktøyet, som igjen utfører våre ønskede handlinger. Denne interaksjonen er igjen knyttet opp til tidsånden som gjør det mulig for oss å omgi oss med disse teknologiske verktøyene.

Når det gjelder tenårings bruk av mobil kommunikasjon så foregår det en interaksjon mellom jevnaldrene, da de sender tekstmeldinger og ringer på mobilen. De kommuniserer seg i mellom ved å samhandle mobilt. Interaksjonen skjer ved at de samhandler med teknologien, ved å fysisk taste på mobiltelefonen, for å delta i kommunikasjonsprosess med venner. Denne kommunikasjonsprosessen er igjen interaksjon mellom jevnaldrene. Denne interaksjonen er alltid i gang ved at de unge er tilgjengelige stort sett døgnet rundt på sine mobiltelefoner. Mange unge slår aldri av mobiltelefonene sine, men slår av ringelyden om natten. På denne måten kan de motta meldinger døgnet rundt, og på denne måten kan man si at interaksjonen aldri helt slutter, men er en evig pågående samhandling. Katz og Aakhus (2002) kaller dette fenomenet for *Perpetual Contact*. (Evig kontakt).

2.1.1 Mobil kommunikasjonsteknologis innvirkning på ulike kulturer.

Det er gjort en del forskning som viser at kommunikasjonsteknologi har stor innvirkning på nesten alle kulturer. Til tross for at kulturene er forskjellige både når det gjelder økonomisk utvikling og kulturelle tradisjoner ser det ut til at finnes noen universelle utviklingstrekk når det gjelder sosial samhandling ved bruk av mobil kommunikasjon. Jeg vil eksemplifisere dette ved å se på hvordan mobiltelefonen innvirker på menneskers atferd og omgangsmåte i ulike kulturer.

Først vil jeg ta for meg hvordan dette forholder seg i Finland. Deretter Israel og Italia. Etter å ha gjort dette vil jeg kort oppsummere hovedtrekkene i en slik sammenligning.

2.1.1.1 Finland

Finland er det landet i verden som har flest mobiltelefoner per innbygger. Det bor nesten 5 millioner mennesker i Finland og det er 3.2 millioner mobiltelefoner i landet per 1999. Jukka-Pekka Puro (2002) har sett på hvordan mobil kommunikasjon i Finland fortoner seg.

Noe av det som slår en mest ved mobiltelefoni er at den privatiserer offentlige rom (Puro 2002). Når man snakker i mobiltelefonen er man i sitt eget private rom. Den som snakker er sosialt fraværende sine omgivelser selv om han ser fysisk tilstede. Den mentale oppmerksomheten er rettet mot en man ikke ser. At en som snakker i mobiltelefon forsøker å skaffe seg et privat rom er lett å få øye på ute på gata. Han prøver å trekke seg unna folkemengder, finne seg et rolig hjørne og snakke så lavt som mulig. Den non-verbale atferden går ut på at den som snakker i mobiltelefonen ser ned i bakken og går sakte frem og tilbake. Formålet med denne atferden er at mobilbrukeren vil signalisere til omverdenen at han har gått inn i et privat rom og konsentrerer seg om mobiltelefonsamtalen (Puro 2002).

Kopomaa (2000) peker på viktigheten av å stadfeste hvor den som ringer mobilt er hen i verden. Mens man i vanlige telefonsamtaler gjerne åpner med å spørre: "Hvordan går det? Er det noe nytt"? - har det i mobil kommunikasjon oppstått nye konvensjoner.

Det lyder som følger: ” Hvor er du?” Det er viktig å stadfeste konteksten i den aktuelle situasjonen. Altså, det er viktig å vite hvor den man kommuniserer med befinner seg rent fysisk.

Når det gjelder mobil kommunikasjon i det offentlige rom hevder Kopomaa (2000) at det er forskjell på formen på den som foregår på åpen gate og på offentlige transportmidler. Kommunikasjonen på åpen gate er avslappet og vennlig, og den varer lenger enn når man snakker på T-banen eller toget. En slik kommunikasjon er ofte kortere og mer effektiv. Grunnen til dette er at det er lettere å finne seg et fristed hvor man kan snakke mer uforstyrret på gata enn i en T-banevogn.

Karakteristisk for folk som snakker i mobiltelefon i offentlige rom er at de har mye ledig plass foran seg, men ikke bak. De sitter gjerne på en benk, finner en vegg å lene seg inn til eller lignende. Er dette umulig snur de ofte ryggen til omverdenen og luter seg sammen for å fjerne seg så mye som mulig fra den omkringliggende støyen fra trafikk og folkemengde. Dette kommer av at mobiltelefonbrukerne søker å skaffe seg et så stort privat rom som mulig (Kopomaa 2000).

Et interessant fenomen som både Kopomaa (2000) og Puro (2002) peker på er at folk i så stor grad er villig til å snakke om deres private anliggender offentlig.

Konsekvensen av dette er at det offentlige rom blir dobbelt privatisert. Først ved at mobiltelefonbrukerne gjennom å finne private rom isolerer seg fra omverdenen, for så å fylle det offentlige rom med private affærer.

Privatiseringen av det offentlig rom fører til et dilemma når det gjelder vanlig oppfatning av ”lukkethet” og ”åpenhet” i et mobilt informasjonssamfunn (Puro 2002:23). Regler og normer for interaksjon må revurderes. Sosial effektivitet, som er et karakterisk trekk ved mobil kommunikasjon er et tveegget sverd. Det kan bli forstått som en av mobiltelefoniens goder, ved at det fører til økt kontaktflate og at det er lett å organisere hverdagen med tanke på sosial omgang med venner og kjente. På den annen side kan det bety kontrollerte sosiale relasjoner, ved at man velger ut hvem man vil ha kontakt med etter hva som behager en mest i øyeblikket (Kopomaa 2000).

Et av ankepunktene finnene har mot mobiltelefoni er følelsen av å trenge seg på andre. Dette kan være at man sitter på bussen og sidemannen fører en intim samtale, eller at man selv snakker i mobiltelefon. Uansett hvor lavt man snakker er det ikke mulig å skaffe seg et privat rom i det offentlige. Finner liker ikke at mobil kommunikasjon eksponerer deres intime interaksjon via verbal åpenhet. Dette gjelder både når man er kommunikator og tilhører (Kopomaa 2000). De føler ofte at de er nødt til å høre på fremmedes problemer og planer i det offentlige rom, og det oppfattes som et irritasjonsmoment (Kopomaa 2000).

Når man skal si noe om hvordan folk oppfører seg i det offentlige rom i en mobil kommunikasjonssammenheng kan det være fruktbart å se på det enkeltes lands språkkultur.

Finsk språkkultur er preget av at finner setter pris på stillhet. De har tradisjonelt stor tålmodighet knyttet til usikkerhet og er ikke redd for stillhet i sosiale sammenhenger. Finner har ikke det samme behovet for konstant og intensiv sosial omgang med andre som man for eksempel ser i amerikansk kultur. Det er lite pludring, og det er ofte kulturelt og sosialt upassende å bryte stillheten. Finsk språkkultur er saksorientert og det er forventet at man går rett på sak når man sier noe. Dette fører til at når finner snakker har de noe substansielt å si og har derfor rett til å bryte stillheten (Puro 2002).

Dagens Finland representerer en kultur som både inneholder det mobile informasjonssamfunnet med sin idealisering av ”når som helst og hvor som helst”, og den tradisjonelle finske språkkulturen som respekterer stillheten og som er informativ fremfor ekspressiv (Puro 2002).

Det er fremdeles uvisst hva som vil skje når disse to kommunikasjonskulturene smelter sammen for fullt. Men det er naturlig og anta at den mobile kommunikasjonskulturen vil være med på å skape nye og ukjente kommunikasjonsmønstre i Finland. Finske mobiltelefonsamtaler er informative og korte. De dreier seg om å lokalisere hvor de impliserte parten befinner seg i verden, og hvor de kan møtes. Samtalene varer sjelden

lenger en to minutter (Puro 2002). Dette følger samtalemønsteret til tradisjonell telefoni i Finland, som også er korte og informative (Puro 2002).

Samtidig gjør mobiltelefonen det mulig i hverdagslig interaksjon og være åpen og utadvendt. Videre er den med på å oppfordre til større sosiale nettverk og nye kontakter. Hvert uønskede møte med andre gjennom deres mobile kommunikasjon i offentlige rom er med på å tvinge frem at man må forholde seg til andres følelser når som helst og hvor som helst. Denne situasjonen blir enda mer kompleks ved at man gjennom sin egen evigvarende tilgjengelighet kan bli nødt til å dele egne følelser med utenforstående gjennom sin egen mobile kommunikasjon. Tilgjengeligheten med mobiltelefoni ser ut til å være med på å underminere verdien av stillhet og saksorientering i finsk språkkultur. Det ser ut til at en revisjon av taleatferd og kommunikasjonsmønstre er nødvendig i finsk språkkultur.

Det kan se ut til at finsk språkkultur vil forandre seg i retning av en mer ekspressiv uttrykkform, og at finnene vil involvere mer småpratning i sitt dagligliv. Årsaken til dette er at mobil kommunikasjon inviterer til dette fordi den øker behovet for å skille mellom hva som er privat og offentlig, og til dette trenger man konvensjonelle former for samtaler, også for å sjekke om hvilken type samtale den andre er åpen for (Puro 2002).

Fremdeles gjenstår det å se om finsk språkkultur vil forandre seg som et resultat av introduksjonen av informasjonsteknologien. Forandringen vil i så fall se ut til å knytte seg opp til hvordan stillhet blir sett på i det finske samfunnet under ett. Det er tegn som tyder på at finner selv mener at de har dårlige kommunikasjonsferdigheter, og bekymringen rundt taleangst, reservasjon og beskjedenhet. Fasiten på hva som er god kommunikasjonskompetanse kan se ut til å skifte til et annet kommunikasjonsideal, slik som det gir seg til uttrykk i det mobile informasjonssamfunnets image (Puro 2002).

2.1.1.2 Israel

Et land som har like stor utbredelse av mobiltelefoner som Finland er Israel. Disse to landene er diametralt forskjellig når det gjelder talekultur. Mens finnene holder opp stillheten som et ideal er dette slett ikke tilfelle i israelsk språkkultur og væremåte.

Israelere er kjent for å være direkte og har aldri vært kjent for eksemplarisk oppførsel og pene manerer (Schejter og Cohen 2002:39). Israelere har for vane å si hva de mener både privat og offentlig. Dristighet har alltid vært en del av kulturen, og israelere har aldri vært opptatt av å være politisk korrekte (Schejter og Cohen 2002:40).

Dette gjenspeiler israeleres mobiltelefonbruk. Det er nesten ikke et sted hvor israelerne ikke bruker mobiltelefonene sine. På gata, bussen, toget, klasserom, restauranter, kontor, sykehus; det kan virke som det ikke finnes grenser for hvor man kan snakke i mobiltelefon (Schejter og Cohen 2002). Det har gått så langt at et av de store teleselskapene har kjørt reklamekampanjer for å få folk til å slå av mobiltelefonene på offentlige steder.

Med bakgrunn i den israelske kulturen er det ikke rart at mobil kommunikasjon har slått så godt an i Israel. Schejter og Cohen 2002 hevder ikke at disse faktorene er enestående for Israel, men at de er spesielt iøynefallende i Israel.

2.1.1.3 Italia

I følge Fortunati 2002 er mobiltelefonen med på å styrke intimiteten mellom medlemmene i brukerens sosiale nettverk. Meningen med mobil kommunikasjon er ikke å være tilgjengelig for alle, men kun for dem vi vil kommunisere med – nære venner eller andre utvalgte andre vi vil skal kontakte oss (Fortunati 2002:51).

En stereotypisk forklaring på mobiltelefonenes suksess i Italia er at italienere er mer kommunikative enn andre europeere. I følge dataene fra den europeiske undersøkelsen (Fortunati 2002) derimot, ser det ikke ut til at dette er grunnen. I blant europeere er det italienerne som er mest redd for å snakke foran store forsamlinger. Sammen med britene er de også mest irriterte over andre menneskers mobiltelefonsamtaler. Videre har de ikke noen stor kommunikasjonskompetanse; mer enn andre innrømmet italienerne å ha problemer med å starte en samtale. Overraskende er det også at italienerne i undersøkelsen i mindre grad enn andre samtykket i at vennene deres snakket til dem om sine problemer (Fortunati 2002:53).

Den stereotypiske forklaringen er altså ikke valid. Mobiltelefonens suksess i Italia kan heller ikke tilskrives begeistringen for ny teknologi, da italienerne tvert imot kan sies å være teknofobiske. Den europeiske undersøkelsen (Fortunati 2002) bekrefter italienernes negative innstilling til ny teknologi. Italienerne var blant de mest skeptiske til teknologiske fremskritt, og de eneste i undersøkelsen som innrømmet å ha problemer med å ta i bruk ny teknologi. Paradoksalt nok er Italia et av de landene i Europa hvor mobiltelefonen er mest utbredt.

Grunnen til mobiltelefonens suksess i Italia er at den ble markedsført, ikke som et sofistisert teknologisk instrument, men mer som et slags vennlig lett å bruke verktøy. Ikke som et seriøst kommunikasjonsinstrument, men mer som et brukervennlig leketøy- like enkel som fasttelefonen (Fortunati 2002:54).

Et annet viktig aspekt ved mobiltelefonenes popularitet i Italia er moteaspektet. Å være velkledde er viktig i den italienske skjønnhetskulturen. Mobiltelefonen har fått en estetisk funksjon og den fungerer som et viktig tilbehør i klesskoden. Videre er det vel verdt å merke seg at så sent som i 1996 indikerte mobiltelefonen at brukeren kom fra det høyere sosiale sjiktet i det italienske samfunnet. For italienerne representerer mobiltelefonen en berikelse for den som har den på seg, fordi den viser at brukeren er gjenstand for kommunikativ interesse og der i gjennom er ønsket av andre (Fortunati 2002).

Mobil kommunikasjon foregår ofte med tilskuere. Dette har ført til at ulik bruk av mobiltelefonen gir ulik prestisje. Det som har begynt å gi italienske brukere av mobil kommunikasjon prestisje er å bruke teknologien med letthet. Dette har ført til at de som vil vise seg frem med mobiltelefonen blir sett på som vulgære. Diskresjon er blitt stikkordet, og de som klarer å bruke mobiltelefonen på en diskret måte, og som gjennom sin bruk viser at de ikke er redde for å ha uavbrutt kontakt får lettere sosial anerkjennelse. Den europeiske undersøkelsen (Fortunati 2002) underbygger denne antakelsen ved at italienerne var de europeerne som var mest tilbakeholdne med å gi fra seg mobiltelefonnummerne sine til familie og venner. Italienerne viste større forsiktighet ved å regulere muligheten for å bli kontaktet daglig på mobiltelefon.

Det er verdt å merke seg at Italia er det landet i Europa hvor mobiltelefonbrukerne i størst grad lar mobiltelefonen stå på i alle sammenhenger, på teatret, i butikker, hjemme, på offentlig transport, på besøk hos andre og i bilen. Dette indikerer en mer fleksibel bruk av mobiltelefonen fordi italienerne i større grad enn det fleste europeere har lært seg å moderere bruken etter skiftende omstendigheter (Fortunati 2002:54).

Mobil kommunikasjonsteknologi er en teknologi som er skreddersydd for livet utenfor arbeidsplassen. Den er som skapt for fritid, representert ved omgang med familie og venner. Mobilteknologien responderer akkurat på den type sosialt liv italienerne elsker, verken intimt eller bundet til hjemmet, men heller ute på gata. Denne formen for sosial omgang skal ikke være planlagt. Italienerne liker å leve spontant, å ta ting på sparket. Denne fleksibiliteten og spontaniteten gjør mobiltelefonen til det perfekte verktøyet for å raskt justere organiseringen av dagliglivet (Fortunati 2002:55).

Mobiltelefoni i Italia er en kommunikasjonsform som blir brukt for å ordne dagliglivet i hjemmet. Familien er viktig og italienerne liker å ha hyppig kontakt med familiemedlemmer. Mobil kommunikasjon gjør det mulig å oppdatere seg på hva som foregår i familiekreten med et minimum av innsats (Fortunati 2002:56).

2.1.1.4 Oppsummering

Forskjellige kulturer som Finland, Israel og Italia har alle stor utbredelse av mobiltelefoner. Jeg har ovenfor kort vist hvordan mobil kommunikasjon arter seg i de forskjellige landene. Med ganske forskjellige talekulturer og måte å omgås hverandre er alle landene suksesshistorier i mobiltelefonselskapenes øyne.

Kan vi så snakke om en felles mobil kommunikasjonskultur på tvers av ulike kulturer? Det ser ut til at det finnes noen felles trekk som jeg vil skissere kort nedenfor.

Det er verdt å legge merke til at det ofte inngås avtaler via mobiltelefon. Mobil kommunikasjon blir brukt til å koordinere dagliglivet. For italienerne passer denne teknologien perfekt ved at avtaler i deres kultur tradisjonelt har blitt inngått spontant og

at fleksibilitet har preget den sosiale omgangen blant folk. Finnene bruker teknologien i stor grad til å avtale møter og kommunikasjonen er saksorientert. Utviklingen blant unge finner ser derimot til å være mer preget av ekspressiv mobil kommunikasjon, noe som kan være med på å påvirke finsk talekultur til å bli mer følelsesmessig og åpen. Israelerne bruker mobiltelefonen overalt og er ikke redde for å dele private samtaler med andre på offentlig steder. Dette henger sammen med israelsk kultur som er preget av utadvent kommunikasjon hvor enkeltmenneske er i sin fulle rett til å hevde sin mening.

Å være tilgjengelig for utvalgte andre er et behov som er felles for alle kulturene. Dette ser ut til å være av avgjørende betydning for folks adopsjon av teknologien. Når man er tilgjengelig på mobiltelefonen kan man nås av sine venner og familie, og man gjør dette for å være del av et sosialt nettverk. Dette behovet ser ut til å være så sterkt i alle kulturene at det overskygger det folk måtte ha av negative innvendinger mot teknologien.

Som jeg har belyst ovenfor med eksempler fra forskjellige kulturer kan vi kanskje snakke om en felles kultur når det gjelder mobil kommunikasjon. Det er derfor behov for å finne ut hvordan mennesker tilpasser disse nye verktøyene i sin livsverden og hvilken effekt dette har på dagliglivet. Ulike perspektiver som postmodernisme, feminisme, utviklingsperspektiv og etnometodologi er brukt i forskning på området. Disse perspektivene kan brukes for å gi svar på post hoc- forklaringer på hvordan folks teknologibruk forandres over tid, men de har hatt begrenset suksess med å forutsi fremtidige tilstander (Cummings og Kraut, kommer. I Katz og Aakhus 2002). Som et eksempel har forskning som nevnt ovenfor hevdet at bruken av personlig teknologi i jobbsammenheng ville ekspandere på bekostning av sosial bruk. Dette er i alle fall ikke tilfelle når det gjelder mobiltelefoni. Det er derfor nærliggende å tro at man kan tjene på å bruke et teoretisk perspektiv som søker å forutsi bruk og meningsskaping innenfor en sosial kontekst, og i lyset av potensiell tilhørighet.

Apparatgeist-tilnærmingen tilbyr noen hjelpemidler som er nyttige i et forsøk på å forstå og forklare de maskinene som vi har valgt som intime partnere sin rolle i vårt dagligliv.

I denne sammenhengen er dette perspektivet velegnet til å forstå mobiltelefonens rolle som kommunikasjonsverktøy i den komplekse meningsskapingen som foregår i sosial interaksjon.

Med bakgrunn i dette vil det være fruktbart for min forskning og bruke en apparatgeist-tilnærming sett i et sosiokulturelt perspektiv.

2.2 Sosiokulturell teori

Sosiokulturell teori har røtter tilbake til amerikansk pragmatisme med John Dewey og George Herbert Mead som sentrale teoretikere og Lev S. Vygotskij og Mikhail Bakhtin som virket i Russland under og etter revolusjonen. Et pragmatisk kunnskapssyn som Dewey og Mead sto for innebærer at kunnskap blir konstruert gjennom praktisk aktivitet der grupper av mennesker samhandler innen et kulturelt fellesskap. Interaksjon og samhandling er sentrale begrep hos disse teoretikerne (Dysthe 2001). Bakhtins dialogiske forståelse av eksistensen, mennesket og språket og hans konsekventente kamp mot monologiserende tendenser overalt i samfunnet plasserer han sentralt innenfor sosiokulturell teori. Begrepet monologisme brukte Bakhtin for blant annet å karakterisere manglende rom for tvil og for dialog (Dysthe 2001:36).

Den sosiokulturelle tradisjonen går også under navnene sosiohistorisk, kulturhistorisk eller situert, uttrykk som alle understreker at kunnskap er avhengig av den kulturen den er en del av (Dysthe 2001:36). Det vil si at kunnskapen alltid befinner seg i en historisk og kulturell kontekst (Dysthe 2001).

I et sosiokulturelt perspektiv er det et helt sentralt aspekt at individet utvikler seg og lærer i en sosial kontekst i samspill med andre. Læring og utvikling foregår i relasjoner mellom mennesker, og den foregår innefor en kultur. Utviklingen skjer ved at individet samhandler med andre og tilegner seg kompetansen i fellesskapet, gjør den til sin egen og utvikler den. Denne kompetansen er også en del av fellesskapets kulturelle historie. Fellesskapets historie er nedtegnet i språket gjennom blant annet skrift og tale. Sosiokulturell tilnærming til læring og utvikling har altså en sosial og en kulturell dimensjon.

Det finnes forskjellige retninger innenfor sosiokulturell teori. Dysthe (2001) har forsøkt å katalogisere disse ulike retningene. Det er dog verdt å merke seg at flere sentrale teoretikere innenfor feltet kunnskap og læring går på tvers av en slik katalogisering. Jeg vil nå kort gjøre rede for disse ulike retningene som Dysthe (2001) kaller *kulturpsykologi*, *aktivitetsteori*, *sosiokognitive tilnærminger*, *læring som deltakelse i praksisfellesskap* og *dialogisme*.

Kulturpsykologi er en retning hvor Jerome Bruner står sentralt først ved gjennom å presentere den fortolkende kulturpsykologien i boken *Acts of meaning* (1990). I denne boken tar han et oppgjør med mye av den kognitive teorien han tidligere har stått for. Han poengterer her at mentale prosesser er grunnleggende sosiale, og at de oppstår og blir formet gjennom deltakelse i kultur. En av hovedtesene innenfor kulturpsykologien når det gjelder utdanning er at skolen aldri kan betraktes som frittstående kulturelt sett. Alt som skjer innenfor skolens vegger kan ikke isoleres fra hvordan skolen situerer seg i elevens liv og kulturer. Kulturelt sett blir da skolen selv dens viktigste fag (Dysthe 2001).

Det kulturpsykologiske prosjektet kan bare forstås på bakgrunn av at psykologien som vitenskap utviklet seg i retning av naturvitenskapene og ikke humanvitenskapene. (Dysthe 2001:57). Man søkte å produsere teorier og resultat blant annet i utviklingspsykologien som var sanne for alle overalt og til alle tider (Dysthe 2001). Michael Cole peker på i *Cultural Psychology* (1996) at det har vært flere kulturpsykologer opp i gjennom tidene som har argumentert for å se på mentale fenomen som formgitt av språk, myter og sosiale praksiser. Ja, rett og slett av kultur, og siden kultur varierer fra samfunn til samfunn krever studier av kultur at en er opptatt av konteksten. Denne forståelsen innbefatter videre at mennesket er et aktiv vesen som igjennom som sitt samspill med omgivelsene og andre mennesker bidrar aktivt i sin egen utvikling, og en vektlegging av forskningsmetoder inspirert av humaniora og sosialvitenskapene (Dysthe 2001).

Aktivitetsteori er annen retning innenfor sosiokulturell teori som har sitt utspring tilbake til de klassiske tyske filosofene Kant og Hegel, som la vekt på både den historiske utviklingen av ideer så vel som den aktive rollen til mennesket (Dysthe 2001:58). Linjen går videre fra Marx og Engels til Vygotskij, Luria og Leontev. Aktivitetsteori har sin bakgrunn først og fremst i Leontevs tolkning og videreføring av Vygotskijs teorier (Dysthe 2001:58).

Aktivitetsteori kan ses på som et filosofisk rammeverk for å studere ulike former for menneskelig praksis som utviklingsprosesser, der både individuelle og sosiale nivå er sammenvevde. Tilnærmingen er et alternativ til mentalistiske og idealistiske syn på menneskelig aktivitet som er fremtredene innenfor kognitiv psykologi. Innen aktivitetsteorien er læring noe som følger av aktivitet. Dette fører til at analyseenheten i dette perspektivets forskningspraksis er aktiviteten i kontekst, eller aktivitetssystemet. Konsekvensen av dette blir at når vi skal analysere menneskelig aktivitet, må vi undersøke ikke bare de aktivitetene som mennesker engasjerer seg i, men hvem de er, hvilke mål og intensjoner de har, hvilke ting eller produkt som kommer ut av aktiviteten, de reglene og normene som styrer aktiviteten, og den større samfunnsmessige og historiske sammenhengen den skjer i. Alt dette inngår i det Cole og Cole og Engestrøm kaller aktivitetssystem (Dysthe 2001:59).

Piagets teori om hvordan mennesket gjennom læring og erkjennelse selv konstruerer sin forståelse av omverdenen, utelukker en oppfatning av læring som påfyllsprosesser. Denne konstruktivistiske basisen har alle moderne sosiokulturelle perspektiv på læring felles. Innen sosiokognitive retninger er ny-piagetianerne langt mer opptatte av det sosiale aspektet enn Piaget, men de psykologiske studiene av læring i grupper er i stor grad basert på kunstige eksperimentsituasjoner, og er således mer i slekt med kognitivismen enn med den sosiokulturelle tradisjonen (Dysthe 2001:60). Sosialkonstruksjonisme er derimot en retning som er helt konsekvent i sitt syn på at kilden til menneskelige handlinger kan føres tilbake til utviklinger i fellesskapet. Denne retningen er inneforstått med at det foregår læringsprosesser i det enkelte individ, men de finner det uinteressant, så lenge det er relasjonene i det sosiale feltet som bestemmer innholdet i de individuelle prosessene. Dessuten legger de stor vekt på språk og diskurs, fordi det er nettopp gjennom språklig samhandling at mening blir konstruert og læring kan skje.

Teori om læring som deltakelse i praksisfellesskap har sin basis i antropologiske studier av læring i praktiske kontekster. Jean Lave studerte læring hos skredderlæringer i Liberia.

Hennes forskning er viktig fordi hun begynte å stille nye og grunnleggende spørsmål omkring læring. Hva handler egentlig læringsteorier om? Kanskje læring handler mindre om å tilegne seg kunnskaper og ferdigheter enn om produksjon av kunnskap? Er definisjonene på læring som vi opererer med i dag, adekvate? Kanskje handler det i alle kulturer og til alle tider mye mer om hva slags identitet vi utvikler gjennom de læringsaktivitetene vi deltar i, enn hva vi tilegner oss? Hva vil skje om vi tar det sosiale aspektet av eksistensen vår så alvorlig av vi setter det først, slik at deltakelse sammen med det andre blir det fundamentale? Disse sentrale spørsmålene stilte Lave og Wenger i boka *Situated learning* fra 1990 (Dysthe 2001:62).

Wenger lanserer i boka *Communities of practice* (1998) teorien læring som deltakelse i praksisfelleskap. Hovedfokus i denne læringsteorien er læring som sosial deltakelse, og Wenger fremhever fire komponenter som karakteriserer sosial deltakelse som en lærings- og kunnskapsprosess; mening, praksis, felleskap og identitet. Praksisfelleskap er det sentrale begrepet, vi deltar alle i en rekke praksisfelleskap. I noen av de er vi kjernemedlemmer, i andre mer perifere. Fokuset på deltakelse betyr at individuell læring blir et spørsmål om å være engasjert i og bidra til praksisfelleskap. Et underliggende tema i boka er den uatskillelige dualiteten mellom det individuelle og det sosiale (Dysthe 2001).

I følge Wenger er læring noe som skjer gjennom praksis, og ikke gjennom undervisning. Læring vil si å bevege seg fra nybegynner til et fullverdig medlemskap i praksisfelleskapet. Et praksisfelleskap er ikke det samme som en gruppe, et nettverk eller et team, men karakteriseres ved at deltakerne er involverte i en felles praksis der hovedingrediensene er gjensidig engasjement, felles oppgaver og felles repertoar (f.eks rutiner, redskaper, sjangere og måter å gjøre ting på). Skoler har slike repertoar, og blir ofte kalt en skolekode.

Et viktig aspekt er den nære sammenhengen mellom læring og identitet. Utdanningsspørsmål må ses på som identitet og måter å høre til på. Utdanning er en gjensidig utviklingsprosess mellom felleskap og individer som går lengre enn bare sosialisering. Gjennom å forme nye identiteter som kan føre kulturen videre, investerer felleskapet i sin egen framtid. Wengers teori er et forsøk på en helhetlig framstilling av en sosial læringsteori, basert på en forståelse av at samspill mellom mennesker som er engasjerte i en felles praksis, er det grunnleggende elementet i læring (Dysthe 2001).

Dialogisme er en retning innen sosiokulturell teori som er alternativ til monologisme, som er den kunnskapsteorien som har vært og er det dominerende paradigmet på all menneskelig kognisjon og kommunikasjon. Kognitivismen bærer sterkt preg av datamaskinmetaforer og framstiller ofte tenking som informasjonsprosessering, som betyr at individet mottar informasjon fra omgivelsene som fungerer som input til ulike komplekse indre mentale prosesser i den enkelte. Læring blir sett på som individets mer eller mindre vellykkede internalisering av input, heller enn som økende evne til å hanskles med problemer i interaksjon med det fysiske og sosiale miljøet. Rommetveit (1974) var en av de første som polemisererte mot informasjonsprosesserings-paradigmet og presenterte et dialogisk basert alternativ (Dysthe 2001).

Dialogisme legger en annen kommunikasjonsmodell til grunn enn den tradisjonelle monologiske (overføringsmodellen) som består i at A sender et budskap til B, som B forstår og tar i mot. Dialogismen legger derimot vekt på at kommunikasjon skjer mellom de involverte, det er en intersubjektiv, semiotisk modell, der mening blir skapt i interaksjonen eller dialogen mellom den som snakker og den som lytter, den som skriver og den som leser. Dialogismen legger vekt på interaksjonen så vel som på de kontekstuelle faktorene i diskurs, handling og tenking.

For å forstå hva dialogisme innebærer kan det være nyttig å trekke noen linjer tilbake i historien. Dialogiske kunnskapsteorier kan trekkes tilbake til Kant og hans mange etterfølgere. Disse la vekt på (dialogisk) interaksjon mellom den menneskelige psyken og verden.

Linell (1999) peker på at det er fire intellektuelle tradisjoner i det 20. århundre som har hatt avgjørende innflytelse på dialogismen. Det er fenomenologi, pragmatisme (Dewey, Mead), sosialpsykologi (Mead) og sosiokulturell semiotikk (Vygotskij, Bakhtin). Innsikten fra fenomenologien er at vi alltid forstår verden fra et visst perspektiv; vi oppfatter hva som er synlig for oss fra denne synsvinkelen. Det innebærer at en ytring som uttrykker en forståelse, ikke bare sier noe om innholdet, men også sier noe om den personen som ytrer seg og hvilken forståelseshorisont vedkommende har (Dysthe 2001). Dermed blir det å ta den andres perspektiv sentralt i en dialogisk forståelse av kommunikasjon, som både Mead og Rommetveit har utdypet.

Et av elementene i dialogismen som den deler med pragmatismen er at mening er noe som utvikles i samarbeid mellom samtalepartnerne. Dette er et klart brudd med den monologiske tradisjonen hvor ansvaret for at budskapet blir forstått ligger på avsenderen.

Det er en økende interesse for dialogiske perspektiv og spesielt Bakhtin, selv om han selv aldri brukte dette begrepet, innenfor ulike disipliner som filosofi, litteratur, antropologi, lingvistikk, sosialpsykologi, kommunikasjonsstudier og pedagogikk/didaktikk (Dysthe 2001).

Jeg vil nå knytte Hegels geist-begrep opp mot sosiokulturell teori. Hegel (2003) ser for seg at det finnes en guddommelig verdensfornuft. Denne kalles geist eller ånd. Den gjennomstyrer utviklingen i samfunnet og alle områder mennesket opptrer i. Det foregår en dialektisk prosess mellom det objektive og det subjektive. Tidsånden, de kulturelle og historiske betingelsene som ligger i tiden som denne dialektiske prosessen skjer i, er med på å forme resultatet av denne. Individet dannes altså ut i fra den tidsånden som rår i den samfunnsmessige konteksten det lever i, i et samspill med dette (Myhre 1989).

På samme måte ser vi at sosiokulturell teori ser på individets utvikling som en prosess som skjer ved at individet samhandler med andre i den kulturen det er en del av, for gjennom dette å bli tatt opp som et fullverdig medlem av den samme kulturen. Det er altså også innenfor sosiokulturell teori, som hos Hegel snakk om dualisme mellom individet og det sosiale. Dualiteten mellom individet og det sosiale er sentralt i begge tilnærmingene. Ut i fra et sosiokulturelt perspektiv dannes individets identitet gjennom et samspill med kulturen det er en del av. Uten deltakelse i den aktuelle kulturen individet er en del av vil det ikke skje noen utvikling, da det er det sosiale feltet som bestemmer innholdet i de individuelle prosessene. Hegel hevdet at hvis det er opp til individet å bestemme alle tings betydning og verdi etter eget forgodtbefinnende vil individet ikke kunne utvikle seg, fordi tingene ville miste sin verdi og betydning fordi det nå ikke er noe ved tingene selv. Objektiviteten er borte, individet definerer sin egen virkelighet ut i fra seg selv. På samme måte som det sosiokulturelle perspektivet hevder at mennesker utvikler seg i samspill med og på bakgrunn av den historiske og kulturelle konteksten de er en del av, hevder Hegel at mennesker utvikler seg ut i fra en dialektisk prosess med tidsånden(geist).

Geist-perspektivet og sosiokulturell teori kan knyttes opp til hverandre gjennom at begge hevder at individets utvikling er avhengig av geist(tidsånden) eller kulturen og samspillet med denne, for å utvikle seg og utvikle denne kulturen det er en del av videre.

I et sosiokulturelt perspektiv utgjør kommunikasjon og språkbruk bindeleddet mellom den unge og omgivelsene. Gjennom å kommunisere om det som skjer i interaksjon med omgivelsene blir den unge delaktig i hvordan mennesker i dens omgivelser oppfatter og forklarer ulike fenomener (Sæljø 2002:68). I motsetning til Piaget som mener at den unge oppdager verden på egen hånd, og som utvikler sine stadig mer abstrakte begreper ved å sjekke de ut mot det individet erfarer i den ytre verden, legger et sosiokulturelt perspektiv vekt på at den unge lever på kunnskaper og innsikter som de har lånt fra andre.

Kommunikasjon går foran tenking, og å lære seg et språk er å lære seg å tenke innenfor rammen for en viss kultur og et visst samfunnsmessig fellesskap (Sæljø 2002:69). Noe av det som gjør et sosiokulturelt perspektiv attraktivt for å forstå kommunikative fenomener og deres dynamikk, er at dette perspektivet peker ut et medium eller en kanal som læring og utvikling finner sted gjennom. Kommunikasjon er bindeleddet mellom det indre (tenking) og det ytre (interaksjon). I et sosiokulturelt perspektiv er utvikling en sosialisering inn i en verden av handlinger, forestillinger og spillmønstre som er kulturelle og som eksisterer i og gjennom kommunikasjon, og som derfor er forskjellige i ulike samfunn og i ulike miljøer (Sæljø 2002:69).

Ut i fra dette perspektivet blir utvikling og læring atskilt fra spørsmålet om biologisk modning. Det er ikke lenger de biologisk gitte forutsetningene eller de innebygde tankestrukturene som setter grenser for menneskelig tenking og handling. Det som blir avgjørende er hvilke intellektuelle (diskursive) og/eller fysiske redskaper mennesker har tilgang til, behersker og kan utnytte (Sæljø 2002:73). Med utgangspunkt i en sosiokulturell tilnærming vil det være viktig for dagens unge og inneha kompetanse innenfor mobil kommunikasjon og å ha tilgang til denne teknologien. I en tid da nesten alle tenåringer har mobiltelefon og kommuniserer via mobil kommunikasjon, er det avgjørende å beherske denne teknologien og å ha tilgang til den. I dag har nesten alle tenåringer mobiltelefon. I 2001 var den nesten allestedsnærværende (Ling og Yttri 2003:239). Mine informanter kjente de til to elever som ikke hadde mobiltelefon blant 8.klassingene på skolen hvor undersøkelsen ble foretatt. Det var rundt 150 elever i 8.klasse på denne skolen. I følge en sosiokulturell

tilnærming til utvikling og læring ser vi at det er viktig å ha tilgang til mobil teknologi og å inneha kompetanse på hvordan man kommuniserer med den for å være en del av det kulturelle fellesskapet. Sagt med andre ord så trenger tenåringer i dag å beherske mobil kommunikasjon for å være integrert i sin egen ungdomsgruppe. Ungdom trenger å være tilgjengelig, da avtaler mellom jevnaldrene skjer mer sporadisk og impulsivt gjennom bruken av mobil kommunikasjon. Det er derfor viktig for den enkelte ungdom å kunne beherske mobil kommunikasjon for å pleie omgang med venner. Innehar man ikke den kompetansen kan det sosiale nettverket reduseres, fordi man ikke er tilgjengelig når avtaler inngås, og tilhørigheten i fellesskapet derav svekkes.

Skal man beherske mobil kommunikasjon må man ha tilgang til artefakten, som er mobiltelefonen. For å mestre mobil kommunikasjon må man lære seg hvordan denne teknologien virker. Dette skjer ved at de unge lærer av hverandre. Individet lærer seg kommunikasjonsformen ved å studere de andre som er mer kompetente. Det foregår altså en læreprosess i gruppen. Individet sosialiseres inn i gruppen ved å bli mer og mer kompetent på området. Det skjer altså et samspill mellom individet og kollektivet, men også et samspill mellom individet og artefakten. Å lære seg mobil kommunikasjon skjer ikke bare inne i individet på det kognitive plan, men i samspill med andre mennesker og artefakten. Mobiltelefonen og andre mennesker som er mer kompetent enn den enkelte tenåring utgjør de ressursene som den kulturelle utviklingen har stilt til tenåringens disposisjon (Sæljø 2002).

2.2.1 Mediering

Sæljø (2002:83) mener at det er grunnleggende i et sosiokulturelt perspektiv at fysiske, liksom intellektuelle/språklige redskaper medierer vikeligheten for mennesker i konkrete virksomheter. Begrepet mediere – som kommer fra det tyske Vermittlung (formidle) – antyder at mennesker ikke står i direkte, umiddelbar og ufortolket kontakt med omverdenen. Tvert imot håndterer vi den ved hjelp av ulike fysiske og intellektuelle redskaper som utgjør integrerte deler av våre sosiale praksiser. Hvis vi skal forstå læring som en del av sosiale praksiser, der mennesker benytter for eksempel mikroskop, kassaapparater eller elektriske spenningsmålere, kan vi ikke analysere disse apparatene for seg og deretter studere den ”rene” menneskelige tenkingen. Vi må se og forstå hvordan tenkingen utøves av mennesker som handler i sosiale praksiser ved hjelp av artefakter. Når vi tar bort redskapene og den sosiale praksisen og studerer tenking eller læring ”i seg selv”, har vi mistet vårt fenomen og hengir

oss til studier av temmelig hjelpeløse individer som er berøvet sine sosiokulturelle ressurser (Sæljø 2002:83)

I min forskning vil jeg derfor se på mobil kommunikasjon blant unge som et samspill de unge seg imellom og mellom de unge og mobiltelefonen. Hvordan skal man så tolke dette fenomenet i et sosiokulturelt perspektiv? For å tolke dette blir mediering et sentralt begrep i min analyse av unges mobile kommunikasjon. Ut i fra en sosiokulturell tilnærming til mobil kommunikasjon blant unge vil medieringen være representert ved mobiltelefonen som det fysiske redskapet, liksom språket som blir brukt i den mobile kommunikasjonen og brukernes mobile kommunikasjonskompetanse blir intellektuelle/språklige redskaper. I kommunikasjon mellom mennesker er de ressursene som ligger i språket vårt de viktigste medierene redskapene (Sæljø 2002). I mobil kommunikasjon er derfor både språket som det har blitt utviklet gjennom vår kultur opp i gjennom historien, og mobiltelefonen viktige medierene redskaper. Det som imidlertid skjer når unge kommuniserer via tekstmeldinger er at språket blir brukt på nye måter på grunn av mobiltelefonen og den konteksten som kommunikasjonen finner sted i. Språket som medierende redskap utvikler seg og finner nye former på grunn av den konteksten det blir brukt i. Ved å forkorte ord tilpasser de unge språket til den mobile kommunikasjonens format og rammer.

Wertsch(1993) snakker i denne sammenhengen om mediert handling. I dette legger han at en handling blir formidlet gjennom de redskapene og de ferdighetene og kunnskapene om disse, som brukeren benytter seg av i et samspill for å utføre en handling. Med et slikt perspektiv vil enhver handling bære preg av den sosiale kulturen, og de kunnskapene som utøveren av handlingen har tilegnet seg gjennom å ha blitt sosialisert inn i denne. Han bruker stavsprang som eksempel på dette fenomenet. Ved at det medierte redskapet, i denne sammenhengen, staven, utvikler seg gjennom at glassfiberstaven blir tatt i bruk, endrer selve handlingen seg og det blir mulig for Sergei Bubka å hoppe over 6 meter. Utviklingen av selve staven fra bambus til glassfiber henger sammen med utviklingen ellers i samfunnet. Det er derfor meningsløst og studere øvelsen stavgang ved å bare konsentrere seg om staven (redskapet) isolert eller individet som utfører stavspranget. På den ene side er staven avhengig av en god stavhopper for å utføre handlingen, og på den annen side er stavhopperen avhengig av en god

stav for å kunne delta i stavhoppkonkurranser eller utføre hoppet på en tilfredstillende måte (Wertsch 1995:66).

På samme måte som med stavhoppingen er mobil kommunikasjon avhengig av det medierte redskapet mobiltelefonen og brukerne av den. Det er altså snakk om en mediert handling. Samspillet mellom mobiltelefonen og individet som bruker den er også avhengig av den teknologiske utviklingen i samfunnet rundt aktørene. Teknologien utvikler seg i takt med og hvordan menneskene tar den i bruk, og menneskene utvikler sine kommunikasjonsprosesser i takt med den teknologiske utviklingen. Apparatgeist perspektivet er relevant på dette området da den tar opp denne diskursen mellom menneske og maskin. Mennesker tar i bruk ny teknologi etter nøye overveielser og i samspill med en sosial kontekst (Katz og Aakhus 2002). Dette perspektivet sammenfaller med en sosiokulturell tilnærming, da det ser på utviklingen som en alltid pågående prosess som aldri slutter. Mennesket slutter aldri å lære å ta i bruk nye redskaper for å utvikle seg i et samspill med andre mennesker og de teknologiske hjelpemidlene det har til rådighet. På samme måte hevder apparatgeist-perspektivet at teknologien utvikler seg i samspill med mennesket og omvendt. Videre hevder å kunne si noe om fremtiden og hvordan teknologien vil bli ved å studere dagens samspill mellom teknologi og brukere av den (Katz og Aakhus 2002).

Med utgangspunkt i begrepet mediert handling vil jeg se på mobil kommunikasjonskompetanse blant unge i lys av dette. En mediert handling er en handling som blir utført ved hjelp av redskap og bruken av dette redskapet i samspill med den som utøver handlingen på bakgrunn av den kulturelle konteksten som dette redskapet og utøveren av handlingen har utviklet seg i. Unge har til alle tider skrevet lapper til hverandre i klasserommet. Mange vil mene at tekstmeldingene er en form for digitale lapper (Harper 2002:221). Ved å ha mobiltelefonen på lydløs kan elevene sende lapper til hverandre mens undervisningen foregår, ikke bare seg i mellom innenfor klasserommet, men også til andre jevnaldrende i andre klasserom, og for den saks skyld på andre skoler. Mobiltelefonen har altså overtatt den medierene rollen som lappeskrivingen hadde tidligere. De unge tar i bruk tidligere kommunikasjonsatferd som de er sosialisert inn i gjennom sin kultur og historie. Ved å ta i bruk ny teknologi representert ved mobiltelefonen videreutvikler de unge lappeskrivingen, og i samspillet mellom sin kulturelle historie og den nye teknologien oppstår en ny kultur, tekstmeldingskulturen. De bruker altså sin kulturelle historie og ny teknologi for

å lage en kommunikasjonsform som passer inn i den sosiale konteksten de unge inngår i. En sosiokulturell tilnærming baserer seg på den antakelsen at handling er mediert og den ikke kan separeres fra den konteksten den utspiller seg i (Wertsch 1993:18). Komparative metoder har dominert den sosiokulturelle forskningen, ved for eksempel at mange studier av psykologiske antropologer har sammenlignet mennesker i tradisjonelle og moderne samfunn (Wertsch 1993:18). Men når det gjelder en sosiokulturell tilnærming til mediert handling mener Wertsch (1993:18) at en slik forskning ikke trenger å inneholde en komparativ metode. Kriteriet her må være at analysen er knyttet opp til på en eller annen måte spesielle kulturelle, historiske eller institusjonelle faktorer (Wertsch 1993:18). Men selv i slike tilfeller sier Wertsch, ligger den komparative metoden og lurer i bakgrunnen, siden muligheten med situering, står i kontrast til andre muligheter.

Min forskning på de unges bruk av mobil kommunikasjon må sies å være en studie av situert handling. Den inngår i en sosial kontekst hvor tenåringer kommuniserer med jevnaldrende og foreldre.

Ut i fra et sosiokulturelt perspektiv vil jeg i oppgaven studere mobil kommunikasjon blant unge som situerte praksiser og ikke late som de avslører mer enn hva de gjør. De unges måte å kommunisere på er alltid relatert til konteksten og de redskapene som finnes tilgjengelige (Sæljø 2002:121). Sæljø (2002) sier at de vi kan lære noe om ut i fra et sosiokulturelt perspektiv, er hvordan mennesker håndterer situerte kommunikative praksiser, og hvordan de evner å bruke ulike redskaper i sin kommunikasjon. Det vil derfor være et fruktbart prosjekt for min oppgave å studere fenomenet mobil kommunikasjon blant unge ut i fra en sosiokulturell tilnærming. Videre mener jeg å kunne dra nytte av apparatgeist-perspektivet da dette utfyller det sosiokulturelle perspektivet ved at det fokuserer spesifikt på teknologi som et mediert redskap i den mobile kommunikasjonen.

Etter å ha redegjort for de teoretiske tilnærmingene som vil utgjøre de mer rent teoretiske perspektivene på oppgaven, skal jeg nå se nærmere på fenomenet mobil kommunikasjon og hva som kjennetegner dette forskningsfeltet.

2.3 Mobil kommunikasjon

Mobil kommunikasjon er det sentrale temaet i oppgaven. Hva kjennetegner dette fenomenet? Det er kommunikasjon som foregår mellom ulike aktører via mobile kommunikasjonsverktøy. Det vil i dette tilfellet si mobiltelefon. Det som er mest iøynefallende med denne teknologien er at brukerne av den er tilgjengelige til enhver tid. Dette medfører at brukerne av mobile kommunikasjonsverktøy opplever økt frihet, men på samme tid er man overvåket. Disse to aspektene er viktige i mitt forskningsfelt hvor informantene er en gruppe 13-åringer på Østlandet. De kan bevege seg friere ved at foreldrene har mulighet til å nå dem (overvåke) dem via mobiltelefonen. Foreldre har mulighet til å sjekke hva de unge holder på med, og alt står bra til (Katz og Aakhus 2002:8). På den annen side har ungdom mulighet for kontakt med foreldrene når de måtte ønske det. Det øker den unges frihet til å finne på ting på sparket. Som å bli med venner hjem etter skolen, kinobesøk og lignende. Avtaler inngås hurtigere og det kreves ikke lenger så lang planlegging i forkant av sosiale aktiviteter. Carrol, Howard, Vetere, Peck og Murphy (2001) hevder at unge synes å leve i en verden uten planlegging. Livet er improvisert og leves etter innfallsmetoden. Sosiale møter avtales underveis, mens man beveger seg fra møtested til møtested ettersom behovene oppstår. Er du utenfor rekkevidde er det lett å gå glipp av noe. Det er derfor viktig for unge å være tilgjengelig til enhver tid. Det binder sammen det sosiale nettverket man er en del av (Ling og Yttri 2002).

Det paradoksale ved den økte friheten som mange brukere av mobil kommunikasjon opplever er at den samtidig gir dem mindre frihet ved at de kan overvåkes av andre (spesielt foreldre for min gruppe), og at de alltid er tilgjengelige. Tilgjengeligheten gir brukerne større og mindre frihet på samme tid.

Mobil kommunikasjon blant unge handler mye om å være del av et fellesskap. De jevnaldrende spiller en stor rolle i de unges liv. Det er derfor viktig å inngå i et sosialt nettverk. Slike nettverk opprettholdes i dag av mobil kommunikasjon. Avtaler inngås som vi har sett hurtig og de forandres underveis. Det er derfor viktig å være tilgjengelig på mobiltelefonen slik at man ikke går glipp av noe, eller faller ut av det sosiale nettverket. Det er helt sentralt å være tilgjengelig for venner og å vite hva de andre gjør (Ling og Yttri 2002:150). Tilgjengelighet er et uttrykk for de unges status og den er kultivert og utviklet (Ling og Yttri 2002:150).

Behovet for å koordinere aktiviteter er basal sosial funksjon. Koordinasjon er en viktig dimensjon til transport, spesielt i moderne urbane kontekster. Denne igjen, blir påvirket av forandringer i kommunikasjonseffektiviteten som utviklingen av mobiltelefonen skaper (Ling og Yttri 2002:142,143). Med fremveksten av mobiltelefoni har kommunikasjons- og koordinasjonspotensialet innen telefoni gått inn i en ny æra. Tidligere måtte man ringe fra en fast installasjon som var plassert et spesifikt geografisk sted under transport. Mobil kommunikasjonsteknologi har ført til at disse installasjonene, som for eksempel telefonkiosken, er blitt mindre nødvendige, og man er tilgjengelig og kan kontakte nettverket sitt mens man forflytter seg fra et sted til et annet. Denne utviklingen er bakgrunnen for mikro-koordinasjon, som betyr koordinasjon av interaksjon uten bruk av større knytested eller sentraliserte operativsystemer (Ling og Yttri 2002).

Mikrokoordinasjon vil si at man samordner hverdagen innen en familie eller et sosialt nettverk ved hjelp av mobiltelefon. Denne mikrokoordinasjonen kan deles inn i tre typer. Den første inneholder logistikk ved at en part allerede er på vei hjem og blir ringt opp underveis av den andre og blir bedt om å handle på hjemveien. En annen variant er å gi beskjed til de som venter hjemme på at man blir forsinket på grunn av bussen er forsinket for eksempel. En tredje utgave er at to parter har avtalt å møtes til et bestemt tidspunkt. Underveis ringer man hverandre og forsikrer seg om tid og møtested. Hvis man allikevel ikke finner hverandre ringer man hverandre til man møtes (Ling og Yttri 2002:144).

Ling og Yttri (2002) har intervjuet en gruppe foreldre hvor begge var i jobb, og informantene beskrev forskjellige dimensjoner innenfor mikro-koordinasjon i sine kommentarer, sånn som avtaleinngåelser og omgjørelser av avtaler vedrørende detaljer rundt logistikk underveis. Utsagn om mikro-koordinasjon som noe vi trenger, er med på å understreke at denne gruppen brukere ser på denne typen mobil kommunikasjon som instrumentell av natur, og blir brukt til å samordne hverdagen. Denne kommunikasjonen består gjerne av mange korte tekstmeldinger eller samtaler i løpet av en dag.

Ling og Yttri (2002) bruker begrepet hyperkoordinasjon om en mobil kommunikasjon som er ekspressiv, og som beskriver tenårings bruk av teknologien. Den samordner ikke bare hverdagen til brukerne, men den uttrykker følelser, og får brukerne til å føle at de er del av et

sosialt fellesskap. Det er altså de unge brukerne som bruker mobil kommunikasjon på denne måten. Dette henger sammen med at tenåringer er i en livsfase, hvor de jevnaldrende spiller den viktigste rollen for utviklingen av egen identitet. Det er i denne perioden av livet at venner er av størst betydning for individet, tidligere er det foreldrene som har vært de mest betydningsfulle, og senere vil det være ektefelle/partner og egne barn som spiller den mest sentrale rollen i individets liv (Ling og Yttri 2002).

I motsetning til voksne brukere av mobil kommunikasjon som kan føle seg stresset av å være tilgjengelig, trives tenåringene med å være tilgjengelige og være i en interaksjonsprosess. Stuedahl (1999) hevder at å motta en tekstmelding er en bekreftelse på ens medlemskap i en gruppe (Ling og Yttri 2002:149). Tenåringene føler at å være tilgjengelig via mobil kommunikasjon er et viktig aspekt ved deres sosiale liv. Å være tilgjengelig for venner, og vite hva deres jevnaldrende driver med er sentralt i denne livsfasen.

Det som skiller tenåringers bruk av mobiltelefon fra voksnes er at i motsetning til de voksnes instrumentelle bruk, har deres mobile kommunikasjon en ekspressiv funksjon. Mobiltelefonen er altså et verktøy til å kommunisere følelsesmessige forhold med, i motsetning til voksnes saksorienterte kommunikasjon (Ling og Yttri 2002).

Hyperkoordinasjon innebærer bruk av tekstmeldinger, og disse inneholder følelser og er mer som vanlige samtaler. I tillegg til dette kan man sende hverandre ferdige tekstmeldinger som man kjøper fra ulike leverandører av slike tjenester. Det kan være små dikt, vitser og animasjoner av for eksempel bamser og hjerter og lignende. Dette kaller Johnsen (2003:166) og Harper (2002:221) å gi hverandre gaver. Poenget med en slik type kommunikasjon som er en mer avansert bruk av mobil kommunikasjon enn mikrokoordinasjon, er å opprettholde vennskapet innenfor den enkelte ungdomsgruppe.

Mobiltelefonen er et logisk verktøy for tenåringer fordi de ønsker å ha tilgang til jevnaldrene, og på samme tid ønsker å distansere seg fra foreldrene sine i en viss grad. Videre tilbyr den nye måter å inngå intime forhold på og opprettholde de unges sosiale nettverk (Ling og Yttri 2002).

Innenfor et sosialt nettverk av tenåringer foregår det en sosial utvelgelse eller sosial effektivitet som går ut på at man velger ut hvem man vil kommunisere med. Sosial effektivitet impliserer kontrollert sosial kontakt (Puro 2002:24).

I min undersøkelse har jeg funnet ut at denne utvelgelsen avhenger av den enkeltes mobile kommunikasjonskompetanse. Det vil si at evnen til å kommunisere er viktig for å kunne være del av et sosialt nettverk. Det er mange forhold som gjør at de unge ikke kan eller vil svare på alle kommunikasjonsforsøk som de blir utsatt for.

Den vanligste grunnen er at de ikke har penger på kortet. De fleste tenåringer bruker kontantkort. Det innebærer at man kjøper ringetid på forhånd. Disse er relativt dyre i bruk, men er populære fordi foreldrene har kontroll over hvor mye de unge kan ringe for. Ling og Yttri (2002) tar opp dette problemet i forhold til de unges ønske om tilgjengelighet og økonomiske rammefaktorer. En av deres informanter Oda sier det slik: "Ingen gidder å sende meg tekstmeldinger fordi jeg ikke har penger på kortet og ikke kan sende svar tilbake" (Ling og Yttri 2002:152). Siden mangel på penger på kortet er en vesentlig begrensning for de unges tilgjengelighet, blir det viktig å velge ut hvilke tekstmeldinger man skal svare på. Denne utvelgelsen skjer på grunnlag av hvem som sender tekstmeldingen, og på tekstmeldingens kvalitet og innhold.

Det er viktig at tekstmeldingen inneholder spørsmål til mottakeren både på det følelsesmessige plan og på det mer praktiske. Videre er det viktig og fortelle litt om seg selv, men ikke bare det. Wadel (1999) snakker om følelsesmessig samstemthet. Ved å spørre om hvordan mottaker har det, at man uttrykker følelser overfor mottakeren, og at man forteller om seg selv viser sender at han er opptatt av samhandlingen som finner sted. Følelsesmessig samstemthet vil si å være "inne" i et kommunikativt forhold. Følelsesmessig samstemthet er tilstedeværelse i hverandres nærvær (Wadel 1999:73).

Personalisering av mobiltelefonen (Ling og Yttri 2003:244) medfører at den sosiale samhandlingen blir mer strømlinjeformet. De unge ringer til den de skal ha tak i med en gang uten å snakke med noen andre først. Det vil si at de unge ringer direkte til vedkommendes mobiltelefon og får snakke med kameraten sin direkte. De går ofte ikke

veien om fasttelefonen, da risikerer de å få snakke med vennenes foreldre eller søsken, og dette er de fleste unge ikke interessert i. De vil snakke med den det gjelder med en gang.

Mobil kommunikasjon blant unge er altså et fenomen som dreier seg om å være tilgjengelig for foreldre og venner. Å være tilgjengelig for venner er det sentrale punktet i tenårings hverdag. Derfor er mobil kommunikasjon blant unge så totalt tilstedeværende i de unges liv. Den enkelte tenårings mobile kommunikasjonskompetanse blir derfor viktig for hans tilhørighet i det sosiale nettverket. En slik kompetanse vil bygge på sosial kompetansebegrepet.

2.4 Sosial kompetanse

Sosial kompetansebegrepet har i følge Schaffer (1999) forskjellig innhold ut i fra de ulike forskernes verdisyn. Kjennetegn på barn og unge som innehar sosial kompetanse i følge det meste av litteraturen på feltet er at de er utadvendte, aktive, populære og ubekymrede. Med et slikt ideal på sosial kompetanse sies det implisitt at unge som er mer innadvendte av natur får merkelappen sosialt inkompetente. Det betenkelige med dette er om det er bedre å ha mange venner enn bare noen få, særlig når relasjonenes dybde ikke blir tatt i betraktning (Schaffer 1999:31). I min undersøkelse fant jeg at informantene hadde mobiltelefonnummeret til opptil 100 stykker, men de kommuniserte stort sett alltid bare med den aller nærmeste vennekretsen. Dette kan ses

som et tegn på at å ha mange telefonnummer ikke nødvendigvis har noe med relasjonen til disse å gjøre. Å ha et stort antall venner eller latente slike kan ikke ses på som et kriterium på sosial kompetanse. Bø (2000) viser til Ogdens betegnelse på sosial kompetanse. Komponenter som inngår hos personer som innehar en slik kompetanse er her; empati, sosial sensitivitet, selvkontroll, prososiale ferdigheter (hjelp, dele og utvise toleranse) og ferdigheter i samarbeid og kommunikasjon. Med utgangspunkt i en slik tilnærming til begrepet vil jeg definere sosial kompetanse som evne til å vise omsorg, ta den andres perspektiv, ha empati og inneha ferdigheter knyttet til samarbeid og kommunikasjon.

3. METODE

I dette kapitlet vil jeg diskutere metodevalg knyttet til problemstillingene. Før jeg gjør dette vil jeg først si noe om prosessen rundt valg av forskningsmetode.

3.1 Prosessen

Valg av forskningsmetode avhenger av forskningstema og hovedfagsoppgavens problemstillinger. Denne prosessen startet ved at jeg hadde lyst til å foreta et kvalitativt forskningsprosjekt med feltarbeid i egen kultur. Det vil i denne sammenheng si egen arbeidsplass eller skole. Etter å ha forkastet noen ideer rundt forskningstema knyttet til skoleledelse og tilpasset opplæring, falt jeg ned på mobiltelefonbruk blant tenåringer. Etter et tips fra Barne- og familiedepartementet knyttet jeg meg opp til prosjektet *En digital barndom* i regi av Sintef. Her kom jeg i kontakt med et tverrfaglig forskningsmiljø, og fikk mye nyttig kunnskap om metode og relevant litteratur innen forskningsfeltet. Etter hvert som arbeidet med hovedfagsoppgavens tematikk og problemstilling vokste frem har jeg jobbet mer og mer på egenhånd, og min deltakelse i prosjektet er blitt kraftig nedtonet.

Jeg har foretatt ustrukturerte intervju med 10 elever i 8.klasse på Østlandet. Disse intervjuene bygger på tre gruppeintervju med 20 elever. To jentegrupper og en guttegruppe. Ut i fra det som kom frem av disse intervjuene har jeg dybdeintervjuet 10 elever. I denne gruppen var det 6 jenter og 4 gutter. Intervjuene ble foretatt i tidsrommet januar til april 2003. Med ustrukturerte intervju mener Befring (1998) at intervjuene kan arte seg som en fri samtale, bare med tema og problemstillinger som utgangspunkt. Strukturerte intervju er ifølge Befring (1998) intervju som er foretatt med en detaljert utformet intervjuguide med fastlagte spørsmål og svarkategorier. Selv om jeg gikk ut fra en relativt detaljert intervjuguide, så bar intervjuene sterkt preg av fri samtale rundt disse temaene. Dukkete det opp interessante aspekter knyttet til spørsmålene underveis, ba jeg informantene utdype dette nærmere.

I begynnelsen av feltarbeidet var jeg mest oppsatt på å bruke deltakende observasjon som metode. Ved deltakende observasjon bør man oppholde seg i feltet et år eller lenger (Fuglestad 1997). Dette viste seg imidlertid å ikke være gjennomførbart. Både

ut i fra tidsperspektivet, og som informantenes lærer i to fag var dette umulig. Lærerrollen lot seg ikke forene med forskerrollen. Videre ga ikke metoden meg svar på de unges mobiltelefonbruk knyttet til oppgavens problemstillinger, da dette ikke lot seg observere, da mobiltelefonbruk blant unge foregår i deres fritid og bortenfor tid og rom. Samhandlingen er ikke observerbar, så jeg måtte intervju informantene for å få et innblikk i deres mobile kommunikasjonshverdag.

Når man skal i gang med intervju av informanter er det viktig å utforme intervjusituasjonen slik at den kan gi informasjon med maksimal reliabilitet og validitet (Befring 1998). Ved å legge intervjusituasjonen maksimalt til rette på informantens premisser vil validiteten generelt sett bli styrket (Befring 1998). Dette gjøres ifølge Befring (1998) ved å la intervjuobjektet få mulighet til å uttrykke seg på en mest mulig fri og naturlig måte. Dette søkte jeg å oppnå ved å intervju informantene i skoletiden, i mine fritimer, på et grupperom som var skjermet for støy og avbrytelser fra lærere eller andre elever på skolen.

Når man bruker barn som informanter er det viktig og innhente skriftlig informert samtykke fra foreldrene (Kvale 2001). Et annet viktig aspekt er tillit. Som informantenes lærer i to fag hadde jeg opparbeidet meg en tillit som jeg kunne dra nytte av under intervjuene. Det var også viktig å få fram at jeg ikke var lærer under intervjuene, men forsker, og at ingenting som ble sagt under intervjuene skulle brukes i skolesammenheng, at det var full anonymitet, og at opptakene skulle destrueres etter bruk, og at ingen kunne spore hvilke personer som var med i undersøkelsen. Dette var informantene inneforstått med og intervjuene forløp som samtaler rundt spørsmålene som ble stilt.

3.2 Metodevalg

Jeg har valgt det kvalitative forskningsintervju (Kvale 2001) som metode i denne hovedfagsoppgaven. Nedenfor vil jeg nå diskutere hvilke begrensninger og avgrensninger denne metoden har, og hva som kunne vært gjort annerledes.

Det kvalitative forskningsintervju innebærer et alternativt syn på sosial kunnskap; om mening, virkelighet og hva som er sant innenfor samfunnsvitenskapelig forskning i forhold til kvantitative metoder. Det grunnleggende materialet er ikke lenger objektive data som skal kvantifiseres, men meningsfulle relasjoner som skal tolkes. (Kvale 2001:25). Dette innebærer at man fokuserer i større grad på den forståelse som oppstår gjennom samtaler med de menneskene som skal forstås. Informantene besvarer ikke bare spørsmålene fra en ekspert, men formulerer også sin egen oppfatning av verden de lever i, gjennom dialog med intervjueren (Kvale 2001:25).

Kvale (2001:47) opererer med syv stadier i intervjuundersøkelsen, som jeg har brukt som en slags oppskrift på gjennomføringen av hele intervjuprosessen fra planlegging til rapportering. Jeg vil nå med utgangspunkt i disse stadiene gjøre rede for mitt eget prosjekt:

1. *Tematisering:*

Jeg ville innhente informasjon om tenåringers mobiltelefonbruk knyttet til kommunikasjon og tilhørighet til jevnaldrene. Under hovedfagsstudiet ble det stresset at prosessen med å finne emne for hovedfagsoppgaven ble satt i gang så tidlig som mulig. Under denne prosessen kom jeg i kontakt med prosjektet *En digital barndom* ledet av Sintef. Etter å ha deltatt på en del statusmøter hvor vi gjennomgikk intervjuguiden til den kvantitative undersøkelsen, fikk jeg sirklet inn tema for hovedfagsoppgaven. Gjennom å lese litteratur om mobil kommunikasjon fikk jeg dannet meg et overblikk over tidligere forskning innen feltet, og i tillegg til dette observere tenåring på skolen hvor jeg jobbet, fikk jeg ytterligere avgrenset mitt forskningstema.

Etter å ha avgrenset mitt forskningstema kunne jeg sette prosjektet inn i en teoretisk ramme. Jeg valgte en sosiokulturell tilnærming og apparatgeist-perspektivet som teoretisk bakgrunnsteppe for oppgaven, da individets forhold til fellesskapet er et sentralt punkt i oppgaven.

Ut i fra denne teoretiske tilnærmingen og informasjonen jeg hadde anskaffet meg så langt laget jeg en intervjuguide og foretok tre fokusintervju/gruppeintervju av 20

informanter i en 8.klasse på Østlandet. Gruppene besto av to grupper med 7 jenter og en gruppe med 6 gutter. Når disse intervjuene var analysert kunne jeg lage en mer detaljert intervjuguide med utgangspunkt i disse, og gå i gang med dybdeintervjuene som utgjør selve undersøkelsen. Formålet med intervjuene var å belyse fenomenet mobil kommunikasjon knyttet til tenåringers tilhørighet til jevnaldrene i et sosialt nettverk.

2. Planlegging:

Fokusintervjuene dannet ikke bare utgangspunkt for de rent faglige spørsmålene angående dybdeintervjuene. De fungerte også som en test på opptaksutstyr og lokalisering av selve intervjuingen. På bakgrunn av disse tre gruppeintervjuene kunne jeg også plukke ut hvile informanter som kom med mest relevant informasjon, og som kunne gi meg best mulig svar på mine spørsmål. I og med at jeg kjente informantene på forhånd som elever, ble dette også tatt med i betraktningen. Noen av informantene som var heller inaktive under gruppeintervjuene ble tatt med i dybdeintervjuene, nettopp fordi jeg kjente dem på forhånd, og visste at de ville være mer pratsomme på tomannshånd uten andre jevnaldrene til stede. Dette ble tatt med i planleggingen av dybdeintervjuene som undersøkelsen bygger på, og ga meg som forsker i egen kultur, et fortrinn som utenforstående forskere ikke ville hatt.

Å kjenne informantene man skal intervjuer har også sine ulemper. Det at jeg var informantenes lærer i noen fag, førte til at jeg stod i en rollekonflikt mellom lærer og forsker. Jeg måtte under intervjuingen bruke tid på å forklare informantene om at jeg nå var forsker og at ingenting som kom frem under intervjuingen skulle komme ut, eller bli brukt i en skolesammenheng. En forsker utenfra ville ikke hatt dette problemet. En slik rollekonflikt kunne ført til feilkilder i undersøkelsen, hvis jeg ikke hadde snakket med informantene om denne problematikken grundig på forhånd.

Fokusintervjuene ble gjennomført i januar 2003 og dybdeintervjuene i mars samme år. De to månedene ble brukt til å analysere fokusintervjuene og på bakgrunn av disse lage en intervjuguide som kunne gi meg svar på det jeg var ute etter. Tidsaspektet for gjennomføringen av intervjuene var viktig. Fokusintervjuene tok en skoletime, så jeg valgte å ta hensyn til dette i dybdeintervjuene også. Jeg satt av en skoletime til hver informant og jeg hadde ti informanter. Intervjuene ble gjort på mandager og tirsdager, i

mine fritimer. Disse dagene ble valgt fordi det var da jeg hadde tid til å gjennomføre intervjuene. Jeg trengte to måneder fra januar til mars for å planlegge dybdeintervjuene både innholdsmessig og avtale intervjutider med informanter og involverte lærere som hadde informantene i de timene de ble tatt ut av undervisningen. Det var viktig å unngå at informantene hadde prøver, prosjektfremførelser eller andre uforutsette ting som kan dukke opp i skolehverdagen, hvis man ikke har avtalt med skolens lærere på forhånd.

Tidsaspektet var viktig under hele planleggingen av prosjektet. Intervjuundersøkelsen kunne ikke ta mer enn noen måneder, da det var viktig for meg å bli ferdig våren 2003 for å kunne følge tidsskjema i gjennomføringen av hele hovedfagsprosjektet. Jeg hadde ordnet det slik med min arbeidsgiver at jeg fikk undervise på 8.trinn skoleår 2002/2003 for å kunne gjennomføre et feltarbeid i egen kultur. Prosjektet tok en litt annen retning etter hvert som jeg fikk økt kunnskap om forskningsfeltet. Da det ble klart for meg under høsten 2002 at undersøkelsen i det hele måtte basere seg på kvalitative forskningsintervju gikk jeg i gang med å planlegge gjennomføringen av dette. Jeg foretok som nevnt ovenfor, fokusintervju i januar med tre grupper. Med min kjennskap til skolehverdagen ble det avgjørende for meg å bli ferdig med de kvalitative forskningsintervjuene før påsken 2003. Etter påske er det kort tid til sommerferien og mange aktiviteter som skjer, samt fridager og heldagsprøver. Dette kunne føre til at det ble vanskelig for meg å gjennomføre prosjektet slik jeg hadde tenkt. Det var viktig for meg å gjennomføre dybdeintervjuene så kompakt tidsmessig som mulig. Jeg kunne da komme fort i gang med transkriberingen, slik at jeg kunne rette fokus på selve skrivingen av hovedfagsoppgaven fra sommeren 2003 til våren 2004, da jeg hadde fått permisjon fra jobben og kunne være student på heltid skoleåret 2003/2004. Tiden jeg hadde til rådighet til gjennomføring av intervjuene ut i fra de rammene som lå til grunn for mitt prosjekt var da i realiteten fra januar til mars/april 2003.

Når det gjelder det etiske aspektet var jeg klar over at jeg måtte innhente informert samtykke fra informantenes foresatte, da jeg skulle bruke barn eller unge som informanter. Det var derfor viktig å få gjort dette i løpet av høsten 2003 i god tid før selve undersøkelsen begynte. Jeg fikk samtykke fra 20 foreldre. Det var nok til at jeg kunne gå i gang med gruppeintervjuene. Av erfaring er det lurt å være ute i god tid når man leverer noe ut til elever og man skal ha noe tilbake. Det tar tid å få informasjonen frem til foreldrene og å få det tilbake. Informasjon i skolesekken kan fort bli borte, og det kan ta tid før den blir vist

hjemme. I dette tilfellet gikk det ganske greit, selv om jeg måtte bruke noe tid på å purre på svarslippen.

Informantenes anonymitet måtte jeg ta stilling til. Det var viktig at informantene var anonyme, og jeg fant det derfor naturlig og bruke fingerte navn på informantene. Det kommer bare fram i oppgaven at undersøkelsen er foretatt på Østlandet, og ikke noe nærmere bestemt enn det.

Et spørsmål som jeg måtte tenke nøye igjennom var forskerrollen kontra lærerrollen. I og med at jeg var inne i klassen hvor informantene gikk som lærer 11 timer i uka, ble det viktig for meg å legge av meg lærerrollen under intervjuene. Hvordan kunne jeg få informantene til å være åpne og ha tillit til at jeg opptrådte som forsker og med forskerens objektivitet? Dette er et spørsmål jeg skal besvare under neste stadium, intervjuing.

3. *Intervjuing:*

I begynnelsen av hvert intervju både gruppeintervjuene og dybdeintervjuene, presiserte jeg at jeg nå ikke var læreren deres, men at jeg var forsker som var interessert i deres mobiltelefonbruk, og om de ville være med på å svare på noen spørsmål som jeg hadde om emnet. Jeg forklarte at det var frivillig og at de kunne trekke seg når som helst i intervjusituasjonen. Jeg fortalte videre om de var anonyme og at opptaket av intervjuet skulle ødelegges etter bruk, og at jeg skulle bruke intervjuene i min hovedfagsoppgave i pedagogikk ved Universitetet i Bergen. Informantene viste stor tillit under intervjuene og jeg vil nå fortelle om hvordan intervjuene som ligger til grunn for min undersøkelse artet seg.

Det som var slående under intervjuingen, og som forskere jeg har vært i kontakt med knyttet til *En digital barndom* kunne rapportere om, var de unges velvilje og iver etter å få snakke om dette temaet. De viste stor interesse for temaet og var tydelig ivrige etter å snakke om emnet. Det virket som de syntes det var gøy at noen viste så stor interesse for deres hverdag og mobiltelefonbruk.

På bakgrunn av tre gruppeintervjuer som ble gjennomført med 20 elever i januar, kunne jeg lage meg en intervjuguide som jeg brukte under dybdeintervjuene. Informantene i fokusintervjuene ble delt i tre grupper, to jentegrupper på sju i hver gruppe, og en guttegruppe

på seks informanter. Under disse intervjuene fikk jeg dannet meg et bilde av hva som fungerte i intervjusituasjonen. Dette gjaldt både faglige spørsmål, men også rent tekniske og praktiske detaljer knyttet til gjennomføringen av selve intervjuet. Nå vil jeg fortelle om hvordan fokusintervjuene fungerte ut i fra disse kriteriene. Jeg tar for meg hver gruppe.

I den første gruppen som besto av sju jenter, fungerte alt helt knirkefritt. Det var en pangstart på intervjuundersøkelsen. Intervjuet fant sted på et grupperom som lå vegg i vegg med et klasserom. Dette fungert helt greit støymessig. Opptaket ble klart og tydelig. Informantene var ikke hemmet av at kassettpilleren tok opp intervjuet og gruppen var interessert i å svare på spørsmålene, og syntes tydelig det var både interessant og gøy å få være med i undersøkelsen. Jeg fikk mye interessant informasjon som faglig var spennende og som stemte overens med den kunnskapen jeg hadde tilegnet meg under arbeidet med prosjektet mitt så langt. Videre ante jeg konjunktrene av nye momenter som jeg kunne undersøke nærmere. Oppglødd og med ny iver satte jeg i gang med andre fokusgruppe noen dager senere.

Denne gruppen besto av sju andre jenter og intervjuet ble foretatt på lærernes personalrom. Dette intervjuet ble ikke på langt når like bra som det første. For det første ble vi til min overraskelse avbrutt av lærere som kom innom. Det var ikke forventet da det som regel ikke var lærere der i undervisningstiden. Videre ble opptaket ikke like bra som i første gruppe fordi det var for mye støy i omgivelsene rundt rommet. Det som imidlertid overrasket meg mest, var at denne gruppen ikke var like talefør som den andre jentegruppa. Forventningene til intervjuet var nok preget av forskerens oppstemthet etter suksessen med det forrige fokusintervjuet. Der kom allikevel fram nye momenter som tilførte prosjektet mitt mer kunnskap om emnet.

Var det ovennevnte intervjuet ikke som forventet, ble det tredje og siste fokusintervjuet tilnærmet mislykket. Informantene i denne gruppen besto av seks gutter. Kassettpilleren var morsom å leke med så det ble litt tull rundt oppstarten.

Informantene var oppspilte og sammensetningen av gruppen bidro nok til at det ble for mye useriøsitet i oppstartsfasen. Videre var ikke denne gruppen like taleføre som de første, og modenheten på gruppa var ikke som i jentegruppene. Rent teknisk fungerte intervjuet bra. Jeg

hadde lært av det forrige intervjuet og funnet tilbake til grupperommet hvor det første fokusintervjuet ble foretatt. Jeg ble allikevel ikke motløs, og hadde en antakelse om at dybdeintervjuene med guttene som ble valgt ut som informanter ville bli helt annerledes. Det skulle senere under dybdeintervjuene vise seg at mine antakelser var riktige.

Under de ti dybdeintervjuene som undersøkelsen bygger på var det viktig for meg at disse intervjuene, som er strukturerte i og med at de følger en oppsatt intervjuguide med relativt detaljerte spørsmål, fikk form av en samtale. Dette for å få frem en mellommenneskelig relasjon som var avslappet og preget av tillit. Samtidig var det viktig for meg å få svar på de faglige emnene jeg var ute etter, og å ha tydelig struktur i intervjusituasjonen som skapte flyt i dialogen og brakte intervjuet fremover. Allikevel ble det viktig for meg som intervjuer og være en aktiv lytter, som gjennom nikk og oppfølgingsspørsmål skapte tillit til intervjuobjektet, slik at informanten kunne gi meg relevant informasjon, og samtidig følte seg viktig gjennom å være med på intervjuet og føle seg ivaretatt som menneske under intervjusituasjonen.

Som jeg nevnte ovenfor under avsnittet om fokusgruppen, som besto av gutter, hadde jeg en antakelse om at guttene ville bidra mer til prosjektet under dybdeintervjuene når de ble intervjuet en og en. Dette viste seg å stemme. Guttene slappet mer av når de var alene og hadde mange reflekterte tanker om sin egen mobiltelefonbruk, og bidro alle som en mye til informasjonen i dette prosjektet.

Dybdeintervjuene ble avholdt på et grupperom som lå vegg i vegg med et klasserom. Dette fungerte bra, og fem av intervjuene foregikk her. Men jeg var likevel ikke helt fornøyd med situasjonen. Sjansen for å bli avbrutt av elever som rev opp døra til grupperommet, var ikke stor, men likevel tilstede, så de fem siste intervjuene ble foretatt på skolens datarom. Dette er et stort konferanserom, som ligger i loftsetasjen, og hvor man bestiller tid på forhånd slik at man ikke blir avbrutt. Jeg valgte å gjøre dette på de fem siste intervjuene, og dette fungerte utmerket. I ettertid burde nok alle intervjuene blitt avholdt her. Allikevel foregikk alle ti dybdeintervjuene uten avbrytelser eller forstyrrende støy, og alle opptakene ble klare og tydelige.

Før hvert intervju testet jeg kassettpilleren før vi satte i gang. Dette gjorde jeg for å sikre meg at intervjuet ble festet til båndet og at jeg ikke måtte ta hele intervjuet om igjen. Men samtidig snakket vi om kassettpilleren og om hva de syntes om at den var tilstede. Poenget med dette var å ufarliggjøre settingen slik at intervjusituasjonen ble så avslappet og naturlig som mulig. Videre informerte jeg om prosjektet mitt og de forskningsetiske aspektene som nevnt ovenfor. Intervjuingen foregikk ved at jeg spurte spørsmål ut i fra en strukturert intervjuguide. Jeg la vekt på at informantene skulle fortelle så mye som mulig under hvert spørsmål, og jeg ba dem utdype hvis det var noe jeg syntes var uklart. Videre kunne jeg komme med nye spørsmål underveis som ikke sto i intervjuguiden hvis det dukket opp momenter som var interessante. Målet mitt med intervjesituasjonen var å skape en samtalesituasjon fordi dette ville gi meg den informasjonen jeg var ute etter, og som jeg ikke kunne fått gjennom helt strukturerte intervju med relativt låste svaralternativer. Jeg ville at informantene skulle gi meg flest mulig fortellinger slik at jeg kunne tolke disse senere under transkriberingen.

Som tidligere nevnt overrasket guttene meg positivt etter et ikke helt vellykket gruppeintervju. På tomannshånd kunne de åpne seg, og det viste seg at de var interessert i emnet og var villige til å gi meg ærlige og oppriktige svar. Dette gjaldt også jentene som ble intervjuet, selv om de fungerte meget bra også under gruppeintervjuene.

Under dybdeintervjuene kunne vi gå dypere inn på spørsmål som ble berørt under gruppeintervjuene. Informantene snakket alle som en i vei om de forskjellige emnene, og intervjuene fikk det samtalepreget jeg var ute etter. Ved at informantene fortalte så mye fra sin hverdag knyttet til mobil kommunikasjon fikk intervjuene et sterkt preg av muntlig språk. Dette ville jeg få frem i transkriberingen som er neste stadium i intervjuundersøkelsen.

4. Transkribering:

Denne fasen av prosjektet skulle vise seg å ta lenger tid enn jeg hadde forespeilet. Jeg hadde ti intervjuer å renskrive. Jeg ville ha transkriberingen helt lik intervjuene. Det er derfor ikke foretatt noen grammatikalske rettinger på informantenes språk. Alt muntlig tale er ordrett omgjort til tekst. Dette er gjort med tanke på at jeg under analysen ikke skulle gå glipp av poenger som kunne ha blitt borte ved en omskriving av informantenes tekst. Mye av

informantens fortellinger er knyttet til følelser og de kunne fort ha blitt borte fra teksten ved å rette opp i informantenes språk.

Rent teknisk ble transkriberingen gjort med bruk av walkman som jeg spolte frem og tilbake for å få med meg eksakt hva informantene sa mens jeg skrev det inn på datamaskinen. Dette viste seg å ta veldig lang tid. Transkriberingen ble gjort i tidsrommet fra april til august 2003. De fleste intervjuene ble transkribert på slutten av sommeren 2003, jeg følte da at det var på tide å bli ferdig med transkriberingen for å holde tidsrammen i prosjektet, men også fordi jeg begynte å bli lei av renskrivingen. Under arbeidet med transkriberingen ble evnen til å lytte til kassetten med intervjuer og gjøre om muntlig tale til skrift forbedret kraftig, og arbeidet gikk mye fortere etter hvert som transkriberingsprosessen skred frem.

5. Analysering:

Analyseformen som er brukt i denne intervjuundersøkelsen, er den som Kvale (2001:135) hevder er den mest brukte, ad hoc meningsgenerering. Allerede under transkriberingen noterte jeg ned interessante momenter som kom frem. Jeg leste gjennom de transkriberte intervjuene og fant fellestrekk ved mange av intervjuene på forskjellige spørsmål. Jeg kunne kvantifisere; ved at for eksempel åtte av informantene hadde svart det samme på samme spørsmål. Videre har jeg fortatt dypere tolkninger av noen av informantenes uttalelser. Det har vært et samspill av forskjellige innfallsvinkler til analysen.

Svarene som informantene ga er knyttet til de teoriperspektivene som ligger til grunn for prosjektet. Jeg har vært spesielt oppmerksom på uttalelser som stemmer overens med det som er kommet frem i tidligere forskning på feltet.

Ved at jeg selv har foretatt både intervjuingen og transkriberingen er analysefasen en prosess som har foregått kontinuerlig hele tiden. Både under intervjuingen, transkriberingen og analysen av de ferdig transkriberte intervjuene. Saksforhold som kom frem under analysen er tolket ut i fra faglitteratur og andre undersøkelser som er gjort på feltet. Faglige interessante opplysninger som kom frem av egen empiri er tolket ut i fra tidligere forskning på feltet. Dette gjelder både de opplysningene som stemmer overens med tidligere forskning og de som avviker fra denne.

Analysen er gjort ut i fra de teoretiske perspektivene som jeg har gjort rede for i kapittel 2. Når jeg har analysert intervjuene, er det informasjon om emnet som har en relevans til, og som kan underbygge disse teoretiske perspektivene, jeg har lett etter. Jeg har spesielt vært på utkikk etter informasjon som kan sin noe om hvordan mobil kommunikasjon foregår blant unge, og hvilken betydning den har for de unges tilhørighet i et sosialt nettverk, og hvordan informantenes opplysninger underbygger de teoretiske tilnærmingenes syn på kulturen og fellesskapet betydning på disse områdene.

6. Verifisering:

Det kan være vanskelig å generalisere ut i fra antall informanter i mitt prosjekt, da det bare er 10 deltakere med i undersøkelsen. Det som allikevel kan rettferdiggjøre en generalisering, er å sammenligne resultatene med andre liknende undersøkelser som er gjort på tenårings mobiltelefonbruk. Det som dette prosjektet viser er at det er stor sammenfall mellom mine resultater og andre studier på forskningsfeltet som det henvises til i andre kapitler i oppgaven.

Reliabiliteten i denne undersøkelsen er forsøkt ivaretatt ved å ikke stille ledene spørsmål i intervjusituasjonen og videre la informantene fortelle så mye som mulig fritt ut i fra åpne spørsmål. At intervjuene hadde form som en samtale, var viktig for å skape en så trygg og avslappende atmosfære. Dette spiller inn på reliabiliteten ved at informantene kunne fortelle om sin livsverden i trygge omgivelser preget av tillit mellom forsker og informant. Ved at jeg selv foretok både intervjuene, transkriberingen og analysen har jeg vært med under hele prosessen og fått med meg informantenes kroppsspråk og toneleie. På bakgrunn av dette var det viktig for meg å transkribere helt ordrett tale, slik at alle nyansene i informantenes svar kom med i skrevet tekst. Disse nyansene ville gått tapt ved å skrive om informantenes svar, eller ved å ha fått andre til å utføre intervjuene. Alle disse momentene er med på å styrke undersøkelsens reliabilitet.

Når det gjelder validiteten, har jeg gjennom hele prosjektet fått økt kunnskap om forskningsemnet, og gyldigheten i min undersøkelse har hele tiden blitt målt opp mot litteratur og tidligere forskning på området. Gjennom tidligere forskning og mine teoretiske perspektiver har jeg kunnet kontrollere at undersøkelsen holder faglig mål og at den er så sannferdig som mulig.

7. Rapportering:

I og med at mitt prosjekt er en hovedfagsoppgave i pedagogikk, har det under hele prosessen vært klart at sluttproduktet skal være en hovedfagsoppgave på mellom 80 og 100 sider tekst. Denne kvalitative intervjuundersøkelsen har hele tiden hatt dette som fokus. Utfordringen her har vært å få pedagogikkfaget som disiplin i fokus under arbeidet med å bruke empirien i oppgaveskrivingen. Det meste av tidligere forskning om emnet mobil kommunikasjon og mobiltelefonbruk blant tenåringer er gjort ut fra perspektiver i fagfelt som psykologi, sosiologi og informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Informantenes anonymitet er ivaretatt ved jeg bruker fiktive navn, og at det kommer frem at de er fra Østlandet og gikk i 8.klasse da intervjuene ble foretatt. Dette er både gjort etter avtale med informantene og deres foresatte, og fordi det ikke er relevant rent faglig hvor informantene kommer fra og hva de heter. Det er tenåringer som gruppe og fenomenet mobil kommunikasjon som står i fokus. Det er først og fremst etiske grunner til anonymiseringen, men også rent faglige.

4. MOBIL KOMMUNIKASJON OG TILHØRIGHET I ET SOSIALT NETTVERK

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for problemstillingen: *Hvilken betydning har mobil kommunikasjon for tenåringers tilhørighet i et sosialt nettverk?* Kapittelet er oppbygd på følgende måte. Først vil jeg klarlegge hva jeg legger i tilhørighet i et sosialt nettverk. Etter å ha gjort dette vil jeg ta for meg teori og empiri knyttet til problemstillingen og drøfte problemstillingen ut i fra de teoretiske perspektiver jeg har valgt for å belyse dette emnet, og ut i fra annen forskning og litteratur på forskningsfeltet.

4.1 Tilhørighet i et sosialt nettverk

Jeg vil nå først definere hva jeg legger i et sosialt nettverk i denne konteksten, etter å ha gjort dette vil jeg se nærmere på hva jeg mener med tilhørighet i denne sammenhengen.

4.1.1 Sosialt nettverk

Inge Bø har i boken *Barnet og de andre* (2000) tatt med forskjellige forskeres definisjoner av sosialt nettverk. Her hevder han at sosiale nettverk ofte blir fremstilt som personer. Dette er litt upresist, og sosiale nettverk må defineres med to mengder; en mengde aktører og en mengde relasjoner mellom disse. Jeg har valgt å definere sosialt nettverk, ut i fra en tilpasning til mitt prosjekt, som Arnstein Finset i Bø (2000:179): ”Et sosialt nettverk består av uformelle relasjoner mellom mennesker som samhandler mer eller mindre regelmessig med hverandre”.

Nettverksforskeren J.Clyde Mitchell understreker at det enkelte nettverksmedlem påvirkes av dynamikken i et nettverk: ”Et sosialt nettverk er et gitt sett av forbindelser mellom et avgrenset sett av personer, med den egenskap i tillegg at disse forbindelser som et hele kan bli brukt til å forstå den sosiale atferd til vedkommende personer” (Bø 2000:179).

Min definisjon av sosialt nettverk og som ligger til grunn for bruken av begrepet i min oppgave vil være en blanding av Finset og Mitchells definisjon. Med et sosialt nettverk mener jeg: Et sosialt nettverk består av uformelle relasjoner mellom et avgrenset sett av jevnaldrene som samhandler mer eller mindre regelmessig med hverandre, og hvor denne samhandlingen med disse jevnaldrene kan bli brukt til å forstå den sosiale atferden til vedkommende personer.

Etter å ha definert sosialt nettverksbegrepet vil jeg nå klarlegge hva jeg mener med tilhørighet i denne oppgaven.

4.1.2 Tilhørighet

Betydningen av relasjoner til jevnaldrene i tenåringsperioden er et viktig aspekt i det å føle tilhørighet. Schaffer (1999) snakker om to former for relasjoner som bør inngå i barns utvikling, vertikale og horisontale relasjoner. Vertikale relasjoner er forhold som skapes til et individ med større kunnskap og viten enn barnet selv, for eksempel foreldre eller en lærer. Horisontale relasjoner knyttes til individer som har samme sosiale makt som barnet. De er egalitære av karakter og samspillene de baseres på er resiproke snarere enn komplementære. Dette kan man se i barns lek når de for eksempel leker gjemsel, en gjemmer seg og den andre leter, eller når de kaster ball, en kaster og den andre tar imot, rollene byttes deretter om fordi aktørene har samme evner.

Horisontale relasjoner har allikevel som funksjon å gi barn og unge mulighet til å lære seg ferdigheter som kun kan tilegnes blant likemenn. Det kan være ferdigheter som innebærer samarbeid og konkurranse. Disse samspillene med jevnaldrene oppfyller således visse funksjoner som ikke kan oppfylles av vertikale relasjoner. (Schaffer 1999).

Denne forskjellen er selvfølgelig ikke absolutt. Forholdet til eldre søsken inneholder både gjensidige og komplementære elementer. Relasjonen til jevnaldrene bidrar derfor med unike bidrag til barn og unges utvikling, fordi aktørene har samme status. Sett fra Piagets synsvinkel utvikler barnet seg fra et egosentrisk nivå ved at det under samspillet med jevnaldrene blir konfrontert med andres perspektiver. Familierelasjoner er ikke egalitære, og kan nettopp på grunn av dette ikke lære barn og unge ferdigheter som å bytte på tur, dele, hvordan man leder andre eller mestrer fiendtlighet og mobbing. Barn og unge medvirker således til å sosialisere hverandre.

Vennegjengen er på mange måter et miniatyrsamfunn. Dette kan lettest ses i spesielle subkulturer som ungdomsgjenger hvor det er strenge regler for hvordan man oppfører seg og hvor maktstrukturene ikke er til å misforstå (Schaffer 1999).

I ungdomsårene blir relasjonene til jevnaldrene mer og mer viktig. Som overgangsfase til det å bli voksen kan de formene for relasjoner som etableres i tenårene gjøre nytte som prototyper

for senere relasjoner. Selv om denne påstanden er vanskelig å bevise understreker den, den vitale rolle som venner spiller i denne fasen av livet (Schaffer 1999). På et område er dette spesielt tydelig. Det gjelder bruken av gruppen av jevnaldrene som referansegruppe. Denne livsfasen er ofte preget av usikkerhet, både til samfunnet og ens egen rolle i det. Vennene kan yte både støtte og veiledning i definisjonen av ens egen rolle og ens egne verdier. I den første ungdomstiden er konformiteten i vennegjengen størst, for senere å avta etter hvert som man nærmer seg voksenalderen og har etablert en mer personlig identitetsfølelse. Min undersøkelse er gjort blant 13-åringer, altså i begynnelsen av ungdomsårene. For disse vil da, etter Schaffer (1999) å dømme, tilhørigheten til vennegruppa og ønsket om å være lik og en del av den, være på sitt viktigste.

4.2 Hvilken betydning har mobil kommunikasjon for tenåringers tilhørighet i et sosialt nettverk?

Jeg vil nå besvare oppgavens problemstilling ved å ta utgangspunkt i egen empiri og teori på forskningsfeltet. Empirien vil bli brukt for å underbygge egne påstander, og i tillegg til dette vil jeg trekke inn annen litteratur og forskning på området for å verifisere egne funn. Mitt datamateriale vil altså bli presentert underveis i drøftingen i et samspill med teoretiske tilnærminger på forskningsfeltet. I utdragene fra egen empiri står F for forsker og I for informant.

Nå følger et kort innblikk i det forskningsfeltet som min oppgave befinner seg i.

4.2.1 Innblikk i forskningsfeltet

Kasiesniemi og Rautiainen (2002) har studert mobil kultur blant barn og unge i Finland. De hevder at det viktigste i den mobile kommunikasjonen blant unge er innholdet i tekstmeldingen. Innholdet i meldingen er den primære motivasjonen for tekstmeldingsbruk. Utvekslingen av meldinger de unge imellom gjør det mulig for unge å være tenåringer og holde på deres unike sosiale status mellom barndom og voksenverden.

I Norge er det Ling og Yttri (2002) står for mye av forskningen innenfor feltet. Deres syn stemmer godt overens med Kasiesniemi og Rautiainens og jeg vil derfor også trekke inn deres forskning i denne sammenhengen.

Den mobile kommunikasjonen tenåringene seg i mellom skiller seg i fra deres kommunikasjon med familien. Tekstmeldinger til foreldre og søsken dreier seg om praktisk organisering av gjøremål: ”Jeg er på fotballtrening, hent meg kl. 19.30”. (Kasesniemi og Rautiainen 2002).

Fokuset i denne oppgaven er den mobile kommunikasjonen som samhandling med jevnaldrene og dens betydning for den enkeltes tilhørighet til dette fellesskapet. Mens den mobile kommunikasjonen med familien dreier seg om samordning, er kommunikasjonen tenåringene seg i mellom mer kompleks og inneholder i tillegg til samordning også følelser, og får brukerne til å føle tilhørighet til det sosiale nettverket.

Gaveperspektivet og chatteperspektivet (Johnsen 2003) handler som jeg har beskrevet ovenfor om at kommunikasjonens funksjon er det essensielle og at innholdet ikke er viktig. Dette står i kontrast til Lings og Yttris (2002), og Kasesniemi og Rautiainens (2002) syn på hva som er viktig i den mobile kommunikasjonen. Mens Johnsen(2003) ser tekstmeldingene som digitale gaver og et forsøk på å få oppmerksomhet, fokuserer de sistnevnte forskerne på innholdet i kommunikasjonen.

Tenåringsalderen er den livsfasen hvor venner har størst betydning for utviklingen av egen identitet. Det er derfor naturlig at ønsket om å være tilgjengelig er stort hos tenåringene. I motsetning til voksne brukere av mobil kommunikasjon som kan føle seg stresset av å være tilgjengelig trives denne gruppen av å være i en interaksjonsprosess (Ling og Yttri 2002).

Tenåringene utveksler stort sett bare tekstmeldinger seg i mellom. Tekstmeldinger kan sendes overalt og til alle døgnets tider, noe som er umulig ved å ringe, eller i alle fall upassende. De kan sendes midt på natta eller midt i en skoletime (Kasesniemi og Rautiainen 2002). De unge sender tekstmeldinger som uttrykker følelser som hat, kjærlighet, rykter spres og lengsler kringkastes. I situasjoner hvor all annen kommunikasjon er låst, kan en som ikke tør å ringe eller prate ansikt til ansikt sende en tekstmelding. Et eksempel på dette er hva denne jenta fortalte Kasesniemi og Rautiainen 2002:

Jeg må si at SMS er helt supert! Det reddet et vennskap. En venn av meg ble sur på meg og ville ikke ta telefonen mer (så nummeret), og ville ikke åpne døra. Jeg sendte henne en

tekstmelding(og du leser alltid meldingene dine). Så vi er fortsatt venner (Jente 16, øst i Finland).

Det denne jenta sier sammenfaller med hva Karen i min undersøkelse sier om krangling og at det er lettere å sende meldinger til hverandre, fordi man slipper unna ubehagelighetene med den man krangler med er sint, eller stenger deg ute rent fysisk. Sender man en melding så blir den lest, og man kan rydde opp i misforståelser å bli venner igjen.

F. Er det forskjell på samtaler og meldinger i innhold?

I. Ja, det er det. Det er jo det. Fordi man kan si mye mer på meldinger, liksom, for da er ikke personen der, så da hvis en person blir sur på grunn av det du sier, så er den ikke der. Så da er det ikke så farlig. Så det blir litt sånn. Man sier mye mer i meldinger enn når man snakker med folk.

F. Hva går det på? Kan man være mer direkte. Vise mer følelser eller?

I. Nei, det er mer sånn. Veit ikke jeg. Hvis du krangler med noen for eksempel, så kan du sende en melding uten å bry deg om hva de svarer. Du kan ikke si det rett opp i ansiktet på dem, for det tør du ikke... Du tør, men det er ikke noen vits at hun blir sur, for da blir det bare teit. Det er mye bedre bare å sende melding (Karen, vår 2003).

Som vi ser av utdraget ovenfor fungerer tekstmeldingen som en bakdør til en kommunikasjonsprosess som i utgangspunktet er låst. Tekstmeldingen kan oppklare misforståelser og ved at man ved å sende en tekstmelding gir hverandre tid til å tenke igjennom innholdet før man svarer blir kommunikasjonen ikke så opphetet følelsesmessig som ved en samtale ansikt til ansikt. Tilhørigheten og vennskapet til den andre blir som vi ser i utdragene ovenfor opprettholdt.

Tilgjengeligheten ved tekstmeldingskulturen er med på å styrke tilhørigheten til fellesskapet ved at man i tilfeller hvor et vennskap raskt kunne ha gått i stykker, kan man reparere dette ved at man får tilgang til den andre på en måte som ikke er mulig uten hjelp at tekstmeldinger fordi den følelsesmessige barrieren er for stor ved andre kommunikasjonsformer.

Å være tilgjengelig for venner er av stor betydning for tenåringers sosiale liv. For å være tilgjengelig er det viktig å kunne kommunisere via mobiltelefon. Kommunikasjonen mellom

de unge er ekspressiv og mobiltelefonen er derfor et verktøy som man uttrykker følelsesmessige forhold med. Ved at den mobile kommunikasjonen inneholder så mye følelser er den med på å styrke båndene de unge imellom og derigjennom å øke den enkeltes tilhørighet til det sosiale nettverket.

Ut i fra egen empiri vil jeg hevde at det er viktig for tenåringene å være tilgjengelig tilnærmet døgnet rundt. Dette fordi det foreligger et ønske blant de unge om å være tilgjengelige for det sosiale nettverket for å sikre tilhørigheten til det. For å vise dette vil jeg nå presentere noen utdrag av hva informantene svarte på spørsmålet om de alltid var tilgjengelige.

F. Er du alltid tilgjengelig?

I. Ja, mesteparten av tiden. Alltid (Karen, vår 2003).

I. Nei, jeg orker ikke og så ha noe sånn utover kvelden. Men hvis det er noe spesielt og jeg vet at noen skal ringe, så har jeg på mobilen. Men jeg skrur den av etter kl.8, da orker jeg ikke med (Linda, vår 2003).

I. Ja, unntatt når jeg er på skolen. Jeg har den alltid med meg.

F. Står den alltid på?

I. Ja.

F. På skolen også?

I. Ja, på lydløs.

F. Så folk får tak i deg på skolen også?

I. Mmmm (Renate, vår 2003).

I. Ikke alltid. Man må ha penger på kortet. Det er viktig (Allan 13, intervju vår 2003).

I. Ja, ganske sjelden at jeg ikke har den på. Jeg har den på hele tiden. Det er lett å få tak i meg liksom (Marius, vår 2003).

I. Ja, egentlig den står alltid på (Jane, vår 2003).

Som vi ser av utdragene ovenfor er de aller fleste opptatt av å være tilgjengelig mesteparten av tiden. Dette kan ses på som et uttrykk for et ønske om å være tilgjengelig for gruppen, for å sikre tilhørigheten til det sosiale nettverket. Et annet viktig aspekt ved å være tilgjengelig er at avtaler ofte avtales underveis og fortløpende. Det er derfor viktig å kunne nås via mobiltelefon fordi denne teknologien har ført til avtaler om å møtes fysisk ikke trenger å planlegges så langt frem i tid som tidligere. Når jeg spurte mine informanter om hvordan avtaler ble inngått, hadde de problemer med å skjønne spørsmålet. For dem som alltid har hatt mobiltelefon og denne mobile teknologien rundt seg så er det vanskelig å skjønne vitsen med å spørre om dette. Mobiltelefonen er blitt en selvfølgelig del av hverdagen, og man forholder seg til den som noe som alltid har vært der. Det blir som å spørre 30-åringer om fjernsynet, det har alltid vært en del av vår hverdag. Dette fenomenet møtte også forskere ved prosjektet *En digital barndom* i regi av Sintef når de var ute i feltet knyttet til deres prosjekt. Allikevel svarte informantene at avtaler blir gjort via mobiltelefon. For å få frem poenget med viktigheten av å være tilgjengelig for ikke å gå glipp av sosiale møter, kan vi se hva en australsk gutt på rundt seksten år sier om fenomenet:

”Med en gang du får mobiltelefon så er det slutt på planleggingen av ditt sosiale liv”
(Carrrol et al. 2001:8). Avtaler inngås på mobiltelefon der og da, og det er derfor viktig å være på nett.

Apparatgeist-perspektivet forklarer dette fenomenet med at dette er en prosess som har foregått over tid. Etter nøye overveielser og evalueringer av mobil kommunikasjonsteknologi har folk tatt teknologien i bruk. Den enkelte tenåring bruker mobiltelefonen i hverdagen, fordi den kulturen han er en del av har tatt teknologien i bruk etter grundige overveielser ut fra vurderinger vedrørende mobiltelefonens funksjonelle kvaliteter, samt egne sosiale roller, status og verdier. På bakgrunn av dette er det unge har mobiltelefoner, fordi de ønsker å være tilgjengelige for sine jevnaldrende. Slik kan de opprettholde, og utvide sitt sosiale nettverk.

Men selv om ønsket om å være tilgjengelig på mobiltelefonen er stort hos de unge, finnes det noe som begrenser tilgjengeligheten. Blant de unge er det vanlig med kontantkort. Dette er et system hvor man kjøper ringetid på forhånd, kortene kjøpes i dagligvarebutikker, kiosker, bensinstasjoner, postkontor og lignende eller de kan fylles

opp i minibank, eller via internett. Poenget er at man ikke kan sende tekstmeldinger eller ringe hvis ringetiden er brukt opp. Systemet fører til at foreldrene kan kontrollere de unges mobiltelefonbruk, og at mye av de unges lommepenger blir brukt til slike kontantkort. Mange unge får et fast ringebeløp i måneden av foreldrene å ringe for. Dette er med på å bestemme de unges måte å bruke mobiltelefonen på, fordi det er veldig mye dyrere å ringe enn å sende en tekstmelding. Som det kommer frem av utdragene hvor jeg spurte om informantene alltid var tilgjengelige, svarte de aller fleste bekreftende på dette. Noen svarte at de var tilgjengelige så lenge de hadde penger på kortet. I Ling og Yttri (2002:151) sier en av informantene det slik: ”Det er så dyrt å ringe med mobiltelefon at det ikke er verdt det”. En annen sier: ”En liten melding er mye billigere å sende”.

Ling og Yttri (2002) hevder at det å være tilgjengelig er et uttrykk for tenårings status i gruppen av jevnaldrende. Ved utdrag fra egen empiri knyttet til dette spørsmålet kan vi se at det er viktig å få svar på meldinger man sender, og at man bruker økonomi som forklaringsmodell hvis tekstmeldinger ikke blir besvart.

F. Hvordan føles det å ikke få svar på meldinger du sender?

I. Hvis du ikke får svar, da må du egentlig tenke at han eller hun ikke har penger på kortet. Hvis du har en god venn og du sender til han, da svarer han som regel alltid hvis han har penger på kortet (Reidar, vår 2003).

I. Ja. Det kan jo hende den personen lader mobiltelefonen, ikke har den på. Ikke har fått den ennå, eller ikke har lyst til å svare. Det er jo ikke. Det kommer an på. Hvis det er et eller annet viktig jeg må har svar på akkurat da, så er det jo litt irriterende. Men da kan man jo heller ringe.

F. Ringer du da vedkommende?

I. Det kommer an på. Ja, kanskje (Elin, vår 2003).

I. Irriterende, egentlig men.. Det er ikke sikkert den personen har penger som du sender melding til. Men det kan jo hende den ikke har lyst til å svare deg. Kan jo hende de har lyst til å få litt privatliv eller driver med lekser. Så du får bare gi dem tid liksom. Jeg pleier å ringe hvis det er noe jeg må ha svar på akkurat da (Linda, vår 2003).

I. Hvis du går hele dagen og venter på en melding, og så plutselig får du en melding som viser seg å være fra mora di, da blir du deppa (Renate, vår 2003).

I. Nei, det er jo så klart kjipern da. Men altså hvis dem ikke har penger på kortet da, ikke sant. Det er jo ikke alltid folk har mobilen tilgjengelig, ikke sant. Hvis du sender en melding klokka elleve eller noe sånt. Det er jo ikke alle som har sin egen mobil. Dem deler den på to stykker for eksempel. Hvis noen i familien deler på en mobil så er det jo ikke alltid jeg får svar da.

F. Er det vanlig at folk deler mobil?

I. Nei, det er jo ikke vanlig. Men hvis begge to ikke trenger det så mye så deler de det i blant (Marius, vår 2003).

I. Bryr meg ikke så veldig mye om det egentlig. Føler ikke noe spesielt for det. Kan godt hende jeg sender en til for eksempel, i tilfelle den ikke har kommet fram. Da regner jeg med at de ikke har hørt noe for eksempel. Da ringer jeg til telefonen dems, når de tar den så legger jeg på, så får de sett om de har fått melding da (Allan, vår 2003).

Et interessant trekk ved informantenes svar er at noen er åpne på at de synes det ikke er noen god følelse å ikke få svar. Andre sier de blir irriterte, og noen sier de ikke bryr seg, men det faktum at de ringer og sjekker viser noe annet. Det som er mest slående er at de fleste regner med at mottakeren ikke er tilgjengelig for øyeblikket av forskjellige grunner. Disse grunnene skal jeg komme inn på senere i oppgaven.

Tilgjengelighet handler ikke bare om å kunne nås for å møtes et eller annet sted. Det handler også om kommunikasjon og bruk av teknologi for å samhandle med jevnaldrene. Jeg vil nå nedenfor se nærmere på kommunikasjonen tenåringene i mellom og på hvordan de unge bruker tekstmeldinger i denne sammenhengen.

4.3.1 Tekstmeldinger

Kasiesniemi og Rautiainen(2002) mener innholdet er den mest signifikante faktoren i tenåringers tekstmeldingskultur. Dette kommer best fram ved at de unge samler på tekstmeldinger, sirkulerer kjedemeldinger og kollektivt leser og skriver meldinger. Disse aktivitetene representerer noe unikt ved tenåringskulturen som gjør det mulig for de unge å befinne seg i et spesielt sosialt rom mellom barndom og voksenverden. Tekstmeldinger blant

unge har altså et kommunikativt formål. Denne kommunikasjonsformen er mulig på grunn av den mobile kommunikasjonsteknologien, og fordi tenåringene tilpasser denne teknologien til deres egen hverdag. Det er snakk om en mediering, hvor de unge for å føle tilhørighet i sosialt nettverk, bruker

mobiltelefonen som artefakt for å kommunisere med venner for å opprettholde tilhørigheten til fellesskapet. Medieringen består ikke bare av mobiltelefonen som artefakt, men også tekstmeldingen som en funksjon på mobiltelefonen. Det er imidlertid ikke bare tekstmeldingsfunksjonen som teknologi, men også språket og kulturen rundt tekstmeldinger som utgjør medieringen.

Hva handler så tekstmeldingene om? I min empiri har jeg funnet at kommunikasjonen handler om å styrke tilhørigheten til vennene sine. Tekstmeldingene inneholder følelser og det er viktig å vise empati. Ofte sender man meldinger for å prate med noen, for å være sosial. Dette utdraget som følger er fra egen empiri og vil tjene som et eksempel på dette.

F. Hva handler tekstmeldingene om?

I. Det som pleier å stå er vel, "hva skjer`a" og "hva gjør du" liksom. Så må man gå ut i fra det da. "Nei, jeg sitter og ser på tv" for eksempel. Eller noe annet man gjør (Marius, vår 2003).

I. Nei, jeg spør først om hva de gjør for noe, og så spør jeg hvis det har skjedd noen kule ting på skolen eller. Hvis jeg for eksempel lurer på når fotballkampen starter da, så kan jeg sende melding og spørre om det, og så får jeg svar på det. Hvis han har penger da (Reidar, vår 2003).

I. Det kommer helt an på skal vi møtes da og da og bla, bla, bla, eller hvis det bare er sånn for å sende melding for å sende en melding. Da kan man sende sånn "hvordan har du det nå, jeg gjør det og det og hva gjør du". Og kanskje hvis man lurer på ting, og hvis man er for eksempel et eller annet sted på ferie så lurer jeg på hvordan de andre har det, og hvis det er en som er syk og. Det er liksom forskjellig hver gang (Elin, vår 2003).

I. Mye rart egentlig. Hva folk gjør og. Om vi skal finne på noe eller. Ja, det er egentlig mest det. Eller at jeg bare sitter og kjeder meg. Og så har jeg lyst til å skrive melding og da skriver hun tilbake og så fortsetter vi sånn (Karen, vår 2003).

Som det kommer frem ovenfor er det tilhørigheten til venner som er drivkraften til hvorfor man sender en tekstmelding. Det er for å holde kontakten med venner og for å vise at man bryr seg om vennene sine. Ut fra et apparatgeist-perspektiv blir den mobile kommunikasjonen brukt for sikre den unges tilhørighet til fellesskapet. Dette skjer i et samspill mellom teknologien og språket som er nedarvet i kulturen. De unge tar altså i bruk mobil kommunikasjon for å vise tilhørighet til vennegjengen. Bakenfor dette samspillet mellom tenåringen og teknologien, ligger tidsånden som legger premissene og forholdene til rette for at en slik mobil kommunikasjon kan finne sted i den enkelte tenårings dagligliv.

For å vise hvor sterk tilhørigheten til et fellesskap er som drivkraft for å sende meldinger kan vi se på utdragene på side 57 og 58 om hva tenåringene synes om å ikke få svar på tekstmeldinger de sender? Her er det noen som åpent sier at de synes det er trist å ikke få svar, og at det ikke er noen god følelse. Andre blir irriterte og noen hevder at det ikke spiller noen rolle. Det som er felles for informantene er at de lager seg forklaringer på hvorfor de ikke får svar. De regner med at mottakeren ikke har penger og ikke kan svare tilbake. Andre regner med at mobiltelefonen er slått av, og til lading. Mottakeren er altså ikke tilgjengelig for øyeblikket av en eller annen grunn. Disse grunnene kan være reelle nok, men ut i fra hva informantene svarte, og ut i fra tonefall og kroppsspråk under intervjusituasjonen velger jeg å se disse forklaringene som et uttrykk for trøst.

Tenåringene trøster seg med å finne opp mulige forklaringer på hvorfor de ikke får svar. Dette viser at å få svar på tekstmeldinger man sender er med på å styrke individets tilhørighet til gruppa, og å svekke den hvis det motsatte er tilfellet. En sosiokulturell forklaring på dette er at individet søker å tilnærme seg fellesskapet ved først å være en perifer deltaker i gruppa ved å stå litt utenfor å betrakte fellesskapet og hvordan det fungerer. Etter hvert vil individet komme med kommunikasjonsfremstøt ovenfor gruppen, og ettersom det lærer seg de ferdighetene som trengs blir det tatt opp i fellesskapet som fullverdig medlem.

Vi kan tolke svarene fra informantene slik: Informantene har akkurat startet på ungdomsskolen og de kommer fra ulike barneskoler i kommunen. Dette i kombinasjon med at de går fra å være barn til å bli ungdommer er med på å skape nye nettverk. Det er derfor avgjørende for disse tenåringene å finne et sosialt nettverk av jevnaldrende som de kan fungere i. De treffer nye potensielle venner på skolen, og kontakten med disse opprettholdes gjennom mobil kommunikasjon. Man utveksler mobiltelefonnummer slik at man er tilgjengelig for hverandre. Hva er grunnen til at noen åpent svarer at de blir deprimerede hvis de ikke får svar på kommunikasjonsfremstøt, mens andre blir irriterte, og noen sier de ikke bryr seg men tar seg bryet å ringe og sjekke om mottaker er tilgjengelig.

Med utgangspunkt i den sosiokulturelle rammen jeg har skissert over vil jeg tolke de tenåringene som er åpne på at de blir nedstemte av å ikke få svar på tekstmeldingene sine som individer som ikke et tatt opp i det sosiale nettverket ennå, men som er i en perifer situasjon hvor de spiller en tilskuerrolle og ikke har de ferdighetene som skal til for å bli tatt opp i det aktuelle nettverket som mottakeren er en del av. De informantene som blir irriterte ser ut til å være fullverdig medlem av et sosialt nettverk. Dette kan leses ut i fra at de er sikre nok på seg selv til å bli irriterte, de regner ikke med at det er noen som ikke vil ha dem som venner, slik tilfellet nok er blant den første gruppen som blir nedstemte. Når man videre ser på de forklaringene de har på hvorfor de ikke får svar så viser de forståelse for mottakerens situasjon. De regner med at mottakeren kanskje vil være i fred en stund, og at mottakeren tar kontakt når det passer. Er det noe veldig viktig så ringer de mottakerens fasttelefon. De ser ikke på seg selv som grunnen til at de ikke får svar og er ikke redd for å ta direkte kontakt ved å ringe til vedkommendes hustelefon, noe som ikke er spesielt vanlig når de unge har egen mobiltelefon, hvis det gjelder viktige saker. Den tredje varianten er mer spesiell, og vitner om usikkerhet rundt egen person. Her sender man altså en ny melding for å være sikker på at meldingen har kommet frem. Hvis ikke mottakeren svarer da, så ringer man til mottakeren for å sjekke om han er tilgjengelig. Tar mottakeren telefonen, legger man på røret og man har fått bekreftelse på at man er uønsket som kommunikasjonspartner, og man føler ikke tilhørighet til det aktuelle nettverket.

Disse tre forklaringsmodellene og måten den enkelte unge forholder seg til det å ikke få svar på tekstmeldinger på kan videre tolkes ut i fra på hvilken måte den enkelte unge ser på

tekstmeldingen. Johnsen (2003:166) og Harper (2002:221) ser på tekstmeldingen som å gi hverandre gaver, mens andre forskere som Kasiesnemi og Rautiainen (2002) ser på innholdet i tekstmeldingen som det viktigste.

Innholdsperspektivet har jeg sagt noe om ovenfor, så la oss se på hva Johnsen og Harper mener med at tekstmeldinger fungerer som gaver, før vi plasserer informantenes forklaringer inn i de forskjellige perspektivene. Johnsen (2003) gjennomførte våren 2001 en undersøkelse om tenårings mobiltelefonbruk i Norge. Her snakker han om en kommunikasjon som ikke har noen annen funksjon enn å bekrefte et sosialt felleskap. Innholdet i tekstmeldingene er ikke viktig og de inneholder nødvendigvis ikke noen form for informasjon eller substans. Han snakker om to innfallsvinkler for å forstå hva som foregår i den mobile kommunikasjonen i norske ungdomsmiljøer. Det ene er sladreog chatte perspektivet og det andre er gaveperspektivet. Videre ser han på mobil kommunikasjon og mobiltelefonen som medieringsverktøy i kommunikasjonsprosessen som finner sted i et sosialt nettverk.

Jeg vil nå se nærmere på sladre-og chatteperspektivet. En attenårig jente gir et eksempel på mobiltelefonens rolle i daglig kontakt med venner på denne måten. (Forskerens spørsmål i kursiv).

Hender det ofte? - At folk ringer midt på natten?

”Ja, det gjør faktisk det. –Men det mer som ...ikke for å chatte...unntatt i helgene...Men når folk ringer om natten i ukedagene, er det vanligvis fordi de trenger å snakke om noe. – På den måten synes jeg det er ålreit å hå på mobilen – så jeg kan stille opp for dem. Det kunne jeg ikke ha gjort på den vanlige telefonen (Johnsen 2003:164).

Johnsen(2003:164) hevder at mobiltelefonen gir denne jenta muligheten til å bekrefte sin sosiale status og være en del av det sosiale nettverket. Hun kan stille opp for noen hvis det er nødvendig eller hun kan fore nettverket med småprat og rykter. Det er ikke innholdet som er viktig, men at kommunikasjonen finner sted.

Videre hevder han at tekstmeldingene de unge sender hverandre kan ses som små fortellinger som inneholder elementer av sladder og rykker, men at det er at fortellingene blir fortalt som er det sentrale elementet i kommunikasjonen.

I dette perspektivet er ikke kommunikasjonens funksjon å fylle et behov for informasjon og substans, men å bekrefte medlemskapet i et sosialt nettverk.

Det andre perspektivet som Johnsen(2003:166) trekker frem i denne sammenhengen er gaveperspektivet. Han bruker metaforen gave i analysen av tekstmeldinger på bakgrunn av kunnskapen om hvordan gaven virker for å opprettholde sosiale relasjoner i et samfunn. Kommunikasjonen og innholdet i tekstmeldingen har ofte en annen funksjon og et annet innhold enn kommunikasjon som foregår via tale.

Videre hevder han at tekstmeldingene overfører informasjon med et følelsesmessig innhold. Dette kommer til uttrykk gjennom vitser, ringetoner og så videre. Dette medfører at vi kan forstå kommunikasjon som foregår via tekstmeldinger mer ekspressive enn vanlig tale. Denne kommunikasjonens funksjon er å knytte sosiale bånd og opprettholde sosiale nettverk, innholdet i dem er av mindre interesse.

Johnsen (2003:166) bruker essayet "Gaven" av antropologen Marcel Mauss, hvor Mauss fokuserer på de sosiale og økonomiske implikasjonene ved å gi gaver, som et referansepunkt for sitt perspektiv. Det sentrale i dette essayet er at det foreligger tre aspekter ved å gi gaver: plikten å gi gaver, plikten å ta i mot gaver og plikten til å gjengjelde eller å gi tilbake. Disse tre basisreglene må oppfylles for at de skal virke i et sosialt system. Johnsen hevder videre at man kan snakke om et liknende system når tenåringer sender og mottar tekstmeldinger. Disse tre reglene er kjent blant alle som deltar i den mobile kommunikasjonen, og alle er klar over hvilke sanksjoner som vil bli iverksatt overfor dem hvis de bryter disse reglene. Dette betyr ifølge Johnsen at selv om innholdet i tekstmeldingene kan karakteriseres som tull, så er det det faktum at meldingen er sendt som er det viktigste. Det gir deltakerne en mulighet til å styrke deres sosiale nettverk gjennom å gi hverandre digitale gaver, selv om meldingene i seg selv har liten eller ingen økonomisk verdi.

Essensen i den mobile kommunikasjonen er i følge Johnsen å gi venner oppmerksomhet. Tekstmeldingen til mottakeren er sendt for å få oppmerksomhet, og den krever derfor et svar. Derfor blir gjengjeldelse eller å sende svar tilbake avsender det sentrale elementet i kommunikasjonsprosessen, og en av de viktigste elementene i å gjøre den digitale gaveutvekslingen mulig. Tidsaspektet når det gjelder gjengjeldelse er viktig. Johnsen hevder

at informantene i undersøkelsen hans har en forventning om at gjengjeldelsen skjer umiddelbart. Hvis ikke dette skjer er en av basisreglene for gaveutveksling brutt, og de sosiale båndene blir satt på prøve. Å ikke svare på tekstmeldinger blir ifølge Johnsen sett på som å bryte et vennskap.

Harper (2002:221) snakker også om tekstmeldinger som gaver man sender til hverandre. Han snakker om et nytt interaksjonsmønster, som går ut på at når man sender en tekstmelding får man ikke svar. Harper mener at ved å sende en tekstmelding så sender man egentlig en slags lapp eller beskjed som informerer mottakeren, men som ikke forventer et svar, i hvert fall ikke med en gang. Det vil si at kommunikasjonen ikke fører til en samtale med stadig umiddelbare ordskifter aktørene imellom som ved ansikt til ansikt konversasjon. Ved at man ikke forventer en gjengjeldelse på tekstmeldingen gir dette seg utslag i noen spesielle former for fordeler. Det er blant annet en populær måte å gjøre det slutt med kjæresten sin på, fordi man unngår det pinlige øyeblikket hvor kjæresten spør, hvorfor.

Det som Harper mener dette nye interaksjonsmønsteret dreier seg om, er å sende gaver, ikke meldinger man skal svare på. Nye former for gaver dukker opp som resultat av teknologien, sånn som å sende godnatt-meldinger. Disse sendes uten noen forventning om svar. Det interessante ved Harpers syn på tekstmeldinger som gaver er at det skiller seg vesentlig fra Johnsens syn på hva som ligger i å sende hverandre gaver. Mens Johnsen hevder at det finnes sosiale regler man må følge som følger oppskriften ved å gi, motta og gjengjelde gaver, hevder Harper at det ikke foreligger noen forventning om gjengjeldelse i det å sende en tekstmelding.

Ut i fra min empiri som vi nå skal se nærmere på, vil jeg hevde at Johnsens syn på å gi hverandre digitale gaver stemmer bedre overens med mine funn enn Harpers syn. Jeg vil gå tilbake til hva informantene syntes om ikke å få svar på tekstmeldinger de sender (s.62 og 63), og tolke svarene ut i fra Johnsens gave- og chatteperspektiv og Kasiesniemi og Rautiainens innholdsperspektiv.

De informantene i min undersøkelse som svarer åpent på at de blir nedstemte av å ikke få svar på tekstemeldingene sine, kan tolkes som om de ser på det å sende en melding

som å gi en gave, og at de forventer et svar. Når dette svaret uteblir blir de følelsesmessig satt ut. Kommunikasjonens funksjon er å bekrefte tilhørigheten i et sosialt nettverk. Grunnen til at en ubesvart tekstmelding fører til en slik følelsesmessig sterk reaksjon hos avsenderen er at de ser på dette som et uttrykk for at de er uønsket i det sosiale nettverket.

I chatteperspektivet er kommunikasjonens funksjon den samme, nemlig at individet skal knytte sosiale bånd til fellesskapet. Innholdet er ikke viktig. Ved å sende en tekstmelding sender man ut et signal om at man ønsker oppmerksomhet. Når man ikke får den oppmerksomheten man er ute etter vil hele kommunikasjonsutspillet være mislykket, og det fører til at man blir deprimert. Poenget med kommunikasjonen er at den finner sted, ikke innholdet i meldingen. Det at kommunikasjonen finner sted er det som bekrefter tilhørigheten i det sosiale nettverket. Derfor kan en ubesvart tekstmelding oppfattes som en svekkelse av tilhørigheten i det sosiale nettverket. I dette utdraget fra egen empiri sier Marius det ganske treffende ved å svare slik på han mener med en god tekstmelding:

En god tekstmelding er vel at dem i det hele tatt gidder å bry seg. Å spørre hva du gjør for eksempel. Prøver å søke kontakt liksom. Det er en bra melding å få. For da veit du at du har noen du kan snakke med og sånn da, ikke sant (Marius, vår 2003).

Ser vi på de informantene som blir irritert over å ikke få svar, ser det ut til at gave- og chatteperspektivet ikke er like relevant for dem. De ser ut til å fokusere mer på innholdet. Hvis ikke innholdet i tekstmeldingen er viktig, ser de ikke på en ubesvart melding som noen trussel for deres tilhørighet i det sosiale nettverket. Er det avgjørende for disse å få svar på sine kommunikasjonsutspill bruker de andre kanaler for å nå mottakeren. De ringer til vedkommendes hustelefon for å snakke direkte med vedkommende hvis denne ikke er tilgjengelig på mobiltelefonen. Ved å fokusere på innholdet i meldingen nedtoner disse tenåringene gaveaspektet, og gjennom å regne med at mottakerne er opptatt med andre ting og gi disse tid, viser disse brukerne av mobil kommunikasjon at innehar mobil kommunikasjonskompetanse. Dette fenomenet vil jeg se nærmere på senere. De lar tvilen komme tiltalte til gode og ser det ikke som en avvisning å ikke få svar. Videre tar de aktivt kontakt med mottakeren gjennom andre kanaler hvis de føler at må ha svar der og da. For å

konkretisere dette kan vi se på hva Linda svarte på hva hun synes om ikke å få svar på tekstmeldinger:

I. Irriterende, egentlig men... Det er ikke sikkert den personen har penger som du sender melding til. Men det kan jo hende den ikke har lyst til å svare deg. Kan jo hende de har lyst til å få litt privatliv, eller driver med lekser. Så du får bare gi dem tid liksom. Jeg pleier å ringe hvis det er noe jeg må ha svar på akkurat da (Linda, vår 2003:57).

Denne gruppen ser på innholdet som det viktigste i tekstmeldingene og føler derfor ikke at deres tilhørighet i fellesskapet svekket ved at de ikke får svar på tekstmeldinger med en gang. Allikevel kan man ikke ut i fra dette konkludere med at gaveperspektivet ikke gjelder for disse tenåringene, det er tilstede ved at de blir irriterte ved ikke å få svar med en gang. Men ved å ha rasjonelle forklaringer som også tar hensyn til den andres perspektiv i kommunikasjonsprosessen, er dette perspektivet nedtonet i forhold til de brukerne som ble følelsesmessig nedtrykt ved å ikke få svar på tekstmeldingene sine.

Dette henger sammen med utgangspunktet for hvorfor man sendte meldingen i første omgang. De som blir deprimerte av å ikke få svar ser på tekstmeldingen som en digital gave som skal gjengjeldes, eller som et utspill for å få oppmerksomhet. For disse er ikke innholdet i den mobile kommunikasjonen viktig. Det viktigste er at det faktisk skjer en kommunikasjon. Gjennom at kommunikasjonen knyttes det sosiale bånd som er på å opprettholde tilhørigheten til det sosiale nettverket.

Når det gjelder de andre informantene som ble irriterte, men som lot mottakeren få tid på seg til å svare, og som kunne sette seg inn i dennes situasjon, ser utgangspunktet for å sende tekstmeldinger ut som om det er et annet. For disse er innholdet i tekstmeldingen det viktigste, ikke at kommunikasjonen finner sted. Dette ser vi ved at de ringer til fasttelefonen hvis innholdet er så viktig at de må ha svar med en gang. Ved at de ringer til huselefonen føler de seg ikke avvist av mottakeren, og en ubesvart tekstmelding ser ikke ut til å påvirke tilhørigheten til det sosiale nettverket på noen måte. Hege er et godt eksempel på dette:

I. Det er litt irriterende for det at hvis det er noe jeg vil vite, eller noe annet som er viktig eller noe. Så kan det hende at de ikke har penger på kortet eller noe sånt noe. Det er veldig irriterende. Så pleier jeg å ringe da, hvis det er noe veldig viktig noe (Hege, vår 2003).

Den tredje varianten er litt mer spesiell enn de to foregående. Her sender altså brukeren en tekstmelding, og når han ikke får svar sender han meldingen en gang til for å være sikker på den har kommet frem. Blir ikke meldingen gjengjeldt denne gangen heller, ringer brukeren opp mottakeren. Hvis mottakeren svarer legger han bare på. Det virker som om utgangspunktet er å få oppmerksomhet. Når dette ikke lykkes ser det ut til at avsenderen får bekreftet sin antakelse om at han ikke vil få svar. Han søker å bekrefte sin antakelse om en avvisning ved å ringe opp mottakeren, ikke for å få kontakt, men for å få en bekreftelse på at han er uønsket som kommunikasjonspartner. Det kan se ut som om utgangspunktet for å sende en tekstmelding skifter hvis brukeren ikke får svar på første forsøk.

Oppfølgingskommunikasjonen kan ses på som et uttrykk for å få bekreftelse på at tilhørigheten til det sosiale nettverket er svekket. Innholdet i kommunikasjonen er ikke viktig for denne type bruker, men det faktum at kommunikasjonen ikke finner sted. Det blir en bekreftelse på at man ikke tilhører det sosiale nettverket man søker kontakt med. Se (Allan, vår 2003:58).

Ved å tolke fenomenene ovenfor ut fra et apparatgeist-perspektiv, ser vi at de som blir nedstemte av å ikke få svar på meldingene sine, ser tekstmeldingen som et uttrykk for status og prestisje. Ved at ingen svarer på kommunikasjonsforsøket, eller den digitale gaven, føler denne gruppen at de ikke har den statusen de ønsker å ha i nettverket. Videre vil gruppen som blir irriterte, men som har forståelse for mottakeren, ikke føle at deres status i fellesskapet blir truet ved ikke å få svar. I sitt samspill med mobil kommunikasjonsteknologi som de bruker for samhandling med jevnaldrende, blir de irriterte over å ikke få svar med en gang, noe som teknologien faktisk tilbyr. Men samtidig regner de med at mottakeren ikke har penger på kortet, og derfor ikke kan svare, eller at mobiltelefonen er slått av, av forskjellige grunner. Tenåringen som sender tekstmeldingen fokuserer på innholdet i meldingen, og kan derfor gjennom å bruke språket som kulturen har utviklet gjennom historien, i samspill med teknologien som tidsånden representerer, samhandle med jevnaldrende i sitt sosiale nettverk for å øke sin tilhørighet til fellesskapet. En ubesvart melding blir for denne gruppen ikke noe problem, fordi de gjennom å fokusere på innholdet i kommunikasjonen, ikke går av veien for

å ringe til mottakerens fasttelefon, hvis det er viktig å få kontakt med mottaker der og da. Denne gruppen bruker teknologien for å være i kontakt med venner, men har tatt opp i seg teknologien på en slik måte at den er med på å styrke deres tilhørighet i fellesskapet, i motsetning til den første gruppen hvor det motsatte kan se ut til å være tilfelle. Jeg vil senere i dette kapittelet hevde at dette avhenger av tenåringenes sosiale kompetanse, eller mobil kommunikasjonskompetanse som jeg vil kalle denne kompetanse i denne sammenhengen.

Etter å ha sett på hvordan tenåringene forholder seg til å ikke få svar på tekstmeldingene sine, og ha satt dette inn i en referanseramme som innbefatter ulike måter å se tekstmeldingen som kommunikasjonsform på, vil jeg nå konsentrere meg om hva de unge ser på som en god tekstmelding. Under neste overskrift vil jeg vise utdrag fra egen empiri hvor dette er tema.

4.3.2. Tekstmeldinger, følelser og tilhørighet.

Informantene i min undersøkelse svarer at en god tekstmelding bør inneholde spørsmål som viser at man er interessert i mottakeren. Med god tekstmelding menes her tekstmeldinger tenåringene synes det er gjevt å motta. Dette gjøres ved å uttrykke følelser og vise omsorg og empati. Ling og Yttri (2002) snakker om hyperkoordinasjon når de beskriver tenåringers mobiltelefonbruk. Ved å ta utgangspunkt i dette begrepet, samt Johnsens (2003) og Kasiesniemi og Rautiainens (2002) perspektiver på tekstmeldinger vil jeg nå med utgangspunkt i egen empiri se nærmere på tekstmeldingens innhold knyttet til tilhørigheten i et sosialt nettverk. Jeg vil nå presentere dette utdraget.

F. Hva er en god tekstmelding?

I. En god tekstmelding er vel at dem i det hele tatt gidder å bry seg. Å spørre hva du gjør for eksempel. Prøver å søke kontakt liksom. Det er en bra melding å få. For da veit du at du har noen du kan snakke med og sånn da, ikke sant (Marius, vår 2003).

I. Det er morsomt å få sånne, det er litt vanskelig å forklare, men det er sånne meldinger som rører på seg. Da har man lagd et sånt bilde med sånne tegn og sånn. Og så står det sånn derre, det er enten vitser eller bare sånn derre "venner for alltid", "glad i deg" eller noe sånt. Det er koselig å få (Jane, vår 2003).

I. Kommer litt an på. Det er ikke noe koselig å få stygge meldinger. Det er jo forskjellige meldinger som er koselige.

F. Hva er det som er koselig å få da?

I. Det er mange av vennene mine som skriver sånn "hvordan har du det i dag, glad i deg" og sånn. Det er koselig (Hege, vår 2003).

I. Hei, og hvordan har du det. Og spørre hvordan har du det, istedenfor å bare si hva du har gjort den dagen, spørre om hva den har gjort. Og glad i deg, og smileyegn. Spørre om hva du skal gjøre i dag, eller skal vi finne på noe eller. Ikke bare sånn egoistisk, bare hva den har gjort i dag liksom (Linda, vår 2003).

I. En god tekstmelding bør ha så mange spørsmål som mulig. Og litt hva som skjer og sånne ting. Den burde være lang, en hel melding. Det er nok det viktigste (Cato, vår 2003).

Vi ser ovenfor at tilhørigheten til gruppa styrkes ved at man utveksler tekstmeldinger som inneholder genuin interesse for hverandre. Det er viktig å være interessert i hva andre i fellesskapet gjør ved å stille spørsmål. Videre er det sentralt å vise følelser for hverandre. Dette er med på å styrke den enkeltes tilhørighet til fellesskapet.

Ut fra et apparatgeist-perspektiv vil jeg hevde at det som kommer frem i svarene til informantene i utdraget ovenfor, viser samspillet mellom menneske og teknologi. Jane (s.68) svarer at hun liker tekstmeldinger som rører på seg. Teknologien blir brukt for å vise følelser for hverandre, og styrke tilhørigheten til den enkelte unge i fellesskapet. De unge bruker teknologien for å vise tilhørighet med jevnaldrende. Denne utviklingen er et samspill mellom teknologi og menneske. Dette samspillet har ført til at det er mulig å sende animasjoner til hverandre. Disse tekstmeldingene sendes for å vise at man hører sammen med hverandre. Tenåringene samhandler med mobiltelefonen ved å trykke på tastene, samtidig samhandler de med jevnaldrende. Det som gjør dette mulig er den nedarvede kulturen de unge er en del av, og dens utvikling både teknologisk og sosialt. Det som bestemmer denne utviklingen er tidsånden. Tidsånden gjør det mulig for de unge å sende hverandre tekstmeldinger, eller ringe til hverandre på mobiltelefonen døgnet rundt.

Gaveperspektivet og chatteperspektivet (Johnsen 2003) handler som jeg har beskrevet ovenfor om at kommunikasjonens funksjon er det essensielle og at innholdet ikke er viktig. Dette står i kontrast til Lings og Yttris (2002), og Kasiesniemi og Rautiainens (2002) syn på hva som er viktig i den mobile kommunikasjonen. Mens Johnsen (2003) ser tekstmeldingene som digitale gaver og et forsøk på å få oppmerksomhet, fokuserer de sistnevnte forskerne på innholdet i kommunikasjonen.

Jeg vil nå diskutere betydningen av innholdet i tekstmeldingen og hvilken innvirkning dette har på tilhørigheten i det sosiale nettverket. Først vil jeg nå se på de utsagnene som ser innholdet som avgjørende for hva som er en god tekstemelding, og deretter vil jeg trekke frem utsagn som ikke ser innholdet som like viktig, men som er mest opptatt av at kommunikasjonen faktisk finner sted.

Cato (s.68) er opptatt av at tekstmeldingen bør inneholde mange spørsmål og informasjon om hva som skjer. Linda (s.68) mener det er viktig at avsenderen er interessert i mottakeren. Dette gjøres ved å uttrykke følelser og å være interessert i mottakeren og ikke bare fortelle om seg selv og sitt. Karen utdyper dette perspektivet og forteller mer inngående om dette fenomenet i dette utdraget:

F. Hva skal en god tekstmelding inneholde. Er det noen meldinger du ikke svarer på for eksempel?

I. Ja, hvis noen bare skriver "Hei, hva gjør du" liksom. Det gidder jeg ikke å svare på. Det er ikke noe vits.

F. Hvorfor er ikke det noe vits?

I. Det blir liksom litt kjedelig. De skriver nesten ingenting. Og da blir det sånn, de gjør det fordi de kjeder seg. Det er mye morsommere hvis man skriver en ordentlig melding liksom. En som er litt lang, for det er det som er morsomt. Jeg gidder ikke å svare på sånne korte meldinger, jeg.

F. Hva er en ordentlig melding da? Kan du gi noen eksempler på det? Hva bør den inneholde?

I. "Hei, hva gjør du, jeg har gjort det og det", et eller annet sånt noe. Og så litt sånn spørsmål, og at de forteller om hva de har gjort, da blir det mye mer morsomt liksom. Så er det ofte sånn at hvis det er sånne korte setninger så pleier den personen å sende til 20 stykker.

Så hvis man først skriver en melding som er så kort så sender man den til mange. Det er litt kjedelig.

F. Hvorfor er det kjedelig?

I. Nei, fordi det er ikke noe personlig, liksom (Karen, vår 2003).

Hun vurderer tekstmeldingen ut i fra lengde og innhold. Er innholdet kjedelig bryr hun seg ikke med å svare. Karen vurderer innholdets kvalitet ut i fra de samme kriteriene som Cato og Linda, men hun mener videre at korte meldinger ikke er verd å svare på fordi de er upersonlige. Når de er korte mener hun de er sendt til mange, og at de derfor blir upersonlige og ikke verdt å svare på. Hun ser på disse kommunikasjonsforsøkene som et rop om oppmerksomhet, og så lenge samme meldingen kan være sendt til 30 andre gidder hun ikke å svare.

F. Du nevnte i sted at du ikke svarte på noen meldinger.

I. Ja, sånne korte meldinger. Det er litt sånn. Spesielt noen personer som jeg veit sender til 30 personer om gangen. Det gidder jeg ikke, for da er det bare sånn. Da har det et selskapsproblem og da,... det er litt sånn (Karen, vår 2003).

Elin sier det samme som de ovennevnte informantene når hun svarer på om hun svarer på¹ ”hva skjer`a” meldinger.

F. Svarer du på sånne ”hva skjer`a ” meldinger?

I. Nei, det er teit. Det er skikkelig mange som sender sånne ”hva skjer`a” meldinger ”kozzz”. Og så for eksempel jeg og Vera og Siri vi var et eller annet sted og så fikk alle tre en sånn melding. Det var en som bare, ojsann nå sender jeg masse meldinger til alle vennene mine ikke sant, bare for å få meldinger. Det er jo helt...Det gjør jeg ikke. Det må være et eller annet....mer (Elin 13, intervju vår 2003).

---

¹ Under gruppeintervjuene dukket noe informantene kaller for ”Hva skjer`a” meldinger opp. Dette er tekstmeldinger som ikke har noe reelt innhold. Det er dog verdt å merke seg at disse er i bruk og blir akseptert av gode venner.

Det hun er opptatt av er at innholdet i tekstmeldingen er viktig, og at slike meldinger som bare inneholder spørsmålet ”hva skjer`a”, bare er kommunikasjonsfremstøt som blir sendt til mange på en gang og blir derfor uinteressante å svare på.

Det som er felles for disse informantene er at de ser tekstmeldingen som en kommunikasjonsform hvor innholdet i kommunikasjonen er det sentrale, og ikke bare det faktum at kommunikasjonen finner sted. Tilhørighet til fellesskapet skapes gjennom innholdet som blir formidlet i den mobile kommunikasjonen.

Hos andre av mine informanter er innholdet nedprioritert, og de er mer opptatt av oppmerksomhet og ser nok tekstmeldinger som utveksling av digitale gaver. Ved å se på hva Marius (s.68) svarte på hva han legger i en god tekstmelding, ser vi at han ser på tekstmeldinger som et forsøk på å vekke mottakerens oppmerksomhet. Ved å definere en god tekstmelding å få som at avsenderen gidder å bry seg ved å spørre om hva han gjør, og videre at avsenderen søker kontakt, viser at han ser på kommunikasjonsforsøket som det viktigste og nedtoner innholdet. Dette begrunner han med at da vet han at han har noen å snakke med. En annen informant ser tekstmeldinger som kommunikasjonsform, som å gi hverandre digitale gaver. Jane (s.68) fremhever det å få animerte tekstmeldinger som inneholder vitser og uttrykk for følelser som koselig. Dette er meldinger som er ferdig laget og som sendes som digitale gaver. Innholdet i disse er begrenset, og poenget med disse meldingene er at de skal fungere som gaver venner imellom. Det at tekstmeldingen blir sendt er med på å styrke tilhørigheten i det sosiale nettverket. Innholdet er ikke relevant i dette perspektivet, det som teller er tanken bak tekstmeldingen.

Det at tekstmeldingene inneholder følelser er et sentralt aspekt ved mobil kommunikasjon blant tenåringer. Som jeg tidligere har vært inne på er de jevnaldrende den gruppen mennesker de unge identifiserer seg med og måler seg selv opp mot. Foreldrene har tidligere hatt denne rollen, men i ungdomsårene og spesielt i de første tenårene er det vennene som er den viktigste referanserammen for individets utvikling av eget selv bilde (Schaffer 1999:382). Tekstmeldingene inneholder derfor følelser for å styrke de sosiale båndene innad i det sosiale nettverket. Disse båndene styrkes ved å sende hverandre tekstmeldinger som enten de ses som digitale gaver, et rop om oppmerksomhet eller har et substansielt innhold.

Ved å gi hverandre digitale gaver er poenget å gi, motta og gjengjelde gaven. Her er innholdet ikke viktig, men selve tanken bak å sende tekstmeldingen. Det er nedarvet i vår kultur å gi hverandre gaver, og alle vet hvordan man skal tolke en gave, og forholde seg til den. Ved å motta en gave føler man seg ønsket som venn og deltaker i det sosiale nettverket man inngår i. Tilhørigheten til nettverket styrkes ved at man gir, mottar og gjengjelder gaver. Disse kan i denne sammenhengen ses på som et uttrykk for utveksling av følelser de unge i mellom.

Utveksling av følelser skjer også gjennom å fokusere på innholdet. De tenåringene som vektlegger innholdet i tekstmeldingen liker å uttrykke følelsene sine med ord. De liker derfor også å motta meldinger hvor følelser blir overlevert gjennom skrevet tekst. Det virker som om disse tenåringene ser teknologien som en ny mulighet til å bruke språket, og det skrevne ord på en ny og effektiv måte. Jeg vil la et lengre utdrag av intervjuet med Karen tjene som et eksempel på dette, og i etterkant beskrive hva som er interessant med det som kommer frem i dette utdraget.

F. Hvem er det du sender flest meldinger til?

I. Trenerne mine, og de som jeg går på turn sammen med. Fordi, vi har det ganske morsomt sammen, så vi er mye sammen på fritida. Og Tina stort sett.

F. Er det forskjell på bruken av tekstmelding og å ringe?

I. Ja, jeg ringer kanskje to minutter i løpet av tre uker eller noe. Og så sender jeg 20 meldinger eller noe sånt. Så det er veldig mye forskjell, og så er det forskjell på pris og sånt, så da...

F. Er det grunner til at du ringer istedenfor å sende melding?

I. Eneste grunnen er at jeg ringer til mamma og pappa og ber dem ringe meg opp igjen.

F. Hva handler meldingene du sender om?

I. Mye rart egentlig. Hva folk gjør og. Om vi skal finne på noe eller... Ja, det er egentlig mest det. Eller at jeg bare sitter og kjeder meg. Og så har jeg lyst til å skrive melding, og da skriver hun tilbake og så fortsetter vi sånn.

F. Hva skal en god tekstmelding inneholde. Er det noen meldinger du ikke svarer på for eksempel?

I. Ja, hvis noen bare skriver "Hei, hva gjør du" liksom. Det gidder jeg ikke å svare på. Det er ikke noe vits.

F. Hvorfor er ikke det noe vits?

I. Det blir liksom litt kjedelig. De skriver nesten ingenting. Og da blir det sånn, de gjør det fordi de kjeder seg. Det er mye morsommere hvis man skriver en ordentlig melding liksom. En som er litt lang, for det er det som er morsomt. Jeg gidder ikke å svare på sånne korte meldinger, jeg.

F. Hva er en ordentlig melding da? Kan du gi noen eksempler på det? Hva bør den inneholde?

I. "Hei, hva gjør du, jeg har gjort det og det", et eller annet sånt noe. Og så litt sånn spørsmål, og at de forteller om hva de har gjort, da blir det mye mer morsomt liksom. Så er det ofte sånn at hvis det er sånne korte setninger så pleier den personen å sende til 20 stykker. Så hvis man først skriver en melding som er så kort så sender man den til mange. Det er litt kjedelig.

F. Hvorfor er det kjedelig?

I. Nei, fordi det er ikke noe personlig, liksom.

F. Kan du se hvem meldingene er fra?

I. Ja.

F. Hvordan oppleves kommunikasjonen via tekstmeldingen. Oppfatter du det som et virkelig møte, som om du snakker ansikt til ansikt med den personen du snakker med eller er det noe helt annet?

I. Det er vel nesten det. Det blir jo egentlig som å sitte og prate eller noe. Bare at man er på to forskjellige steder og sender melding liksom. Og hvis det er de nærmeste vennene mine så kan jeg se hvordan de reagerer når jeg sender meldingen liksom. Og det er egentlig ganske morsomt, for da veit jeg hvordan de reagerer. Da veit jeg hva de gjør. Og det er litt gøy.

F. Hvordan kan du se det?

I. Nei, fordi jeg kjenner de så godt at hvis jeg skriver sånn og sånn så veit jeg åssen de reagerer.

F. Hvis du får en melding føler du deg forplikta til å svare på den meldingen?

I. Ja...spørs litt egentlig. Mesteparten av tiden, ja. Får litt dårlig samvittighet hvis jeg ikke svarer. Men jeg kan jo ikke svare alle. For da går penga litt fort (Karen, vår 2003).

Hvis vi ser på intervjuet med Karen ser vi at hun legger vekt på innholdet i meldingen for at hun skal bry seg med å skrive tilbake. Hun utdyper dette med at meldingen må være lang og ha et godt innhold. Videre sier hun at hun opplever tekstmeldingen nesten som å sitte og prate med noen ansikt til ansikt, med den forskjellen at man er på to forskjellige steder og sender tekstmeldinger. Det mest interessante hun sier er dog at hun kan se hvordan de nærmeste vennene reagerer når hun skriver på en spesiell måte, og dette synes hun er morsomt.

Innholdet i tekstmeldingen er det som står mest i fokus hos disse tenåringene, og ikke bare det å sende en tekstmelding uten noe substansielt innhold. Videre peker hun på at i tekstmeldinger kan man ta opp ting man ikke tør å ta opp med noen ansikt til ansikt. Tekstmeldingens innhold består av sterkere følelsesuttrykk enn ved ansikt til ansikt kommunikasjon.

Fra et sosiokulturelt ståsted ser vi av utdraget ovenfor at skriftspråket står sentralt hos denne tenåringens bruk av mobil kommunikasjon. Ved å aktivt ta i bruk sin kulturs historiske språkutvikling, både som funksjonelt og sosialt verktøy, og samtidig tilpasse språket til det formatet som den mobile kommunikasjonsteknologien krever, er hun med på å utvikle sin kulturs språk videre. Samspillet mellom språket og teknologien brukes aktivt av den unge for å styrke sin tilhørighet til fellesskapet. Apparatgeist-perspektivet peker på at tenåringer kan øke sin tilhørighet til sine nettverk nettopp fordi tidsånden gjør det mulig for dem å omgi seg med mobil kommunikasjonsteknologi.

Uavhengig av hvilket perspektiv man ser tekstmeldingen ut i fra, om man vektlegger gaveperspektivet eller om man ser innholdet som det viktigste i tekstmeldingen, er

tilhørigheten til det sosiale nettverket hovedpoenget. Denne tilhørigheten knyttes til det sosiale nettverket fordi man utveksler følelser og viser gjennom tekstmeldinger at man bryr seg om hverandre og vil ha kontakt med medlemmene i nettverket. Uansett om man ser innholdet eller det at kommunikasjonen faktisk finner sted som det viktigste, ser det ut til at de aller fleste har problemer med å la være å svare på tekstmeldinger. De som ser tekstmeldingen som gaver svarer på alle tekstmeldinger, men også de som sier at de ser på innholdet som det viktigste, får samvittighetskvaler ved å la være å svare. Dette kan tyde på at, selv om de sier i en sammenheng at de vurderer innholdet før de avgjør om de skal svare, tar avsenderens perspektiv og gjennom empati for denne prøver å svare selv om de synes innholdet er håpløst. Ved å se på hva Elin sier om dette kan vi se at hun sier at hun vektlegger innholdet, men så sier hun at hun svarer fordi det er ”koselig å få en melding”.

F. Hvordan velger du ut hvilke meldinger du skal svare på eller ikke. Er det ut i fra hvem som sender melding, eller på innholdet i meldingen?

I. Egentlig begge deler. Det er sånn at jeg ikke gidder hvis jeg ikke har penger på kortet. Gidder ikke å finne frem en annen mobil og sende tilbake hvis det ikke er så veldig viktig. Jeg føler det ikke sånn at ”oj, nå fikk jeg melding, jeg må sende tilbake”. Jeg føler det ikke sånn at jeg må svare på de. Men jeg gjør jo det, det er jo koselig å få en melding (Elin, vår 2003).

Hun begrunner det faktum at hun svarer på meldinger selv om innholdet ikke er spennende eller interessant, med at avsenderen synes det er koselig å få svar. Hun svarer med utgangspunkt i innlevelse i den andres følelse av å ikke få svar, og ut i fra den nedarvede kulturens regler for sosial omgang med medmennesker. Dette må ses på som et uttrykk for at disse perspektivene i praksis går litt over i hverandre, og at det foreligger sterke nedarvede sosiale føringer på at man skal gjengjelde gaver og kommunikasjonsforsøk. Det blir da naturlig å spørre seg om vi kan snakke om en mobil kommunikasjonskompetanse blant tenåringer og hva denne eventuelt består i?

4.3.3 Mobil kommunikasjonskompetanse

Jeg vil ut i fra min empiri og med utgangspunkt i begrepet sosial kompetanse, som jeg har definert i kapittel 2, hevde at vi kan snakke om en mobil kommunikasjonskompetanse blant tenåringer. Med et slikt utgangspunkt vil mobil kommunikasjonskompetanse dreie seg om ferdigheter knyttet til å omgås jevnaldrende på mobiltelefon på en måte som gjør at man kan

knytte dype relasjoner til disse ved hjelp av mobil kommunikasjonsteknologi og egen sosial kompetanse. Jeg vil nå videre ta utgangspunkt i min definisjon av sosial kompetanse og knytte den til min empiri for å beskrive hva mobil kommunikasjonskompetanse er, og hvordan den påvirker tilhørigheten til det sosiale nettverket.

Ser vi på innholdsperspektivet vil det å ha mobil kommunikasjonskompetanse bestå i å sende tekstmeldinger som er interessant lesning for mottakeren slik at denne vil gjengjelde tekstmeldingen og en samtale kan oppstå. Informantene i mitt prosjekt sier litt om hva slike ferdigheter dreier seg om når de beskriver hva de mener en god tekstmelding er. Videre snakker de om de samme ferdighetene når de snakker om hvilke tekstmeldinger de ikke svarer på. Et utdrag fra intervjuet med Renate hvor vi snakker om hva en god tekstmelding skal inneholde kan tjene som eksempel på dette.

F. Hva bør en god tekstmelding inneholde?

I. Jeg pleier å skrive... Hei, hva driver du med? Skal vi finne på noe? Skal du noe? Blir du med på det? Eller noe.

F. Og da får du som regel svar?

I. Ja.

F. Men hvis du bare skriver, hva driver du med, så får du ikke noe svar?

I. Nei.

I. Det går an å sende bildemelding eller vers. Det er ålreit.

F. Fortell litt om det.

I. For eksempel, hvis bestevenninna mi sender meg et vers... ”Jeg gir deg en klem fordi...”, så kan jeg takke for den meldingen. Så kan jeg begynne en samtale (Renate, vår 2003).

Ser vi på innholdet i tekstmeldingen ser vi at Renate er opptatt av at den bør inneholde et spørsmål om mottakeren og et initiativ til å møtes. Videre sier hun at ved å bare spørre om hva mottakeren gjør, kan avsenderen ikke forvente svar. Det er viktig å være aktiv i kommunikasjonen, å søke kontakt ved å komme med forslag til aktiviteter man kan gjøre sammen. Poenget her må være å drive samhandlingen fremover. Renate nevner en annen innfallsvinkel til å få gang en samtale, nemlig å sende en digital gave. Ved å sende et vers kan man takke for denne gaven og begynne en samtale ut i fra dette. Dette viser at mobil

kommunikasjonskompetanse handler om å kunne noen regler for hvordan kommunikasjonsprosessen settes i gang ved å stille spørsmål om den andre, være en aktiv pådriver i kommunikasjonsprosessen, men man kan også sende digitale gaver i form av ferdige vers. Disse tjener som døråpnere inn i kommunikasjonsprosessen fordi de inneholder følelser, og gjennom å sende både en gave, og at innholdet i disse gavene er uttrykk for omsorg og omtanke for den andre, viser man at man føler tilhørighet med mottakeren. Å sende slike gaver kan da også ses som mobil kommunikasjonskompetanse på lik linje med å skrive tekstmeldinger som har et innhold man har produsert selv.

Målet med mobil kommunikasjon er å opprettholde tilhørigheten i sitt sosiale nettverk. Det må derfor ses som avgjørende for den unge å få svar på sine tekstmeldinger. For å få svar på sine tekstmeldinger er man avhengig av visse ferdigheter vedrørende denne kommunikasjonsformen. Disse ferdighetene dreier seg om å kunne skape en samhandling med andre man ønsker å samhandle med, for derigjennom om styrke de sosiale båndene til denne personen. Vi har ovenfor sett forskjellige innfallsporter til en slik samhandling, både ved å skrive tekstmeldinger som inneholder visse regler som fører til svar, og gjennom å sende ferdigproduserte tekstmeldinger som gave, som leder til gjengjeldelse. Skal tilhørigheten til fellesskapet styrkes er det viktig at tekstmeldingen leder frem til samhandling. Det holder altså ikke bare å få svar på tekstmeldingen, det må oppstå en samtale eller et ordskifte, eller et møte ansikt til ansikt. For å føle tilhørighet til det sosiale nettverket er det viktig at man har regelmessig kontakt med jevnaldrende enten ansikt til ansikt eller via mobiltelefonen. Poenget er at selv om man får svar på tekstmeldingen man sender er det ikke sikkert det oppstår noen videre kommunikasjon mellom partene. Mange av informantene sier at de svarer på tekstmeldinger de får, selv om de synes innholdet er uinteressant. De får dårlig samvittighet når de ikke svarer. De viser empati og viser evne til innlevelse i den andres situasjon, ved at de vet hvordan det føles å ikke få svar, derfor svarer de så godt de kan på alle tekstmeldinger de får. Å vise slik empati med avsenderen er å utvise mobil kommunikasjonskompetanse.

Så kan man spørre seg om å svare på tekstmeldinger er det samme som å innlede en samtale. Hvis ikke tekstmeldingen fører til en samhandling hvis dette er avsenderens intensjon vil denne ikke få styrket sin tilhørighet til fellesskapet bare ved å få svar på en enkeltstående tekstmelding. Tekstmeldingen må føre frem til en samhandling som er med på å styrke

tilhørigheten til nettverket for deltakerne i kommunikasjonsprosessen. Fører ikke kommunikasjonsforsøket fra avsenderen frem til en slik prosess vil ikke tilhørigheten til nettverket blir styrket men snarere svekket. Det er derfor viktig for tenåringer å inneha mobil kommunikasjonskompetanse.

En slik kompetanse som fører til at man kommer i dialog med sine jevnaldrende inneholder evne til å ta andres perspektiv, vise interesse for den andre og ha evne til å vise følelser for den andre og ikke minst skape grobunn for videre samhandling gjennom å være aktiv i kommunikasjonsprosessen. Det er forskjellige måter å gjøre dette på. Jeg vil nå med eksempler fra egen empiri gå nærmere inn på hvordan dette kan gjøres.

Det er viktig at tekstmeldingen inneholder komponenter som kan drive kommunikasjonen videre. Å bare spørre om hva mottakeren driver med eller hva som skjer, legger hele ansvaret for den videre kommunikasjonen over på mottakeren. Mange av informantene svarer at de ikke svarer på slike meldinger, fordi det ikke står noe i dem. Senere i intervjuene svarer de, at de prøver å svare på alle tekstmeldingene de får. Dette gjør de av empati med avsenderen (Karen, vår 2003:74,75). Dette fenomenet vil jeg tolke som et uttrykk for at de fleste vil svare på tekstmeldingene de får, men at rammefaktorer som økonomi gjør at de må foreta en viss utvelgelse. Det er derfor viktig at tekstmeldingenes innhold gjør det lett og interessant for mottakeren å svare på. Innholdet i meldingen bør derfor være av en slik art at den inviterer til samhandling. Dette kan gjøres ved å stille en rekke interessante spørsmål som jeg har vært inne å tidligere i dette kapitlet, som gjør det lett for mottakeren og følge opp videre. Innholdet bør videre være slik at det uttrykker følelser som gjør at kommunikasjonspartene kjenner tilhørighet til hverandre.

Dette kan gjøres ved å sende en digital gave i form av en bildemelding eller et vers. (Renate, vår 2003:77). Disse meldingene kommuniserer at avsenderen er glad i mottakeren og vil være venn med vedkommende. En slik melding fungerer som en invitt til samtale og videre samhandling. Å sende en slik tekstmelding kan på lik linje med tekstmeldinger som refereres til ovenfor ses som uttrykk for en mobil kommunikasjonskompetanse. Felles for begge kommunikasjonsutspillene er at de er handlinger som fører frem til en samhandling på et dypere plan, og som styrker de sosiale båndene mellom deltakerne i fellesskapet.

Mobil kommunikasjonskompetanse vil jeg på bakgrunn av den foregående redegjørelsen definere som en kompetanse som omfatter ferdigheter som å vise omsorg og empati, ta den andres perspektiv og være i stand til å kommunisere via mobil teknologi, ved hjelp av å kunne sette i gang en kommunikasjonsprosess og holde den gående, slik at tilhørigheten til det sosiale nettverket styrkes.

Mobil kommunikasjons betydning for tenårings tilhørighet i et sosialt nettverk er som vi har sett i dette kapitlet ganske stor. Det som synes å være sentralt ut i fra min empiri og annen forskning på feltet er at det er viktig for tenåringer å være tilgjengelige på mobiltelefonen. Dette er med på å styrke tilhørigheten til det sosiale nettverket ved at man rett og slett kan komme i kontakt med nettverket, og kan nås av andre. Videre er tekstmeldinger, den klart mest brukte mobile kommunikasjonsformen blant unge. Derfor har jeg forsøkt å beskrive hva som kjennetegner denne kommunikasjonsformen blant unge, og hvordan den påvirker tilhørigheten i sosiale nettverk. Sist i kapitlet snakker jeg om mobil kommunikasjonskompetanse og at denne kompetansen er med på å styrke tilhørigheten til den enkelte tenåring i et sosialt nettverk av jevnaldrende.

Ut fra apparatgeist-perspektivet ser vi at tenåringene tar i bruk ny teknologi og bruker den på sin måte for å ha kontakt med vennene sine i dagliglivet. Denne teknologien har de unge tatt i bruk i sitt dagligliv for å samordne møter, og for å uttrykke følelser seg i mellom.

Mobiltelefonen og da spesielt tekstmeldingsfunksjonen brukes for å knytte sosiale bånd, og styrke den enkeltes tilhørighet til det sosiale nettverket. Mobiltelefonen og dens bruksområder blir utviklet i samspill med brukerne. Individet søker tilhørighet og sosialt samspill med fellesskapet. Denne prosessen kjennetegnes ved at individet bruker teknologien og den kulturen og historien som har gjort den teknologiske utviklingen mulig, i samspill med egne erfaringer og bruksområder, for å delta i det sosiale fellesskapet av jevnaldrende. Bak dette samspillet ligger tidsånden som et premiss for utviklingen som muliggjør denne samhandlingsprosessen.

5. AVSLUTNING

I dette kapitlet vil jeg oppsummere hva som er essensen i mine funn knyttet til oppgavens problemstilling. På bakgrunn av dette vil jeg til slutt, kort skissere noen aktuelle problemstillinger, som kan være interessante for videre forskning innen det pedagogiske feltet.

Mobil kommunikasjon har stor betydning for tenåringers tilhørighet i et sosialt nettverk. Det er flere grunner til dette.

Tilgjengelighet er av avgjørende betydning for tenåringer og deres forhold til sitt sosiale nettverk. Mobiltelefonen gjør dem tilgjengelige for venner overalt og til alle døgnets tider. Det er viktig for tenåringer å være tilgjengelige for andre jevnaldrende. Hva Marius sier om dette fenomenet, uttrykker essensen i dette spørsmålet.

I. Ja, ganske sjelden at jeg ikke har den på. Jeg har den på hele tiden. Det er lett å få tak i meg, liksom (Marius, kap.4:57).

Apparatgeist-perspektivet forklarer dette med at tiden vi lever i, gjør det mulig for de unge å samhandle med mobil kommunikasjonsteknologi. Interaksjonsprosessen som foregår mellom mobiltelefonen og den enkelte unge, ved at tenåringen trykker på apparatets knapper, gjør det mulig for den unge å samhandle med jevnaldrende, og være tilgjengelig for sitt sosiale nettverk døgnet rundt.

Tekstmeldinger kan ses på som å gi hverandre gaver, eller som en kommunikasjonsform hvor innholdet i tekstmeldingen står i sentrum. Johnsen (2003) som ser tekstmeldinger mellom unge i et gaveperspektiv, hevder at innholdet i tekstmeldingene ikke er viktige. Jeg vil ikke benekte hans gaveperspektiv, men jeg påstår at innholdet er viktig for tenåringer når de tekster til hverandre, og for noen er det viktigere enn andre. Jeg mener å kunne lese ut fra min empiri, at noen unge ser tekstmeldinger mer som gaver, mens andre ser tekstmeldingen mer som en kommunikasjonsform som må ha et substansielt innhold. Disse perspektivene overlapper hverandre i praksis, slik at de som fokuserer mer på innhold, også kan se tekstmeldinger som gaver. Poenget er dog at de i all hovedsak fokuserer mest på innholdet i tekstmeldingene.

Ut fra apparatgeist-perspektivet er det både når det gjelder å se tekstmeldinger som gaver, eller fokusere på innholdet og språket i tekstmeldingene, kulturen og historien som danner referanserammen for de unge. Dette skjer ved at det er tillærte sosiale normer som styrer de unges måte å forholde seg til tekstmeldingskulturen på. Det eksisterer normer for hvordan man forholder seg når man får en gave. Å motta en gave forplikter ved at det er forventet av kulturen at man gjengjelder gaven. Når det gjelder skrevet tekst, finnes det også regler som er nedarvet i kulturen for hvordan man uttrykker seg for å skape interesse og kontakt med mottakeren. Hva Elin sier om dette fenomenet, kan tjene som eksempel på dette.

F. Hvordan velger du ut hvilke meldinger du skal svare på eller ikke. Er det ut i fra hvem som sender melding, eller på innholdet i meldingen?

I. Egentlig begge deler. Det er sånn at jeg ikke gidder hvis jeg ikke har penger på kortet. Gidder ikke å finne frem en annen mobil og sende tilbake hvis det ikke er så veldig viktig. Jeg føler det ikke sånn at ”oj, nå fikk jeg melding, jeg må sende tilbake”. Jeg føler det ikke sånn at jeg må svare på de. Men jeg gjør jo det, det er jo koselig å få en melding (Elin, kap.4:80).

Tilhørigheten til det sosiale nettverket er drivkraften for å sende tekstmeldinger. Det sendes meldinger både for å være i kontakt med vennene sine, og for å vise at man bryr seg om hverandre. Dette kommer klart frem i intervjuet med Elin ovenfor. Hun viser at hun bryr seg om mottakeren ved at hun også svarer på tekstmeldinger som ikke har et substansielt innhold. Elin svarer fordi hun har empati med avsenderen, og fordi kulturen har lært henne at det er vanlig folkeskikk å gjengjelde gaver, eller svare på henvendelser.

Denne tilhørigheten er i følge Johnsen (2003) truet når en tekstmelding ikke blir gjengjeldt. For å vise hvor nært knyttet mobil kommunikasjon er til tenåringenes tilhørighet til et sosialt nettverk kan vi se hva de svarte på hva de syntes om ikke å få svar på tekstmeldinger de sendte.

Ut fra svarene informantene gir her kan vi dele dem inn tre kategorier. En gruppe svarer åpent at de blir nedstemte av å ikke få svar, neste gruppe svarer at de blir irriterte, og den siste kategorien svarer at de ikke bryr seg.

I den første kategorien befinner det seg individer som ikke er tatt opp som fullverdige medlemmer i fellesskapet ennå. Den andre kategorien består av individer som ser ut til å ha en sikker tilhørighet i nettverket. De ser ikke på seg selv som grunnen til at de ikke får svar. De regner med at mottakeren ikke er tilgjengelig for øyeblikket eller er forhindret fra å svare, og de viser forståelse for mottakerens situasjon. Det siste tilfellet viser noen som ved ikke å få svar på tekstmeldinger regner seg selv som uønsket kommunikasjonspartner. Det som er forskjellig fra denne og den første kategorien er at i dette tilfellet ser det ut til at man har behov for å ringe opp mottakeren og sjekke om vedkommende virkelig ikke er tilgjengelig. Tar mottakeren mobiltelefonen legger man på røret og får en bekreftelse på at man ikke tilhører nettverket.

Disse svarene kan også tolkes ut i fra hvilken intensjon tekstmeldingen var ment å skulle ha når man sendte den. Den første gruppen kan tolkes dit hen at de ser på tekstmeldinger som å sende digitale gaver. De blir deprimerte av å ikke få svar på meldinger, fordi de ser det som en gave som ikke blir gjengjeldt. Johnsen (2003) hevder at tenåringer ser på det å ikke svare på tekstmeldinger som å bryte et vennskap. De blir så følelsesmessig berørt av å ikke få svar på meldingen sin, fordi de tolker den ubesvarte tekstmeldingen som et uttrykk for at de ikke hører til i det aktuelle sosiale nettverket de vil være en del av. Poenget med den mobile kommunikasjonen for denne gruppen er ikke innholdet i den. Det at kommunikasjonen finner sted er med på å knytte sosiale bånd.

Ved å bruke apparatgeist-perspektivet som bakgrunn for tolkningen av det som skjer ovenfor, ser vi at det ikke er sammenheng mellom interaksjonen mellom den unge og mobiltelefonen, og samhandlingen med jevnaldrende. Interaksjon med mobiltelefonen leder ikke til samhandling med andre tenåringer i nettverket. Handlingen fører ikke til det resultatet man ønsker, og man blir derfor nedstemt, fordi samspillet mellom teknologi og jevnaldrende ikke fungerer slik man hadde håpet.

Den andre kategorien som blir irriterte kan ses som mer innholdsfokuserte. De ser tekstmeldingen som hovedsakelig en måte å kommunisere med vennene sine på. Når de sender en melding er de opptatt av innholdet i meldingen. Derfor blir de ikke så revet med av å ikke få svar, som de som ser tekstmeldingen som en gave. Denne gruppen kan også søke kontakt via andre kommunikasjonskanaler, hvis de mener at innholdet er så viktig at

de må ha svar fra mottakeren med en gang. Innholdet er det vesentlige hos denne gruppen, ikke at kommunikasjonen finner sted. Det som skaper tilhørighet i denne gruppens sosiale nettverk er innholdet i den mobile kommunikasjonen.

En sosiokulturell vinkling kan forklare hva som skjer her. Tenåringene er opptatt av mening i teksten. Denne meningen oppstår gjennom at den unge tolker teksten ut fra tidligere erfaringer, og samhandler med teksten. Etter hvert som individet samhandler med medlemmene av nettverket vil det ta opp i seg, og være med på å utvikle språket som gjelder innad i gruppen. På denne måten øker tilhørigheten til nettverket gjennom at innholdet i tekstmeldingen, vever de sosiale båndene i nettverket tettere sammen. Erfaringsbakgrunnen innad i nettverket blir likere, gjennom at deltakerne i gruppen utvikler sitt eget språk, som inneholder følelser som de andre i nettverket kan tolke. Et utdrag fra intervjuet med Karen viser dette.

F. Hvordan oppleves kommunikasjonen via tekstmeldingen. Oppfatter du det som et virkelig møte, som om du snakker ansikt til ansikt med den personen du snakker med eller er det noe helt annet?

I. Det er vel nesten det. Det blir jo egentlig som å sitte og prate eller noe. Bare at man er på to forskjellige steder og sender melding liksom. Og hvis det er de nærmeste vennene mine, så kan jeg se hvordan de reagerer når jeg sender meldingen liksom. Og det er egentlig ganske morsomt, for da veit jeg hvordan de reagerer. Da veit jeg hva de gjør. Og det er litt gøy.

F. Hvordan kan du se det?

I. Nei, fordi jeg kjenner de så godt at hvis jeg skriver sånn og sånn så veit jeg åssen de reagerer (Karen, kap.4:78,79).

Den siste kategorien er opptatt av oppmerksomhet. Det er viktig at kommunikasjonen finner sted, innholdet er ikke avgjørende. Har man en mobil kommunikasjon med noen, er det med på å knytte sosiale bånd og skape tilhørighet. Skjer det motsatte, er det med på å svekke tilhørigheten til det sosiale nettverket. Jeg får ikke svar, altså liker ikke mottakeren meg.

I et apparatgeist-perspektiv vil den mobile kommunikasjonsteknologien bidra til at den unge i dette tilfellet, får bekreftet sine antakelser om at han ikke er ønsket i fellesskapet.

Sentralt i tenåringers mobile kommunikasjon er at den inneholder følelser. Tekstmeldingens funksjon er å uttrykke følelser for hverandre, og vise omsorg og empati for jevnaldrende i det sosiale nettverket. Dette er med på å knytte sosiale bånd og styrke tilhørigheten til det sosiale nettverket. Følelser er et sentralt aspekt ved unges mobile kommunikasjon.

Å vise følelser for den andre kan gjøres på forskjellige måter. Ved å ta utgangspunkt i gaveperspektivet og innholdsperspektivet, vil jeg vise at de unge viser følelser for hverandre via mobil kommunikasjon på forskjellige måter, avhengig av hvilket syn avsenderen har på det å sende en tekstmelding.

Ser avsenderen på tekstmeldingen som en digital gave er det nok å sende en slik gave for å vise følelser for mottakeren. Det er nedarvet i vår kultur at det å sende en gave er et uttrykk for at man føler sympati med mottakeren. Blir gaven i tillegg gjengjeldt er det med på styrke vennskapet mellom kommunikasjonspartene.

Tenåringer som er mer innholdsorientert vil vise følelser gjennom det skrevne ord, og gjennom dette vise følelser for mottakeren. Er innholdet godt nok skrevet vil mottakeren føle seg verdsatt, og sende et svar tilbake. Det kan virke som disse ungdommene ser på tekstmeldingen som en mulighet til å bruke språket på en ny og effektiv måte.

Hovedpoenget med å sende tekstmeldinger, er uavhengig av i hvilket perspektiv man ser tekstmeldingen, enten man vektlegger gaveperspektivet eller innholdet i kommunikasjonen, å styrke tilhørigheten til sitt sosiale nettverk. Tilhørigheten til nettverket styrkes ved at man utveksler følelser som viser at man ønsker å være en del av fellesskapet.

Å ikke svare på en tekstmelding gir tenåringene samvittighetskvaler, og det er noe de helst søker å unngå. Ut i fra gaveperspektivet er ikke dette så oppsiktsvekkende, men selv den gruppen som ser tekstmeldingen som en kommunikasjonsform hvor innholdet i kommunikasjonen er det sentrale, og som svarte at de ikke svarte på meldinger som ikke hadde et substansielt innhold, prøver å svare uansett hva som står i meldingen. De

begrunner dette med at de vet hvordan det føles å ikke få svar på tekstmeldinger. Disse informantene viser altså empati med avsenderen og evne til å ta den andres perspektiv. Videre kan dette tolkes som at de også svare på bakgrunn av den nedarvede kulturens regler for sosial omgang med medmennesker. Et annet aspekt som kan forklare dette fenomenet er at tenåringer som fokuserer på innholdet i tekstmeldingen ser denne kommunikasjonen nesten som en reell samtale ansikt til ansikt. Det er derfor ubehagelig å ikke svare.

Det som kommer frem ovenfor må ses som et uttrykk for at gaveperspektivet og innholdsperspektivet i praksis går litt over i hverandre, og at det foreligger sterke nedarvede føringer som sier at man skal gjengjelde gaver og kommunikasjonsforsøk.

Ut fra en sosiokulturell tilnærming, og i et apparatgeist-perspektiv er det historien og den aktuelle kulturen tenåringene er en del av, som bestemmer hvordan de bruker mobil kommunikasjon som mediering for å skape tilhørighet til et sosialt nettverk.

Mobil kommunikasjonskompetanse vil ut i fra mine funn, dreie seg om en form for sosial kompetanse. Essensielt i denne sammenhengen er ferdigheter når det gjelder kommunikasjon og samhandling med jevnaldrende. Som vi har sett tidligere, er det sentrale poenget med at tenåringer sender tekstmeldinger å opprettholde tilhørigheten til sitt sosiale nettverk. Ferdigheter knyttet til å få svar på sine tekstmeldinger er derfor avgjørende for hvordan den enkeltes tilhørighet til et nettverk vil være. Disse ferdighetene dreier seg om å sende meldinger som kan tjene som døråpnere til videre kommunikasjon. Dette kan enten være tekstmeldinger som fungerer som digitale gaver, eksempler på dette er bildemeldinger og ferdig skrevne vers, eller det kan være meldinger som vektlegger innholdet i form av det skrevne ord. Poenget er at disse meldingene viser mottakeren genuin interesse, empati og en evne og vilje til å samhandle med mottakeren. Mobil kommunikasjonskompetanse handler om å bruke den mobile kommunikasjonsteknologien på en slik måte at den styrker den enkelte tenåringens tilhørighet til et sosialt nettverk.

Denne kompetansen er ut fra et apparatgeist-perspektiv utviklet på bakgrunn av samspillet mellom teknologi og menneske, og menneskets sosiale rolle og verdisett som er nedarvet fra kulturen, og bak denne utviklingen ligger tidsånden.

Sett i et pedagogisk perspektiv retter oppgaven en rekke interessante spørsmål knyttet til forholdet mellom individ og fellesskap, og ikke minst i forhold til teknologi og unge, og hvordan unge tilpasser ny teknologi til bruk i dagliglivet.

Den viktigste faktoren for hvorfor unge bruker mobil kommunikasjon er ikke selve mobiltelefonens utforming og tekniske finesser, men hvordan den kan brukes for at det enkelte individ skal styrke sin egen tilhørighet til fellesskapet. Mobil kommunikasjon er adoptert av ungdommen fordi den dekker deres behov for å være i kontakt med sine venner. Dette poenget er essensielt for tenåringer, da de danner sitt eget selvbilde og sin egen identitet ved å sammenligne seg med jevnaldrende.

Videre forskning som kan være interessant i en pedagogisk sammenheng er:

Hvilke læringsprosesser trer i kraft ved utvikling av unges mobile kommunikasjonskompetanse?

Tekstmeldingskulturens betydning for unges skriftspråk.

Hvilken rolle spiller mobiltelefonen for forholdet mellom unge og foreldre i dagliglivet?

På hvilken måte kan mobil kommunikasjon brukes som læringsverktøy i norsk skole?

Dette er bare noen eksempler på spennende felt, som kan være relevante å forske på i et pedagogisk perspektiv. Apparatgeist er en tilnærming som er fruktbar i denne sammenhengen, fordi den ser individet i lys av kulturen og fellesskapet, noe som er med på å klargjøre hva som skjer i samspillet mellom ny teknologi, og hvordan tenåringer tar i bruk den nye teknologien.

LITTERATUR

- Befring, E. (1998). *Forskingsmetode og statistikk*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Bø, I. (2000). *Barnet og de andre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Carrol, J., Howard, S., Vetere, F., Peck J., Murphy, J. (2001). Identity, Power and fragmentation in Cyberspace. Technology appropriation by young people. Tilgjengelig online: <http://www.dis.unimelb.edu.au/staff/idgroup/01-IDG-2001.pdf>
- Dewey, J. (1997). *Democracy and Education*. New York: The Free Press.
- Dysthe, O. (red.). (2001). *Dialog, samspel og læring*. Oslo: Abstrakt forlag as.
- Fortunati, L. (2002). Italy: Stereotypes, true and false. I J. E. Katz og M. Aakhus (red.), *Perpetual Contact: mobile communication, private talk, public performance* (s.42-62). Cambridge: Cambridge University Press.
- Fuglestad, O. L. (1997). *Pedagogiske prosessar: empiri – teori – metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Harper, R. (2002). The mobile interface: Old Technologies and New Arguments. I B. Brown, N. Green, R. Harper (red.), *Wireless world: social and interactional aspects of the mobile age* (s.207-223). London: Springer.
- Hegel, G. W. F. (2003). *Phenomenology*. Tilgjengelig online: <http://www.class.uidaho.edu/mickelsen/texts/Hegel%20Phen/hegel%20phen%VI%...>
- Intervju foretatt våren 2003 med elever på 8.trinn ved en skole på Østlandet.
- Johnsen, T. E. (2003). The Social Context of the Mobile Phone Use of Norwegian Teens. I J. E. Katz (red.), *Machines that become us: the social context of personal communication technology* (s.161-170). New Brunswick: Transaction Publishers.
- Kasiesniemi, E. og Rautiainen, P. (2002). Mobile culture of children and teenagers in Finland. I J. E. Katz og M. Aakhus (red.), *Perpetual Contact: mobile communication, private talk, public performance* (s.170-192). Cambridge: Cambridge University Press.
- Katz, J. E og Aakhus, M. (2002). Conclusion: making meaning of mobiles – a theory of Apparatchgeist. I J. E. Katz og M. Aakhus (red.), *Perpetual Contact: mobile communication, private talk, public performance* (s.301-318). Cambridge: Cambridge University Press.
- Kopomaa, T. (2000). *The city in your pocket. Birth of the Mobile Information Society*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kvale, S. (2001). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

- Ling, R. og Yttri, B. (2003). Kontroll, frigjøring og status. Mobiltelefon og maktforhold i familier og ungdomsgrupper. I F. Engelstad og G. Ødegård (red.), *Ungdom, makt og mening* (s.232-251). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ling, R. og Yttri, B. (2002). Hyper-coordination via mobile phones in Norway. I J. E. Katz og M. Aakhus (red.), *Perpetual Contact: mobile communication, private talk, public performance* (s.139-169). Cambridge: Cambridge University Press.
- Myhre, R. (1989). *Grunnlinjer i pedagogikkens historie*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Puro, J. (2002). Finland: a mobile culture. I J. E. Katz og M. Aakhus (red.), *Perpetual Contact: mobile communication, private talk, pulic performance* (s.19-29). Cambridge: Cambridge University Press.
- Schaffer, H. R. (1999). *Social utvikling*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Schejter, A. og Cohen, A. (2002). Israel: chutzpah and chatter in the Holy Land. I J. E. Katz og M. Aakhus (red.), *Perpetual Contact: mobile communication, private talk, public performance* (s.30-41). Cambridge: Cambridge University Press.
- Svendsen, L. F. H. (1999). *Kjedsomhetens filosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sæljø, R. (2001). *Læring i praksis. Et sosiokulturelt perspektiv*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Wadel, C. (1999). *Kommunikasjon – et mangfoldig samspill*. Flekkefjord: SEEK a/s.
- Wertsch, J. V. (1993). *Voices of the Mind. A Sociocultural Approach to Mediated Action*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Wertsch, J. V. (1995). The need for action in sociocultural research. I J. V. Wertsch, P. Del Rio, A. Alvarez (red.), *Sociocultural Studies of Mind* (s.56-74). Cambridge: Cambridge University Press.